

**Dabas pieminekļa
aizsargājamo dendroloģisko stādījumu
“Emzes parks”
dabas aizsardzības plāns**

Dabas piemineklis atrodas Gulbenē pašvaldības teritorijā
Plāns izstrādāts laika periodam no 2008. gada līdz 2018. gadam

Izstrādātājs:

Juridiskās personas nosaukums:

Nacionālais botāniskais dārzs

Projekta vadītāja:

Ināra Bondare

Salaspils

2007. /2008. gada novembris/ janvāris

atjaunots

200_ . gada _____

SATURS

IEVADS	4
KOPSAVILKUMS	5
I DAĻA. APRAKSTS	
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	
1.1.1. Latvijas likumdošana	8
1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	10
1.1.3. Īpašuma tiesības	10
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	
1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas	11
1.2.2. Esošais teritorijas zonējums	11
1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra	11
1.2.4. Izveides, aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	11
1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums	12
1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju	14
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	
1.3.1. Klimats	15
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija	15
1.3.3. Hidroloģija	16
1.3.4. Augšnes	16
1.4. TERITORIJAS BIOĻĢISKAIS RAKSTUROJUMS	
1.4.1. Flora	19
1.4.1.1. Flora dabisko mežu platībās	19
1.4.1.2. Flora ainavu parkā un dendroloģiskajos stādījumos	20
1.4.2. Fauna	21
1.4.3. Biotopi	22
1.4.3.1. Biotopu sastāvs	22
1.4.3.2. Meža biotopi	23
1.4.3.3. Citi biotopi	28
1.4.3.4. Bioloģiski vērtīgi un reti biotopi	29
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS	
1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)	29
1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi	30
1.5.2.1. Tūrisms un atpūta	30
1.5.2.2. Mežsaimniecība	30
1.5.2.3. Međības	30
1.5.2.4. Citi teritorijas izmantošanas veidi	30
II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS UN SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	31
2.1.1. Ainaviskais novērtējums	31
2.1.2. Pozitīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai	32
2.1.3. Negatīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai	32
2.2. BIOTOPI KĀ DABAS DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	
2.2.1. Meža biotopi	33
2.2.1.1. Dabas aizsardzības vērtība	33
2.2.1.2. Sociālekonomiskā vērtība	34
2.2.1.3. Ietekmējošie faktori	34
2.2.2. Grāvji	35
2.2.3. Meža ceļi un takas	35
2.2.4. Meža pļavas un lauces	35
2.2.5. Biotopi parka vēsturisko stādījumu joslās	36
2.2.5.1. Ozolu aleja un rindas	36
2.2.5.2. Grupu stādījumi	36
2.2.5.3. Dīķis un lauces	36

2.3. SUGAS KĀ DABAS DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	
2.3.1. Dabas aizsardzības vērtība	37
2.3.2. Sociālekonomiskā vērtība	38
2.3.3. Ietekmējošie faktori	38
2.4. CITAS VĒRTĪBAS	
2.4.1. Zinātniskā vērtība	39
2.4.2. Ainaviskā vērtība	39
2.4.3. Kultūrvēsturiskā vērtība	40
2.4.4. Vietējo sugu un introducentu ģenētiskā vērtība	40
2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU KOPSAVILKUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	40
III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI	
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA MĒRĶIS	41
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI (10 GADIEM)	41
3.2.1. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi	41
3.2.2. Sugu un biotopu aizsardzība, bioloģiskās dzudzveidības uzturēšana	41
3.2.3. Kultūrvēsturiskās ainavas atjaunošana un uzturēšana	42
3.2.4. Teritorijas labiekārtošana rekreācijai	42
3.2.5. Sabiedrības izglītošana un informēšana, zinātniskā izpēte	42
IV DAĻA. TERITORIJAS ZONĒJUMS UN APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	
4.1. TERITORIJAS FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS	43
4.1.1. Dabas lieguma zona	43
4.1.2. Dabas parka zona	44
4.1.3. Kultūrvēsturiskā zona	45
4.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	45
4.2.1. Apsaimniekošanas pasākumu apkopojums	46
4.2.2. Apsaimniekošanas pasākumu apraksts	51
V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	55
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	55
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	55
5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS	56
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI	61
PIELIKUMI	
1. pielikums. Sanāksmju protokoli	
2. pielikums. Dabas pieminekļa "Emzes parks" shēma, robežas apraksts un robežpunktu koordinātas	
3. pielikums. Dabas pieminekļa "Emzes parks" robežas precizēšana	
4. pielikums. Nogabalu numerācijas shēma dabas pieminekļi "Emzes parks"	
5. pielikums. Biotopi dabas pieminekļi "Emzes parks"	
6. pielikums. Dabiskie meža biotopi dabas pieminekļi "Emzes parks"	
7. pielikums. Funkcionālās zonas dabas pieminekļi "Emzes parks", robežu apraksts un robežpunktu koordinātas	
8. pielikums. Atpūtas un tūrisma infrastruktūra dabas pieminekļi "Emzes parks"	
9. pielikums. Apsaimniekošanas pasākumi dabas pieminekļi "Emzes parks"	
10. pielikums. L.Liepas 20.gs. 70. gadu koku uzskaites plāns ainavu parka joslā pie Emzes dīķa	
11. pielikums. Ieteicamā apūtas infrastruktūra ainavu parka joslā pie Emzes dīķa	
12. pielikums. Fotoattēli (1–22 attēls)	
13. pielikums. Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība	

IEVADS

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – dabas pieminekļa aizsargājamo dendroloģisko stādījumu – „Emzes parka” dabas aizsardzības plāns izstrādāts 2007./2008. gadā. Pasūtītājs ir Gulbenes pilsētas dome, izpildītājs – Nacionālā botāniskā dārza darba grupa Ināres Bondares vadībā.

Plāna izstrādē piedalījās šādi speciālisti un eksperti:

1. Ināra Bondare – dendroloģe, projekta vadītāja;
2. Sniedze Laiviņa – ģeogrāfe, botānikas un biotopu eksperte;
3. Māris Laiviņš – ģeogrāfs, botānikas un meža biotopu eksperts.

Plāna uzraudzības grupa:

1. Ilmārs Bodnieks, Dabas aizsardzības pārvaldes Sugu un biotopu daļas pārvaldes vecākais referents;
2. Aija Supe/Inese Sedleniece, Valsts vides dienesta Madonas reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļas vecākā inspektore;
3. Valtis Krauklis, Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks;
4. Anita Deksnē, Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos;
5. Ligita Mieziņa, Gulbenes pilsētas domes Labiekārtošanas iestādes vadītāja;
6. Andis Caunītis, Valsts meža dienesta Ziemeļaustrumu virsmežniecības virsmežziņa vietnieks;
7. Nikolajs Brīvība, Valsts meža dienesta Ziemeļaustrumu virsmežniecības Vides aizsardzības daļas vadītājs;
8. Edgars Gargurnis, SIA „*Druvenieki – J*” valdes loceklis;
9. Ivo Cepurītis, SIA „*Druvenieki – J*” valdes loceklis.

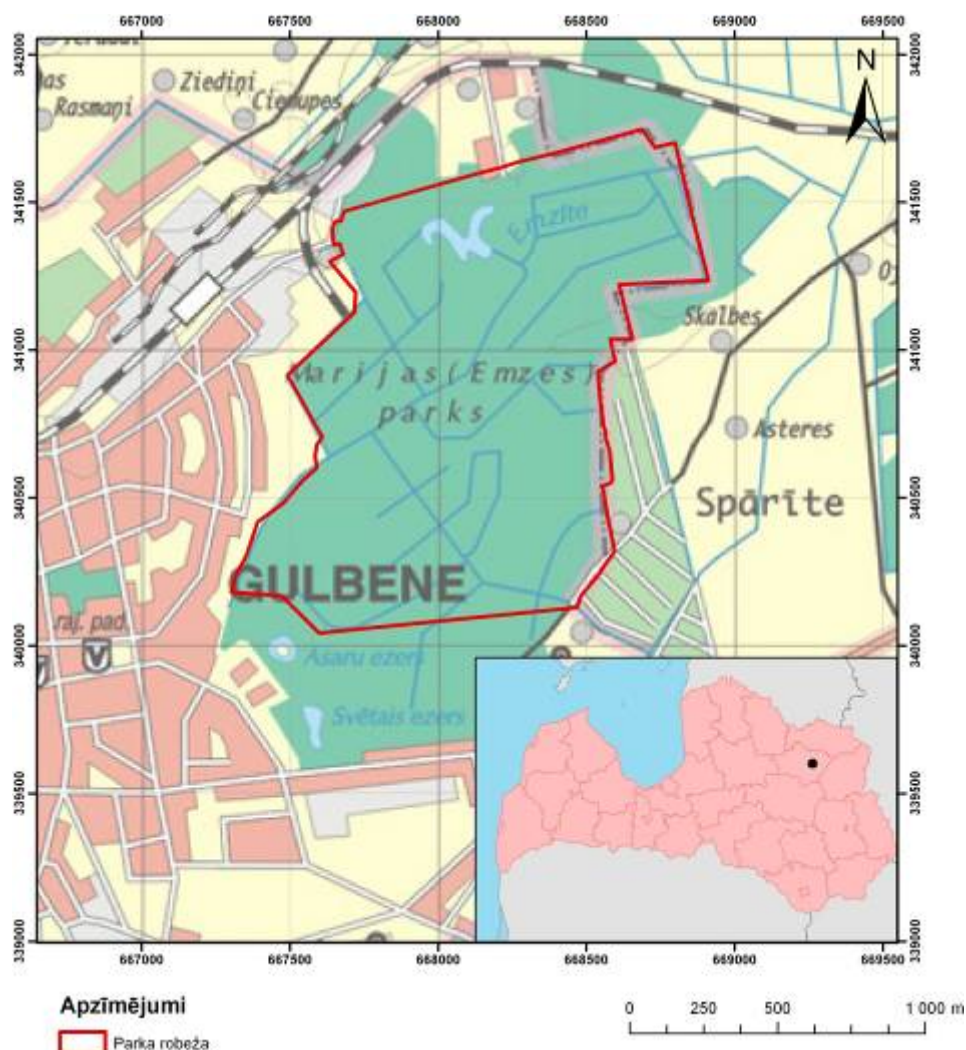
Plāna izstrāde sāka, ievērojot 28.03.2006. noteikumu Nr. 234 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” prasības, bet izstrāde pabeigta ievērojot prasības, ko nosaka jaunie LR MK 09.10.2007. noteikumi Nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”, kā arī vadoties pēc ieteikumiem, kas doti I. Račinskā rokasgrāmatā „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas plānu izstrādātājiem”. Ņemti vērā arī ieteikumi un prasības, kas izteikti dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupas sanāksmēs un sabiedriskās apspriešanas sanāksmē, kā arī iesniegti rakstiski (1. pielikums).

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā ir notikusi viena informatīvā sanāksme, četras uzraudzības grupas sanāksmes un viena sabiedriskās apspriešanas sanāksme (1. pielikums).

KOPSAVILKUMS

Dabas piemineklis – dendroloģiskie stādījumi “Emzes parks” pieder pie vecākajām Latvijas īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, dabas pieminekļa statuss tam piešķirts jau 1923. gadā. Parks toreiz vēl nebija mehāniski sadalīts divās daļās un tajā ietilpa gan tagadējais Emzes, gan tagadējais Spārītes parks.

Emzes parks atrodas Gulbenes pilsētas ziemeļaustrumu malā (1. att.), tā platība pašlaik, pēc robežu precizēšanas, ir 166.8 ha.

1 attēls. Dabas pieminekļa „Emzes parks” novietojums

Dabas aizsardzības plāns dabas piemineklim “Emzes parks” pēc Gulbenes pilsētas pašvaldības pasūtījuma izstrādāts 10 gadiem. Plānā apkopota un analizēta vispusīga informācija par teritorijas dabas un sociālekonomiskajām vērtībām, izvirzīti teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi, noteikti ieteicamie apsaimniekošanas pasākumi.

Dabas piemineklis Emzes parks ir netipisks aizsargājamo dendroloģisko stādījumu paraugs. Tas neatbilst parkam un dendroloģiskajiem stādījumiem to tradicionālā nozīmē, jo ir mežaina teritorija, kurā 19. gs. veidotais ainavu parks un stādījumi aizņem relatīvi nelielu platību (ap 20% no kopplatības). Parka lielākajā daļā ir saimnieciski mazietekmēti meži. Tie ir diezgan daudzveidīgi Ziemeļaustrumvidzemes reģionam un Gulbenes apkārtnē raksturīgi skujkoku (galvenokārt – egļu), skujkoku-lapukoku un lapukoku meži, tai skaitā ap 40% ir veci meži. Daļa vecāko mežaudžu pieder pie aizsargājamiem dabiskiem meža biotopiem, tajās ir dabiskam mežam raksturīga struktūra un ir saglabājušās pret mežsaimniecisko darbību jutīgas sugas.

Tā kā parks veidots zemā pārmitrā vietā, gandrīz visa teritorija ir meliorēta, un parkā pārstāvēts plašs nosusināto meža biotopu spektrs.

Dabas aizsardzības plāna I daļā ir teritorijas apraksts un „Emzes parka” vērtību uzskaitījums.

Galvenās teritorijas dabas vērtības ir:

- ✓ saimnieciski mazskarti meži – ap 75% no parka teritorijas,
- ✓ liela nosusināto meža biotopu daudzveidība,
- ✓ reti un aizsargājami meža biotopi, t.sk. dabiskie meža biotopi – ap 20% no parka teritorijas,
- ✓ dažu retu un aizsargājamu augu un dzīvnieku sugu augtenes un dzīvotnes.

Galvenās teritorijas kultūrvēsturiskās vērtības ir:

- ✓ 19. gs. radīta parka ainava ar stādījumiem un īpatnējas formas (M burta veidā) dīķi parka ziemeļu daļā, kā arī dendroloģiskie stādījumi vairākās citās parka vietās.

Galvenās teritorijas sociālekonomiskās vērtības ir:

- ✓ liels rekreācijas un dabas izziņas potenciāls,
- ✓ pozitīva ietekme uz pilsētvides kvalitāti.

Dabas aizsardzības plāna II daļā dots teritorijas kā dabas objekta un kā sociālekonomiska objekta (pilsētas parka) novērtējums. Apskatītas teritorijas dažādās funkcijas, analizētas un pretstatītas dabas un sociālekonomiskās vērtības, kā arī tās ietekmējošie faktori.

Galvenie faktori, kas negatīvi ietekmē parka dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ir cilvēka kaitējošas darbības (meža piesārņošana, vandālisms, ugunsdrošības neievērošana, neatļauta koku ciršana u.c.), kā arī stihiskas, pārmērīgas rekreācijas slodzes, ja nav atbilstoša un pietiekoša teritorijas labiekārtojuma.

Rekreācijas iespējas parkā pašlaik ļoti ierobežo nepietiekošā atpūtas un tūrisma infrastruktūra un neizkoptā parka ainava.

Parka apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi aprakstīti dabas aizsardzības plāna III daļā.

Ilgtermiņa mērķi ir :

- ✓ saglabāt teritorijas bioloģiskās vērtības un to daudzveidību – mežus ar tiem raksturīgo augu un dzīvnieku sugu kompleksu, kā arī retus un aizsargājamus biotopus un sugas,
- ✓ saglabāt un izkopt vēsturisko parka ainavu parka ziemeļu daļā un dendroloģiskos stādījumus citās parka daļās,
- ✓ radīt apstākļus, lai parku varētu izmantot daudzveidīgai atpūtai, kā arī dabas izziņai,
- ✓ nodrošināt optimālu līdzsvaru starp parka dabas vērtību un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un atpūtas potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu.

Dabas vērtību saglabāšanas un aizsardzības nodrošināšanai dabas aizsardzības plāns paredz parkā izdalīt trīs funkcionālās zonas.

Dabas lieguma zonā iekļautas retas un aizsargājamas mežaudzes, kā arī parka galveno meža biotopu paraugi. Šajā zonā jānodrošina apstākļi meža iespējami dabiskai attīstībai. Atļautā saimnieciskā darbība ir ļoti ierobežota (saistīta tikai ar dabas izziņu taku veidošanu un esošā taku tīkla uzturēšanu).

Dabas parka zonā ietilpst meža un nemeža platības, kurās paredzēta labiekārtošana un speciālas infrastruktūras veidošana, lai veicinātu atpūtas iespējas parkā.

Kultūrvēsturiskajā zonā iekļautas vēsturiskā ainavu parka un dendroloģisko stādījumu platības. Lai tās atjaunotu, saglabātu un izkoptu, šai zonai jāizstrādā speciāls ainavas rekonstrukcijas projekts. Apsaimniekošanas pasākumu apraksts katrai zonai dots 4.2. nodaļā.

Aizliegtās un atļautās darbības visā teritorijā un funkcionālajās zonās uzskaitītas arī individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā 5.4. nodaļā.

I DAĻA. APRAKSTS

1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS

1.1.1. Latvijas likumdošana

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma. (16. 05. 2000.) Pieņemta, lai veicinātu resursu ilgtspējīgu dabu nenoplicinošu izmantošanu, nodrošinātu ar šiem mērķiem saistīto starptautisko saistību izpildi. Tā uzsver biotopu, sugu, ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu, sevišķi akcentējot vietējo vērtību prioritāru saglabāšanu.

Likums **“Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”** (02.03.1993., grozījumi 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002., 20.11.2003., 15.09.2005., 10.05.2007) nosaka aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas) un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003., grozījumi 26.10.2004., 08.11.2005, 10.05.2007.) – nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās.

“Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem” (MK noteikumi Nr. 131., 20.03.2001.) nosaka īpaši aizsargājamo dendroloģiskos stādījumus; saraksta 26. piemineklis ir „Emzes parks” Gulbenes rajonā, 26. pielikumā noteiktas tā robežas.

“Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000., grozījumi 15.09.2005., 26.10.2006., 10.05.2007.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus.

“Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000., grozījumi 25.01.2005.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2001., 31.05.2005.) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.

„Parku ierīkošanas kārtība un apsaimniekošanas pamatprincipi” (MK noteikumi Nr. 819, 10.03.2006., grozījumi 03.07.2007). Noteikumi definē parka funkcijas, kā arī uzsver dendroloģisko, ekoloģisko, ainavisko, kultūrvēsturisko u.c. vērtību saglabāšanas prioritāti.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7 **“Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”** (09.11.2001.). Instrukcija izstrādāta,

pamatojoties uz MK 30.01.2001. noteikumu “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” 6. pantu. Šī instrukcija nosaka kārtību, kā tiek noteikti dabiskie meža biotopi, kuriem izveidojami mikroliegumi.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr. 189, 08.05.2001., grozījumi 26.02.2002., 17.05.2005., 08.02.2005.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

“Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes” (MK noteikumi Nr. 717, 29.08.2006.) nosaka ciršanas kritērijus parkos, apstādījumos u.c. teritorijās, kas nav meža zemes.

“Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā” (MK noteikumi Nr. 217, 29.05.2001., grozījumi 03.07.2001., 21.09.2004., 15.03.2005., 20.12.2005., 08.08.2006.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

“Meža zemes transformācijas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 806, 28.09.2004., grozījumi 24.10.2006.) nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un meža zemes transformācijas atļaujas saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas rezultātā.

“Aizsargjoslu likums” (05.02.1997., grozījumi 12.04.2002., 19.06.2003., 22.06.2005.) likums nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, saimnieciskās darbības ierobežojumus aizsargjoslās.

“Tūrisma likums” (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999., 24.01.2002. un 27.02.2003., 16.02.2006.) nosaka tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargā tūristu intereses. Likums definē, ka dabas tūrisms ir tūrisms veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītoties dabas aizsardzības jautājumos, savukārt kultūras tūrisma galvenais mērķis ir iepazīšanās ar kultūrvēsturisko mantojumu un ievērojamām vietām.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (MK noteikumi Nr. 686, 09.10.2007.).

„Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 153, 21.02.2006.) nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu.

“Noteikumi par teritorijas plānojumiem” (MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000., grozījumi 31.07.2001.) nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas.

„Meža likums” (24.02.2000., grozījumi 13.03.2003., 27.01.2005., 29.04.2005., 16.02.2006., 19.12.2006.), tā mērķis regulēt mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, nosakot arī meža īpašnieku tiesības un pienākumus.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija **Orhūsas konvencija** (26.04.2002) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija „Par bioloģisko daudzveidību” Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību” (31.08.1995). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes 1979. gada konvencija “**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”(17.12.1996). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC “Par savvaļas putnu aizsardzību” (02.04.1979.)

Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC “Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (21.05.1992)

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Kopš 19.gs. sākuma tagadējā Emzes un Spārītes parka teritorija un tās apkārtnē pieder Vecgulbenes muižas īpašniekiem – baronu Volfu dzimtai. 1919. gadā parks kļuva par Latvijas valsts īpašumu, 1935. gadā daļa no šīs teritorijas tiek nodota Gulbenes pilsētas pašvaldībai, 1940. gadā daļa parka pāriet Latvijas PSR īpašumā, bet daļa tiek nodota Gulbenes pilsētas pārvaldīšanā, kopš 1959. gada visa teritorija ir Gulbenes pilsētas pārvaldīšanā. Pašlaik dabas piemineklis „Emzes parks” ir Gulbenes pilsētas īpašums, tā adrese ir Emzes iela 1 (zemes vienības kadastra numurs 50010030017) un Emzes iela 4 (50010030026).

1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas

Dabas piemineklis – dendroloģiskie stādījumi “Emzes parks” atrodas Gulbenes pilsētas ziemeļaustrumu malā; tā austrumu robeža sakrīt ar Gulbenes pilsētas un Beļavas pagasta robežu. 2001. gadā noteikts, ka parka platība ir 161.6 ha (MK 20.03.2001. noteikumi Nr. 131). Dabas aizsardzības plānu izstrādājot, parka robežas ir precizētas, un precizētā “Emzes parka” platība ir 166.8 ha (2., 3. pielikums). Parka koordinātas Latvijas koordinātu sistēmā (LKS 92): tālākais ziemeļu punkts X668687, Y341747; dienvidu – X667596, Y340043; rietumu – X667300, Y340182; austrumu – X668911, Y341236.

Dabas pieminekļa “Emzes parks” robežas apraksts, shēma un robežpunktu koordinātas dotas 2. pielikumā.

Piekļūšana parkam un pārvietošanās iespējas tajā ir labas. Ziemeļu daļā līdz parkam var nokļūt pa Dzelzceļa ielu, rietumu malā – pa Vidus ielu, gar parka dienvidaustrumu daļu iet Asarupes iela. Parka ziemeļa daļu šķērso Emzes iela un neliels meža ceļš, parkā dažādos virzienos ir iebraukti un iestaigāti nelieli meža ceļi un takas; daļa taku iet arī gar meliorācijas grāvjiem, pāri grāvjiem dažādās vietās ir 10 tiltiņi (8. pielikums).

1.2.2. Esošais teritorijas zonējums

Dabas piemineklim „Emzes parks” līdz šim nav bijis teritorijas zonējuma.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra

Dabas piemineklis „Emzes parks” ir Gulbenes pilsētas pašvaldības īpašums, tā lietošanas mērķis ir „dabas pamatnes un rekreācijas nozīmes zeme”. Zemes lietošanas veids visā dabas pieminekļa teritorijā ir „parks”.

Parka apsaimniekošanas kārtību nosaka LR likums ”Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. Aizsargājamajam objektam „Emzes parks” nav savas administrācijas. To pārvalda un apsaimnieko Gulbenes pašvaldība (praktisko darbu veic Gulbenes pilsētas labiekārtošanas iestāde); apsaimniekošanu koordinē un pārrauga Valsts vides dienesta Madonas reģionālā vides pārvalde. Dabas aizsardzības plāna izstrādi pārrauga un tā ieviešanu veicina Dabas aizsardzības pārvalde.

1.2.4. Izveides, aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Emzes jeb Marijas parks (tajā ietilpa arī tagadējā Spārītes parka teritorija) jau 1923. gadā 222 ha platībā parka „dabas krāšņuma” dēļ noteikts par valsts aizsargājamu objektu – dabas pieminekli. 1977. gada Valsts aizsargājamo dabas objektu sarakstā tas iekļauts kategorijā *Valsts aizsargājami parki un dendroloģiskie stādījumi* kā „Spārītes parks un Emzītes parks” (platība 163 ha). 1988. gada Valsts īpaši aizsargājamo dabas objektu sarakstā – kategorijā *Valsts aizsargājami parki un dendroloģiskie stādījumi* kā

„Spārītes un Emzītes parki” (platība 163 ha). 2001. gadā parks iekļauts kategorijā *Dabas pieminekļi – aizsargājami dendroloģiskie stādījumi* kā „Emzes parks” 161.6 ha platībā (MK 20.03.2001. noteikumi Nr. 131), bet pēc Gulbenes pilsētas un Beļavas pagasta robežas precizēšanas Emzes parka precizētā platība ir 166.7 ha.

Spārītes parks, kas sākotnēji bija Emzes jeb Marijas parka daļa, pašlaik ir atsevišķs parks un vietējas nozīmes dabas pieminekļis. Parka sadalīšana divās daļās, nosakot katrai daļai atšķirīgu aizsardzības statusu, ir mehāniska un tai nav motivācijas. Ieteicams teritoriāli, vēsturiski un funkcionāli vienotos parkus atkal apvienot, abām daļām nosakot valsts nozīmes dabas pieminekļa statusu un izstrādāt vienotu dabas aizsardzības plānu.

Parks ir dabiska vai cilvēku veidota teritorija, kurā eksistē dabas vide, kā arī specifiskas parka būves, ieskaitot mazās arhitektūras formas, kurām ir estētiska, sanitāri higiēniska un rekreācijas nozīme. Parku uzturēšanai nepieciešams augsts labiekārtojuma līmenis, stādījumu kopšana un atjaunošana. Parka videi jāspēj apmierināt cilvēka bioloģiskās, psiholoģiskās un citas vajadzības.

Emzes parkā lielāko platību aizņem cilvēka mazpārveidota dabas vide. Īpaši plānotais ainavu parks, kas izveidots 19. gs. 90. gados, atrodas parka ziemeļu daļā ap 20 ha platībā. Parka sākotnējais ierīkošanas projekts nav saglabājies, un nav rakstītu ziņu par tā autoru un pirmajiem dārzniekiem.

Cilvēka radīto parka ainavu ieskauj meži. 19. gs. 90. gados, parka izveides sākumā, ap Marijas dīķi bija plašums un daudz gaismas, bet pieaugot ozoliem, kuri stādīti alejās, un Eiropas lapegļu, liepu, bērzu un egļu grupām, kas veido ainavisku joslu starp mežu un dīķi, parks šeit ir kļuvis ēnaināks un ainaviski neinteresantāks.

No vairāk nekā 300 iestādītajām Eiropas lapeglēm līdz 20. gs. 70. gadiem bija saglabājušies ap 200 koku, bija saglabājušās arī ap 500 Sibīrijas un balzāma balteglu. Padomju varas gados, kad parka uzkopšanu veica sabiedriskā kārtā, daudzus svešzemju (introducētos) kokus un krūmus, kā arī izveidojušos paaugu, iznīcināja (aiz nezināšanas vai lai iegūtu kokmateriālu). Padomju laikā parkam nav ne dārznieka, ne mežsarga, un tas aizaug ar vietējo sugu kokaugiem, īpaši – ar lapu kokiem.

1960. gadā Marijas ezera krastā uzbūvē estrādi, deju grīdu un skatītāju sēdvietas. Tas veicina lielu ļaužu pieplūdi, bet parkā nav vajadzīgās infrastruktūras (tualetes, transporta līdzekļu stāvlaukumu ārpus parka u.c.). Tas degradēja parka skaistos grantētos ceļus un veicināja Marijas dīķa un tā apkārtnes piesārņošanu.

Pašlaik Emzes parkā nav ne estrādes, ne citas plašas labiekārtotas zonas, kur pilsētnieki un pilsētas viesi varētu atpūsties, sportot, apmeklēt brīvdabas pasākumus, nekaitējot parka ainavai un bioloģiskai daudzveidībai.

1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Vecgulbenes muižas teritorijā parku izveides iniciatori un realizētāji bija muižas īpašnieki Johans Gotlibs fon Volfs un Heinrihs fon Volfs. Gribas atzīmēt, ka 19. gs. tagadējā Gulbenes teritorijā bijis viens liels ainavu parks, kurš sastāvēja no trim daļām, kurās iekļauti daudzi romantisma elementi, veidojot estētisku un vizuāli pievilcīgu vidi.

Lielā ainavu parka sastāvdaļas bija Pils jeb Muižas parks, kurš aizņēma teritoriju ap Balto un Sarkano muižu, Rūdolfa jeb Slimnīcas parks, ko ar Pils parku savienoja varens koka tilts (nav saglabājies) (12. pielikuma 3. att.). Šīs parka daļas jau bijušas

izveidotas 19. gadsimta pirmajā pusē, 40. un 50. gados (domājams, ka ainavu parka pirmais veidotājs bija Johans Gotlibs fon Volfs).

Marijas parka (Emzes parks un Spārītes parks) veidošana sākta 19. gs. pēdējā ceturksnī reizē ar Baltās pils pārbūvi un Sarkanās pils celtniecības sākumu. Platība Emzes parkam 161,6 ha ar M burta veidā izrakto dīķi, kā parka kompozicionālo centru. Svešzemju koku stādījumi koncentrēti ap dīķi un gar ceļu abās pusēs. Pārējā parka teritorija – dabīgs mežs ar grāvju sistēmu.

Lielākos darbus veica Gotliba dēls Heinrihs fon Volfs, kurš par godu savai skaistajai sievai itālietei Marijai (Marisai) veica pārbūvi gan pils ēku kompleksā, gan parkā, to papildinot ziemeļrietumu virzienā, kur tajā laikā bijis purvainš mežs, saukts par Vilka gāršu. Tā izveidojās trešā parka daļa – Emzes parks ar tā galveno akcentu – dīķi M burta veidā par godu Henriha sievai Marijai, ko bieži dēvē par Marijas ezeru. Marijas dīķis rakts ar lāpstām, zeme vesta ar ķerrām un līdzināta ar grābekļiem. Šīs parka daļas ierīkošanu – dīķa un grāvju rakšanu, koku stādīšanu, veikuši krievu zemnieki no Vitebskas guberņas un latviešu zemnieki no apkārtējiem pagastiem. Zemniekiem par darbu maksāts ar malku no vietējā meža. Jaunizveidotā parka daļā iestādīti vairāk nekā 300 dažādu taksonu ziemeļu un dienvidu izcelsmes koku. Visapkārt Marijas dīķim izveidoti grantēti ceļi, kuri sazarojušies mazākos, kas ievēduši parka apmeklētājus dziļāk meža labirintos. Celiņu kopējais garums bijis vairāk nekā 30 km. Marijas jeb Emzes parka izveide un pārveide bija barona Henriha fon Volfa mūža darbs. Īpaši smaga bijusi grāvju sistēmas izveide meža daļā.

Daudzas Marijas (Emzes) parka izveides epizodes 1970. gadā Gulbenes vidusskolas skolotājai Līvijai Liepai atstāstījis 85 gadus vecais dārziņnieks Ernests Leitī, kurš 12 gadu vecumā (1897–1899) piedalījies darbos pie Marijas ezera. Vecais dārziņnieks atceras, ka parka uzraudzīšanu un uzkopšanu vadījuši divi speciālisti – parka dārziņnieks un mežsargs. Pirmais mežsargs Augusts Rags dzīvojis tagadējā Ozolu ielas 4 mājā (12. pielikuma 4. att.). Mājai vēl šodien saglabāties tornītis, kurā atradies zvans, lai mežsargs ik rītu zvanot aicinātu parka strādniekus uz darbu.

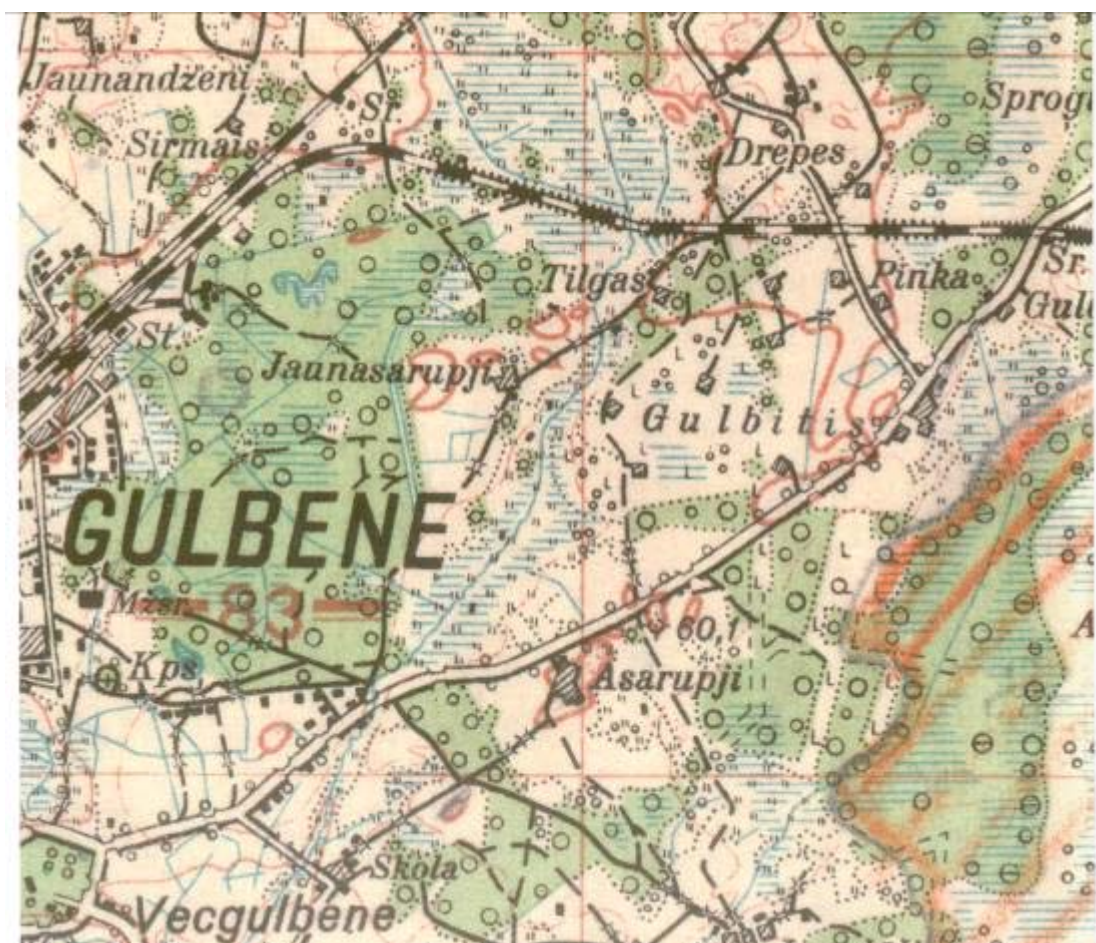
Pirmās Latvijas brīvvalsts izveides sākumā, kad nacionalizācijai pakļāva visu lielo parku un muižu īpašumus, Vecgulbenes Marijas parks 222 ha platībā tika pasludināts par valsts īpašumu un aizsargājamu dabas krāšņumu (Arhīvs F. 1680 Nr. 4.890). 1923. gadā Vecgulbenes Marijas parks tiek nodots Gulbenes Virsmežniecības pārraudzībā. 30. gados galvenais parku pārzinātājs bijis mežsargs Teodors Hadejs. 1935. gadā Marijas parku sadala starp Zemkopības ministriju un Gulbenes pilsētu, tā parks tika sadalīts divās daļās, izveidojot Emzes parku (166,6 ha) un Spārītes parku (40,9 ha).

1935. gadā Vecgulbenes skolas pārzinis Kārlis Martinsons rakstīja: “Tagad lielais parks sadalīts starp Zemkopības ministriju un Gulbenes pilsētu. Tām nu nāktos savest kārtībā senos krāšņumus, lai parks tiešām būtu ievērības cienīgs nākamajām paaudzēm, kā vislielākais izkoptais, ar māksliniecisku gaumi iekārtotais krāšņuma darbs Latvijā”. Jāatzīmē, ka 20. gs sākumā lielajā Vecgulbenes muižas ainavu parkā visās tā daļās bija liels skaits tiltu, lapeņu, skulptūru (12. pielikuma 5., 6., 7., 9. att.), gandrīz visas tās aizgāja bojā I Pasaules kara laikā un vēlākā laikā.

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādē izmantots šāds kartogrāfiskais materiāls:

Nosaukums	Mērogs	Gads
Satelītkarte 4432 Gulbene	1:50 000	1999.
Latvijas Armijas topogrāfiskā karte (lapa 83 – Gulbene)	1:75 000	1931.
PSRS Armijas ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:100 000	1980
PSRS Armijas ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:10 000	1969.
PSRS Armijas ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:10 000	1983.
PSRS Armijas ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:25 000	1952.
PSRS Armijas ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:25 000	1989.
Mežaudžu plāns	1:4 000	1933.
Mežaudžu plāns	1:10 000	1991.
Meža plāns	1:10 000	2002.

1.2.1. attēls Emzes parka teritorija 1931. gada kartē

1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Gulbene un „Emzes parks” atrodas Latvijas ziemeļaustrumos, klimatiskajā rajonā – Vidzemes augstiene un rajons uz ziemeļiem no tās. Tas ir mitrākā (hidrotermiskais koeficients 1,6-2,4) un visaugstākā (aktīvo temperatūru summa 1700-1800° C) klimata rajons Latvijā. Gulbenes apvidum (salīdzinot ar citiem Latvijas rajoniem) raksturīgs diezgan liels nokrišņu daudzums (600-650 mm gadā), agras, garas un bargas ziemas, samērā īss bezsala periods (140 dienas), noturīga (izveidojas decembra otrajā pusē, bet sairst marta beigās) un bieza (ziemas beigās līdz 0,5 m) sniega sega, vidēji siltas vasaras.

Vidējā gaisa temperatūra pēdējos 50 gados svārstās amplitūdā no 3,1° C līdz 7,3° C, pēdējos gadu desmitos tai ir tendence palielināties. Aukstā gadalaika temperatūras ir svārstīgākas nekā siltā gadalaika temperatūras.

Veģetācijas periods ir īss (170-180 dienas): gaisa vidējā temperatūra pazeminās zem 5° C oktobra vidū, bet paceļas virs 5° C aprīļa otrajā pusē. Rudens salnas vidēji sākas septembra vidū, bet beidzas maija beigās. Augu aktīvās augšanas periodā diennakts aktīvo temperatūru summa pārsniedz 1900° C.

Pēdējos gadu desmitos arī Gulbenē vērojama klimata pasiltināšanās. Gada vidējā gaisa temperatūra 20. gs. 50. gados bija 4,7° C, bet 90. gados tā ir paaugstinājusies līdz 5,9° C; janvāra vidējā temperatūrā attiecīgi paaugstinājusies no -6,2° C līdz -4,5° C; jūlija – no 16,7° C līdz 18,1° C. Nokrišņu daudzums šajā laikā svārstījies no 630 mm līdz 660 mm gadā.

Klimatiskie apstākļi nosaka to, ka boreāla rakstura biotopi un sugas šajā reģionā ir biežāk sastopami nekā citur Latvijā. Ierīkojot dendroloģiskos stādījumus, jāņem vērā, ka šādi apstākļi piemēroti salcietīgiem un siltuma ziņā mazprasīgiem taksoniem.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Gulbene atrodas Austrumvidzemes augstienes Gulbenes paugurainē uz Gulbenes paugurvaļņa (Gulbenes valnis) tā zemākajā (augstums 135–150 m vjl.) un šaurākajā (5–7 km) dienvidu-dienvidaustrumu daļā. Šīs savdabīgās Latvijas reljefa lielformas – Gulbenes paugurvaļņa – pamatā ir Vidzemes un Alūksnes subkvartārās virsas pacēlums. Pamatiežus klāj bieza (30–50 m) kvartāra sega: ledāja un tā kušanas ūdeņu nogulumi, galvenokārt – morēnas smilšmālu un mālsmilts materiāls, ko vietām pārklāj arī plāns fluvioglaciālo nogulumu (grants vai smilts) slānis. Plašākos pazeminājumos ir ezeru un purvu nogulumi (sapropelis un kūdra).

Reljefā labi iezīmētais paugurvalnis savieno Vidzemes augstieni un Alūksnes augstieni, kas vēl tālāk uz ziemeļiem savienojas ar Igaunijas Hānjas augstieni. Visaugstākais paugurvalnis ir ziemeļos no Gulbenes, starp Gulbeni un Beļavu (150–178 m vjl.); atsevišķo pauguru relatīvais augstums te ir 40–50 m. Gulbene atrodas vaļņa austrumu malā ap 120 m vjl. Uz dienvidrietumiem no Gulbenes gar Liedes upi stiepjas Liedeskalnu klāipveidīgo pauguru grēda. Paugurvalnis, kas izsenis ir bijis apdzīvots un lauksaimnieciski iekopts novads, šķir Pededzes purvaino mežaino ieplaku (austrumos) no Augšgaujas un Tirzas mežainās ieplakas (rietumos).

Emzes parks atrodas samērā līdzenā, vietām tikko viegli viļņotā nolaidenā teritorijā, kas nedaudz pazeminās dienvidu virzienā; tajā nelieli pacēlumi mijas ar seklām ieplakām, šīs reljefa formas lielākoties ir orientētas ziemeļaustrumu-dienvidrietumu virzienā. Valdošais teritorijas augstums ir 125–126 m vjl.; augstākā ir parka ziemeļu daļa

kur augstums ir 128–129 m. (Ap Emzes dīķi ir nelieli uzbērumi, ko veido no dīķa gultnes izraktais substrāts.) Dienvidrietumos no šīs paaugstinātās joslas ir relatīvi dziļākās (– 1-2 m) un plašākās parka ieplakas.

1.3.3. Hidroloģija

Gulbenes paugurvalnis ir divu lielu Latvijas upju baseinu – Daugavas un Gaujas baseina – ūdensšķirtne. Gulbenē nav lielu upju; pilsētu un tās apkārtni drenē vairākas mazās upes. Gulbenes mazās upes un meliorācijas novadgrāvji ūdeņus novada uz Daugavas baseinu, ne uz netālo Gauju. Gulbenes dienvidu, dienvidaustrumu robežupe ir Pededzes labā krasta pieteka 24 km garā Krustalīce (Kristalīce, Aizupe), gar austrumu robežu tek tās pieteka 13 km garā Asarupe. Emzes parka meliorācijas sistēmas ūdeņus uz Asarupi novada regulētā un par novadgrāvi pārveidotā Emzīte.

Gulbenē, tās rietumu malā ir nelielais seklais Valmes ezers; pilsētas dienviddaļā ir Gulbenes dzirnavu dīķis (2,4 ha), kas izveidots uz Krustalīces. Emzes un Spārītes parkā ir trīs 19. gs. izrakti dīķi: Emzes (Marijas) dīķis (2.6 ha), Svētezers un Asaru dīķis.

Emzes un Spārītes parks ir meliorēti. Pirmie nelielie grāvji izrakti jau 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā, parka veidošanas laikā (1.2.1., 1.3.1. att.). Mūsdienu meliorācijas sistēma izveidota 20. gs. 70. gadu sākumā. Tā uzlaboja hidroloģisko situāciju purvainajos pārmitrajos mežos; grāvju kopgarums tagad ir ap 14 km (1.3.2. att.). Kopš 2002. gada grāvji, kā arī grāvju malas, kas bija stipri aizauguši ar krūmiem un kokiem, ir attīrīti no apauguma un izplauti.

1.3.4. Augsnes

Gulbenes apkārtņē valdošie cilmieži ir morēnu smilšmāls un mālsmilts, valdošās augsnes – velēnu podzolētas, kūdrainas, glejotas vai gleja daļēji erodētas augsnes.

Emzes parkā augsnes cilmiezis ir mālsmilts, smilšmāls un putekļaina smilts. Augšņu segu te ietekmējuši galvenokārt divi faktori – diezgan dažāda irdeno nogulumu jeb cilmiežu sastāvs (parka augstākajās vietās ir putekļaina smilts, citur ir saistīga mālsmilts vai smilšmāls) un pārmērīgais mitrums, kas daudzviet sekmē kūdras veidošanos. Parkā izplatītas automorfās, pushidromorfās un hidromorfās augsnes. Valdošie procesi augsnēs pašā ir glejošanās, podzolēšanās un lesivēšanās.

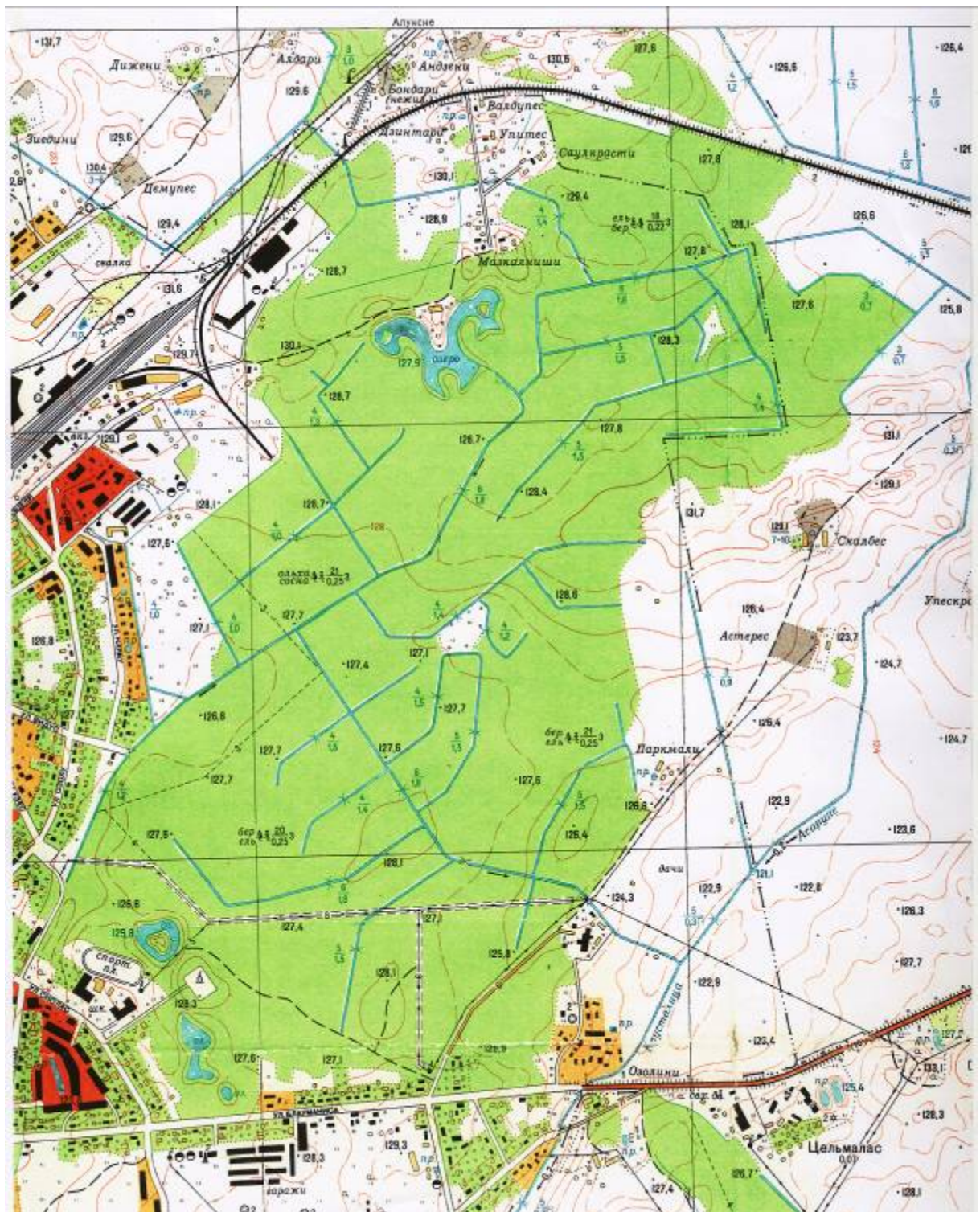
Automorfās augsnes (velēnu podzolaugsnes, trūdaines podzolaugsnes, nepiesātinātas brūnaugsnes) parkā ir damakšņa, vēra un gāršas tipa mežos, kur augsnes cilmiezis ir putekļaina smilts un mālsmilts; te augsnes profilā redzamas nelielas glejošanās pazīmes, bet podzolēšanās horizonts ir vāji saskatāms.

Nosusinātajos mežos (šaurlapju un platlapju āreņi un kūdreņi) ir pushidromorfās augsnes; raksturīgas ir glejošanās pazīmes; organikas horizonta (O, H horizonts) mineralizēšanās norisinās intensīvi, vietām veidojas labi strukturēts graudains humusa horizonts. Izplatītākās ir velēnpodzolētas glejotas un trūdaines podzolētas augsnes. Tipiskas hidromorfās augsnes parkā sastopamas reti – dažās mitrās ieliecēs. Kūdras slānis te ir diezgan stipri mineralizējies (raksturīgas trūdaini kūdrainās augsnes). Kopumā parkā augsnes ir daudzveidīgas, pēc meliorācijas tām iezīmīga intensīva augsnes virskārtas slāni akumulēto organisko vielu (kūdras) mineralizācija.

1.3.1. attēls. Emzes parka teritorija 1952. gada kartē; pirms meliorācijas 70. gadu sākumā

1.3.2 attēls. Emzes parka teritorija 1983. gada kartē; pēc meliorācijas 70. gadu sākumā

1.4. TERITORIJAS BIOĻĢISKAIS RAKSTUROJUMS

1.4.1. Flora

Gulbene un dabas piemineklis „Emzes parks” atrodas Austrumbaltijas apakšprovincēs Centrālvidzemes ģeobotāniskajā rajonā. Šim rajonam iezīmīgs liels lauksaimniecības zemju īpatsvars, meži vidēji aizņem ap 45-50% teritorijas, tie ir dažādi, bet raksturīgākie ir egļu meži. Ģeobotāniskā rajona florā reģistrētas ap 1010 vaskulāro augu sugas.

1.4.1.1. Flora dabisko mežu platībās

Floras raksturojums

2007. gada veģetācijas sezonas otrajā pusē veiktajā pētījumā Emzes parkā konstatēts ap 260 vaskulāro augu sugām: mežaudzēs ap 210 sugām, pārējās platībās (lauces, mežmalas, grāvji un grāvmalas u.c.) bez tam vēl ap 50 sugām.

Dabas pieminekļa floru veido galvenokārt Latvijā bieži sastopamas augu sugas. Dominē slapju un nosusinātu skujkoku mežu un slapju un nosusinātu jauktu skujkoku un platlapju mežu sugu komplekss. Neliela atšķirīga grupa ir tipiskās sausieņu mežu – gāršu – sugas. Atšķirīgu (skaitliski diezgan lielu) grupu veido arī nelielo pļaviņu, lauču, izcirtumu, grāvju un grāvmalu sugu kopa.

Parka mežos sastopamas gandrīz visas vietējās Latvijas mežu koku sugas (izņemot, protams, skābardi *Carpinus betulus*¹; parkā neesam konstatējuši arī vīksnu *Ulmus laevis*), kā arī vairums vietējo pameža krūmu sugu.

Retās un aizsargājamās augu sugas

Retu un aizsargājamo sugu parkā ir maz. Ir konstatētas 2 ar likumu īpaši aizsargājamās ziedaugu sugas (LR MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000.; 1. pielikums) un 5 Latvijas Sarkanās grāmatas sugas (skat. 2.3.1. tab.).

Īpaši aizsargājamās sugas ir meža auzene *Festuca altissima* un naktsvijoles *Platanthera sp.* Meža auzene atrasta vietām nelielā skaitā apšu gāršā (43. nog.²), apšu platlapju ārenī (54. nog.), egļu-ošu platlapju ārenī (46. nog.). Meža auzene ir lapkoku un skujkoku-lapkoku mežu graudzāle, tās areāls ir Eiropas un Rietumsibīrijas mēreni siltā un mērenā josla; Latvijā tā ir tuvu areāla ziemeļu robežai. Naktsvijole nelielā skaitā atrasta ar krūmiem daļēji aizaugušā meža pļavā parka vidienē un apšu gāršā parka dienvidaustrumu malā.

Latvijas Sarkanās grāmatas sugas. 3. kategorijas suga ir meža auzene *Festuca altissima*, 4. kategorijas sugas ir naktsvijoles *Platanthera sp.* un trīs staipekņu sugas. Gada staipeknis *Lycopodium annotinum* visā parka teritorijā nereti sastopams slapjos un nosusinātos mežos, vālišu staipeknis *Lycopodium clavatum* šajos mežos sastopams retāk, apdziras *Huperzia selago* atrastas apšu-egļu (43. nog.) un egļu mežos (27. nog.).

Sūnu un ķērpju flora parkā nav vispusīgi pētīta, atzīmētas tikai atsevišķas retākas sugas vai dabisko meža biotopu („atslēgas biotopu”) indikatorsugas. Parkā konstatēta viena dabisko meža biotopu ķērpju indikatorsuga un divas sūnu indikatorsugas (1.4.2. tabula). Rakstu ķērpis *Graphis scripta* Latvijā aug mitros mežos uz lazdu, melnalkšņu, citu lapkoku, retāk – uz egļu, noēnotiem stumbriem; Emzes parkā to vietām konstatējis

¹ Nomenklatūra šeit un turpmāk: Gavrilova Ģ., Šulcs V. *Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts*. Rīga, 1999.

² Šeit un turpmāk nogabalu numerāciju skat. 3. pielikumā.

N. Brīvība. Sūna īssetas nekera *Neckera pennata* Latvijā aug mežaudzēs, kur ir pastāvīgs mikroklimats un augsts gaisa mitrums, uz lapu koku, biežāk uz ošu un apšu stumbriem, Tā ir vecu platlapju vai platlapju-skujkoku mežu indikatorsuga. Emzes parkā tā sastopama galvenokārt uz vecu apšu stumbriem apšu un mistrotos skuju koku-lapu koku mežos. Sūna tievā gludlape *Homalia trichomanoides* Latvijā aug uz lapu koku stumbriem dažāda vecuma mežaudzēs udeņu vai slapju vietu tuvumā; ja suga ir lielā daudzumā, tā ir ilgstoši neskarta meža indikators. Emzes parkā to vietām konstatējis N. Brīvība.

1.4.1.2. Flora ainavu parkā un dendroloģiskos stādījumos

Emzes parka sākotnējā teritorijā – mežā Vilku gārša – 19. gs. (1890 – 1899) veidota ainavu parka platība (parka ziemeļu daļā 10. nogabalā, kur izrakts arī Marijas dīķis; ainavu parka daļas plāns un autors nav zināmi). Svešzemju koku grupu stādījumi (lapegles, baltegles u.c.) un ozolu alejas veidoti arī vairākās citās parka vietās (1., 2., 3., 4., 5., 10., 31., 39., 47., 49, 68., 69. nogabals), bet pārējā parka daļa atstāta kā dabisks mežs atpūtas vajadzībām.

Kokaugu floras sastāvs

Ainavu parka daļā ap Emzes dīķi veiktas vairākas floras inventarizācijas. 20. gs. 60. un 90. gados inventarizāciju veica ZA Salaspils botāniskā dārza Dendrofloras laboratorijas darbinieki, kas ieteica visu Emzes parka teritoriju iekļaut “Īpaši aizsargājamo dendroloģisko objektu” sarakstā. 70. gados pētījumus ainavu parka teritorijā veikusi skolotāja Līvija Liepa (rezultātus viņa apkopojusi LU Bioloģijas fakultātes diplomdarbā; L. Liepas inventarizāciju datus skat. 10. pielikumā). Ir noteiktas un aprakstītas vietējās un introducētās kokaugu sugas; kopējais taksonu skaits ir 47.

Vietējās sugas (kopā 24 sugas):

Skujkoki:

Picea abies – parastā egle, *Pinus sylvestris* – parastā priede

Lapkoki un krūmi:

Alnus glutinosa – melnalksnis, *Alnus incana* – baltalksnis,

Betula pendula – āra bērzs, *Betula pubescens* – purva bērzs,

Corylus avellana – parastā lazda,

Daphne mezereum – parastā zalktene,

Euonymus europaeus – Eiropas segliņš,

Fraxinus excelsior – parastais osis,

Lonicera xylosteum – parastais sausserdis,

Padus avium – parastā ieva, *Populus tremula* – parastā apse,

Quercus robur – parastais ozols, *Rubus nessensis* – melnā cūcene,

Salix aurita – ausainais kārklis, *Salix caprea* – blīgzna,

Salix cinerea – pelēkais kārklis, *Salix myrsinifolia* – mīrsīnijlapu kārklis,

Sorbus aucuparia – parastais pīlādzis,

Swida sanguinea – asinssarkanais grimonis,

Tilia cordata – parastā liepa, *Ulmus glabra* – parastā goba,

Ulmus laevis – vīksna.

Introducētās sugas (kopā 23 sugas):

Skujkoki:

Abies balsamea – balzāma baltegle 7*, d** 9-27, h*** 9-22, ir paauga,

Abies sibirica – Sibīrijas baltegle 31, d 24-45, h 22-33, ir paauga,
Larix decidua – Eiropas lapegle 257, d 25-57, h 33-35.

Lapkoki un krūmi

Acer pseudoplatanus – kalnu kļava, atvases

Amelanchier spicata – vārpainā korinte

Euonymus nanus – pundura segliņš

Fraxinus pennsylvanica – Pensilvānijas osis 3, d 28-55, h 9-24

Fraxinus pennsylvanica var. *subintegerrima* – zaļais osis 3, d 20-24,
h 19-26

Ligustrum vulgare – parastais ligustrs

Populus x canescens – pelēcīgā apse 6, d 44-56, h 23-25

Rosa majalis ‘Foecundissima’ – maija roze (cv.)

Salix alba – baltais vītols

Sorbaria sorbifolia – pīlādžlapu sorbārija

Spiraea alba – baltā spireja

Swida alba – baltais grimonis

Symphoricarpos albus var. *laevigatus* – baltā sniegoga

Syringa josikaea – Ungārijas ceriņš (atvases)

Syringa reticulata var. *amurensis* – Amūras ceriņš (ir atvases)

Syringa villosa – matainā ceriņš

Syringa vulgaris – parastais ceriņš

Tilia x euchlora – Krimas liepa 4, d 34-37, h 20-25

Tilia platyphyllos var. *cordifolia* – platlapu liepa 10, d 17-29, h 14-24

Tilia platyphyllos var. *grandifolia* – platlapu liepa 3, d 29-44, h 18-19

* – koku skaits, ** – stumbra caurmērs (cm), *** – koka augstums (m)

Koku un krūmu izkārtojums un citas pazīmes

a) alejas	parkā ievēd <i>Quercus robur</i> aleja
rindas	<i>Quercus robur</i> rindas gar dīķa ceļu
dzīvžogi	nav
grupas	<i>Abies sibirica</i> , <i>Larix decidua</i> , <i>Rosa majalis</i> ‘Foecundissima’, <i>Syringa josikaea</i>
soliteri	nav
b) dižkoki	nav

1.4.2. Fauna

Fauna Emzes parkā nav vispusīgi pētīta, atzīmētas tikai atsevišķas retas sugas. Biotopu sastāvs un stāvoklis, kā arī dabas pieminekļa atrašanās vieta liecina par to, ka parka faunu galvenokārt veido slapjiem un nosusinātiem skujkoku un jauktiem skujkoku mežiem, kā arī mežmalām, laucēm un parkiem raksturīgais bezmugurkaulnieku un daļas mugurkaulnieku (putni, grauzēji u.c.) sugu nepilnīgs komplekss, jo iztrūkst vairums retu un jutīgu sugu, kā arī daudzi lielie zīdītāji, kas sastopami no apdzīvotām vietām attālākās teritorijās.

No mugurkaulniekiem jāatzīmē putni, kuru daudzveidība parkā ir diezgan liela, tomēr gandrīz pilnīgi iztrūkst retās sugas. Vienīgā droši konstatētā retā un īpaši aizsargājamā suga ir trīsirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, to parka egļu un apšu mežā konstatējis N. Brīvība. Šī ir Latvijā samērā reta boreāla putnu suga. Tās areāls ir

Eirāzijas un Ziemeļamerikas meža zona, iesniedzoties arī tundrā; Latvijā trīspirkstu dzenis dzīvo galvenokārt lielākos mistrotos egļu-lapukoku meža masīvos, kur ir veci mīkstie lapu koki un daudz nokaltušu koku. Trīspirkstu dzenis ir arī Eiropas nozīmes aizsargājama suga (Eiropas Savienības Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409 EEK).

No lielākiem zīdītājiem parkā regulāri uzturas vai epizodiski iekļūst šādas sugas: stirnas un mežacūkas, zaķi, lapsas, jenotsuņi, bebrī, kā arī meža caunas, vāveres u.c.

1.4.3. Biotopi

1.4.3.1. Biotopu sastāvs

Emzes parkā pašlaik ir 39 biotopu veidi (1.4.1. tab., 5. pielikums), diezgan lielo biotopu daudzveidību rada meža augšanas apstākļu, sugu sastāva un vecuma dažādība parkā, kā arī antropogēnās izcelsmes biotopi. Kopumā biotopu struktūra tomēr ir samērā vienveidīga, jo lielāko teritorijas daļu klāj mežs un vairums biotopu pieder pie meža biotopu grupas. No pārējiem biotopiem, kas atrodas mežu teritorijā, lielāko platību aizņem grāvji un grāvmalas. Meža pļaviņas, lauces, izcirtumi, meža ceļi un citi fragmentāri (galvenokārt antropogēnās izcelsmes) biotopi ir pavisam nelielā platībā.

Parka ziemeļdaļā ir vēsturiskais ainavu parks ar dendroloģiskiem stādījumiem, ozolu aleju un Emzes dīķi, nelielas alejas ir arī dažās citās parka vietās.

1.4.1. tabula. Emzes parka biotopu satāvs

Nr.	Biotopu grupa, biotops	Biotopa kods*	Meža tips
	<i>Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs</i>	E.3.2	
1	Pļavas bitenes pļavas	E.3.2.5	
2	Slotiņu ciskas pļavas	E.3.2.7.	
3	Ciņusmilgas pļavas		
	<i>Ruderalizētas pļavas</i>	E.5.	
4	Nitrofilas augstzāļu sabiedrības	E.5.1	
	<i>Sausieņu meži</i>	F.1	
5	Priežu damakšņi	F.1.1.4	PDm
6	Egļu vēri	F.1.2.1	EVr
7	Egļu gāršas	F.1.2.2	EGr
8	Apšu vēri	F.1.4.1	AVr
9	Apšu gāršas	F.1.4.2	AGr
10	Baltalkšņu gāršas	F.1.5.1	BaGr
11	Ošu gāršas	F.1.6.1	OsGr
12	Ozolu gāršas	F.1.7.1	OzGr
13	Jauktu koku damakšņi	F.1.8.1	EDm
	<i>Slapjie meži</i>	F.2	
14	Melnalkšņu slapjās gārša	F.2.4.1	MGrS
15	Jauktu koku liekņa	F.2.6.6	BaLk

	<i>Nosusinātie meži</i>	F.3	
16	Priežu šaurlapju kūdreņi	F.3.1.3	PKs
17	Egļu šaurlapju āreņi	F.3.2.1	EAs
18	Egļu platlapju āreņi	F.3.2.2	EAp
19	Egļu šaurlapju kūdreņi	F.3.2.3	EKs
20	Egļu platlapju kūdrenis	F.3.2.4	EKp
21	Bērzu viršu kūdrenis		BKv
22	Bērzu platlapju ārenis	F.3.3.2	BAp
23	Bērzu šaurlapju kūdrenis	F.3.3.3	BKs
24	Bērzu platlapju kūdrenis	F.3.3.4	BKp
25	Melnalkšņu platlapju āreņi	F.3.4.1	MAp
26	Melnalkšņu platlapju kūdreņi	F.3.4.2	MKp
27	Ošu platlapju āreņi	F.3.5.1	OsAp
28	Ošu platlapju kūdreņi	F.3.5.2	OsKp
29	Jauktu koku platlapju āreņi	F.3.6.1	AAp
30	Jauktu koku platlapju kūdreņi	F.3.6.4	AKp, OzKp
	<i>Izcirtumi</i>	F.5	
31	Izcirtumi auglīgos sausieņu mežos	F.5.2	EVr
	<i>Krūmāji</i>	F.6.	
32	Zemo kārklu un bērzu krūmāji	F.6.2.	
	<i>Parki un apstādījumi</i>	J.	
33	Pusdabīgas kokaudzes parkos	J.1.2.	
34	Lauces parkos	J.1.3.	
35	Parku dīķi (Emzes dīķis)	J.1.4.	
36	<i>Alejas un koku rindas</i>	J.3.	
	<i>Ceļi un ceļmalas</i>		
37	Lauku ceļi	K.5.	
38	Meža ceļi	K.5.3.	
	<i>Mākslīgas ūdenstilpes un regulētas ūdensteces</i>		
39	Grāvji un grāvmalas	M.5.	

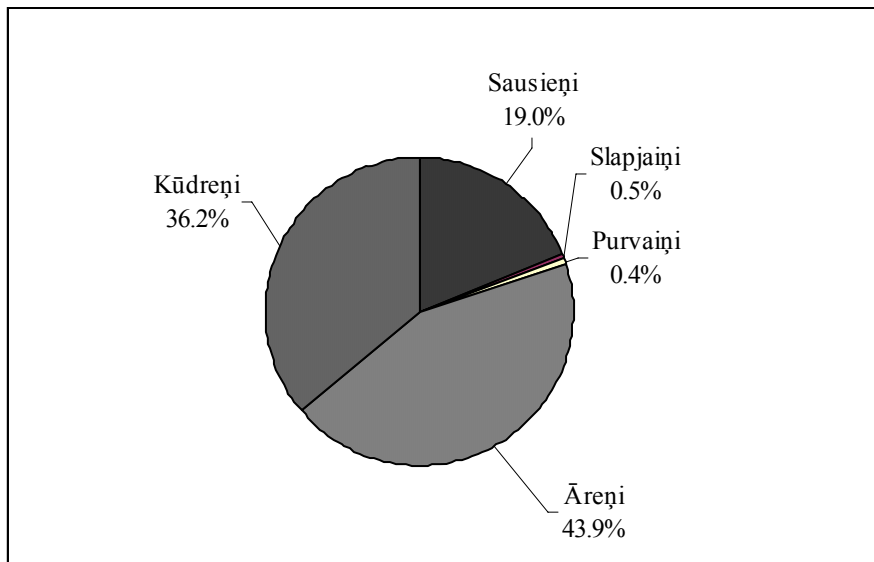
* Pēc *Latvijas biotopi. Klasifikators* (red. I. Kabucis), Latvijas dabas fonds, Rīga, 2001.

1.4.3.2. Meža biotopi

Emzes parka teritorijas lielāko daļu aizņem meži (146 ha jeb 87% no parka platības). Parka teritorijā ir diezgan liela meža biotopu – sevišķi nosusināto mežu biotopu – dažādība; tā lielā mērā prezentē Gulbenes apvidum raksturīgos mežus.

Meži visā dabas pieminekļa teritorijā ir meliorēti. Pirmo reizi šīs pārmitrās teritorijas, sauktas par Vilku gāršu, nosusināšana sākta 19. gs. beigās, kad izrakti nelieli grāvji (1.2.1, 1.3.1, 1.4.5. att.), otro reizi daudz apjomīgāka mežu meliorācija veikta pirms 35 gadiem – 20. gs. 70. gadu sākumā (1.3.2. att.). Tāpēc tagad parkā izplatītākie ir nosusinātie meži – āreņi (43.9% no audžu kopplatības) un kūdreņi (36.2%). Meži sausās minerālaugsnēs (sausieņi) aizņem nepilnu piekto daļu (19%), bet meži slapjās minerālaugsnēs (slapjaini) un meži slapjās kūdras augsnēs (purvaini) kopā aizņem tikai 0.9% no mežu platības (1.4.1. att.).

Emzes meži ir diezgan daudzveidīgi, sastopami 10 meža tipi. Izplatītākie ir nosusinātie meži – platlapju āreņi (35.7 %) un platlapju kūdreņi (23.6 %); mazāk izplatīti šaurlapju kūdreņi(12.5 %) un šaurlapju āreņi (8.2 %) (1.4.2. tab.). Jāatzīmē, ka ilgstoši nosusināti meži pamazām pārveidojas un tuvinās attiecīgajam sausieņu mežu tipam. Starp sausieņu mežiem izplatītākās ir gāršas (14.6 %).

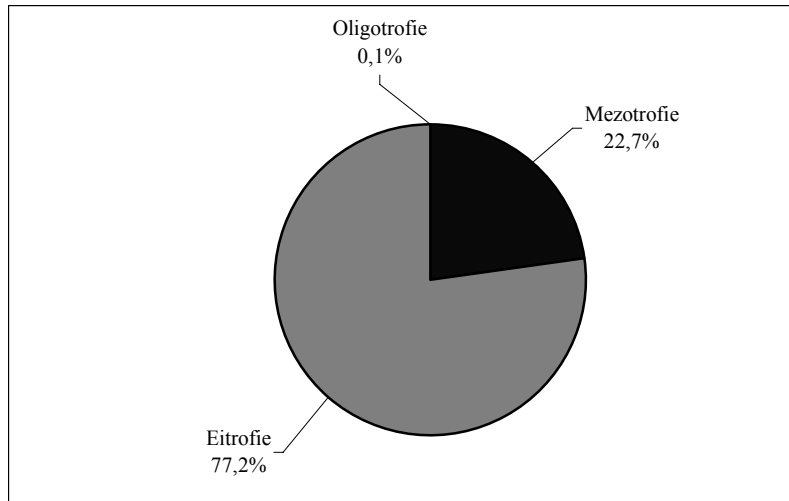
1.4.1. attēls. Meža augšanas apstākļu struktūra

1.4.2. tabula. Meža tipu sastāvs

Meža tips	Platība %
Damaksnis	2.0
Vēris	2.4
Gārša	14.6
Slapjā gārša	0.5
Liekņa	0.4
Šaurlapju ārenis	8.2
Platlapju ārenis	35.7
Viršu kūdrenis	0.1
Šaurlapju kūdrenis	12.5
Platlapju kūdrenis	23.6

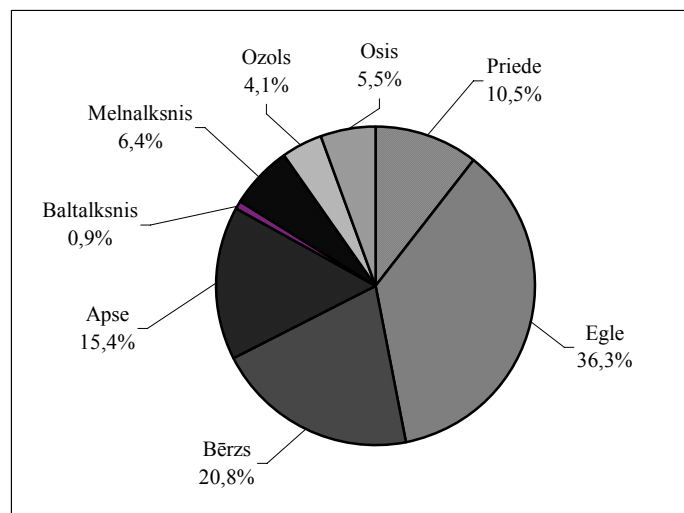
Ilgstošas nosusināšanas ietekmē, mainoties augtēnes ūdensrežīmam, palielinās arī mežu auglība (augsnēs virsējā slānī intensīvāk noris bioloģiskie procesi un vielu aprīte). Parkā meža vide ir auglīga, 77.2% mežu pieder pie auglīgiem (eitrofiem) meža tipiem, ar barības vielām nabadzīgi (oligotrofi) meži parkā ir niecīgā platībā (1.4.2. att.).

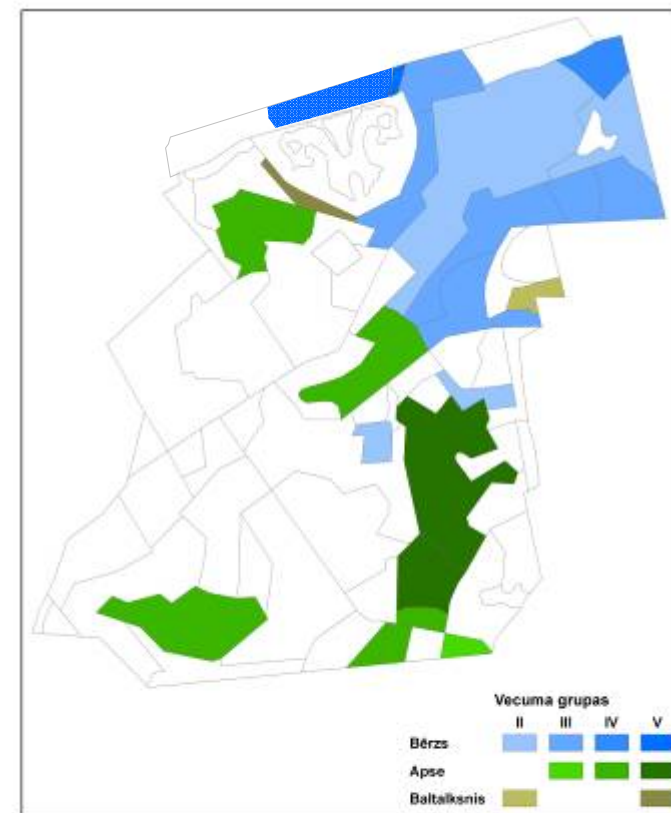
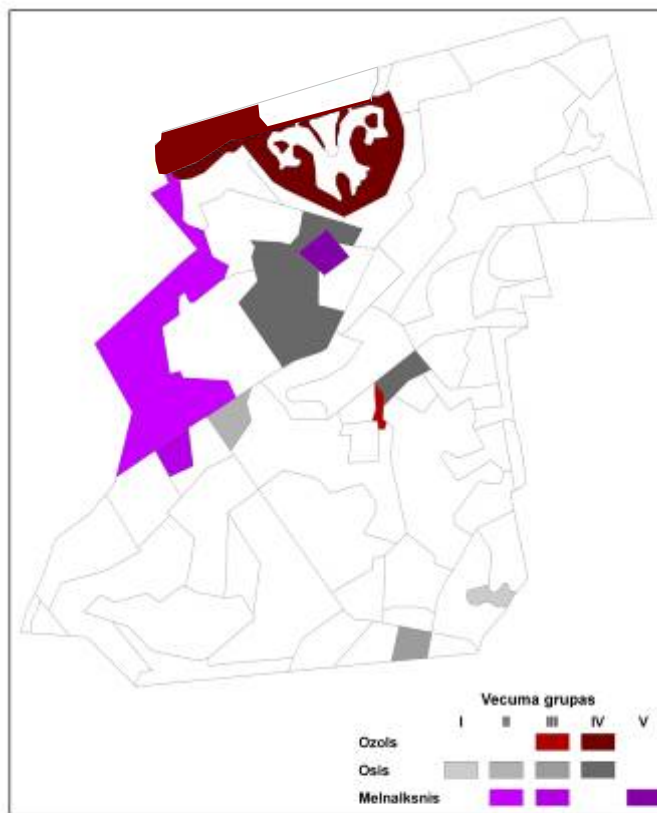
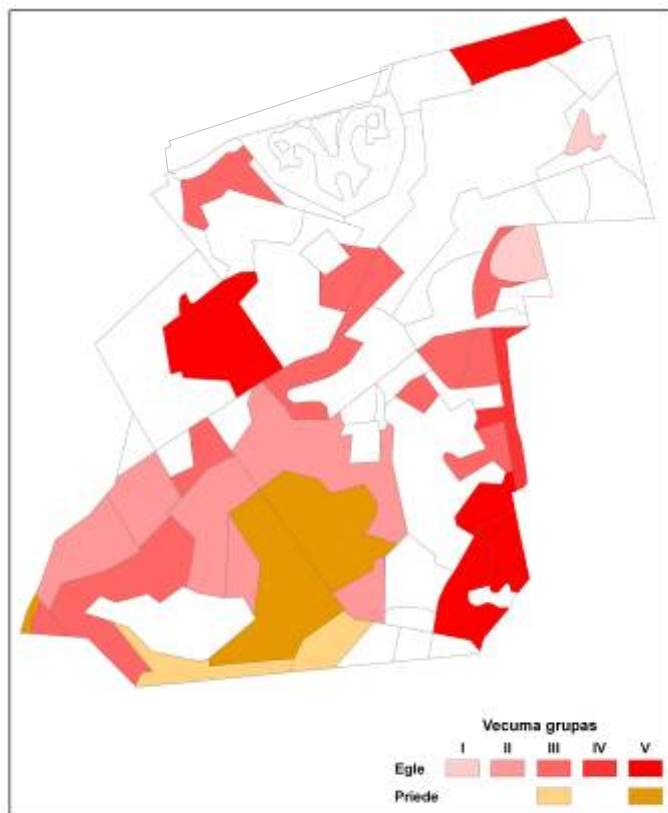
1.4.2. attēls. Meža tipu trofisko grupu sastāvs

Parkā mežaudzes veido astoņas valdošās koku sugas: egle, priede, melnalksnis, bērzs, apse, osis, ozols, baltalksnis. Dominē dažāda vecuma egļu audzes (36.3% no visām mežaudzēm), daudz ir bērzu (20.8%) un apšu (15.4%) audžu (1.4.3. att.). Mazākā platībā ir melnalkšņa, oša un ozola (kopā 16%) audzes. Valdošo kokaudzes sugu struktūras analīze rāda, ka Emzes parkā mežaudzes ir daudzveidīgas, bet izplatītākās ir skujkoku audzes, kas aizņem gandrīz pusi (46.8%) no visas mežu platības, 37.1% ir sīklapju audzes, 16% ir platlapju meži (1.4.4. att.).

1.4.3. attēls. Kokaudzes valdošo sugu struktūra

Par mežaudžu dinamikas tendencēm ilgākā laika periodā var spriest, salīdzinot pieejamos datus. Mežzinātnes institūta “Silava” arhīvā ir 1933. gada Emzes parka mežaudžu plāns (1.4.5. att.), bet nav saglabāti taksācijas apraksti. Redzams, ka notikušas strukturālas pārmaiņas – samazinājusies egļu mežu platība, vienlaikus pieaugot apšu un bērzu, kā arī ošu un melnalkšņu mežaudžu platībai.

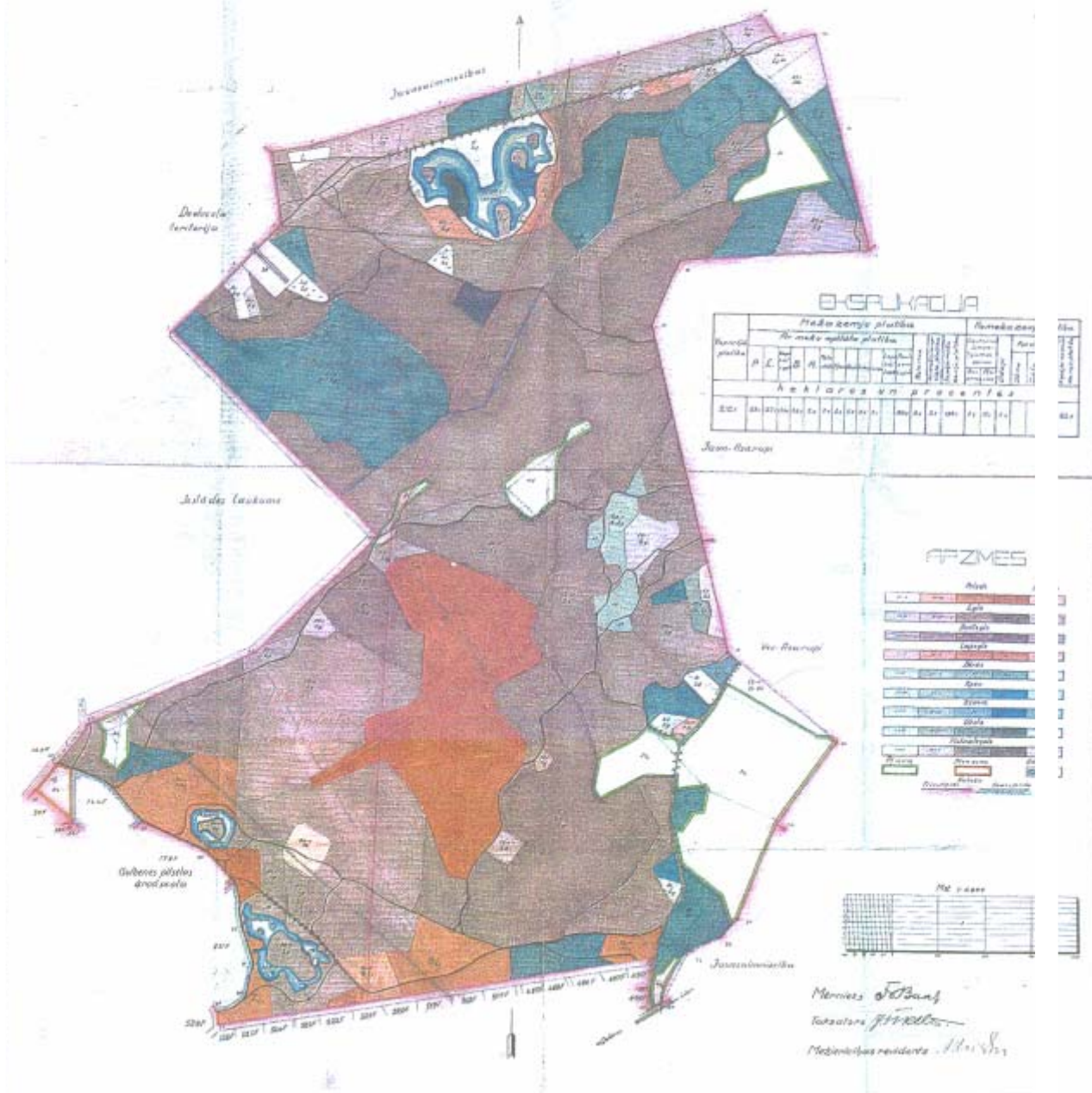
1.4.4. attēls. Dažādu koku sugu mežaudžu izplatība un vecuma grupas Emzes parkā

Gulbenes virsmas Marijas parka mežaudžu plans

Sastādīts pēc 1933 g. mēģinietības datiem.

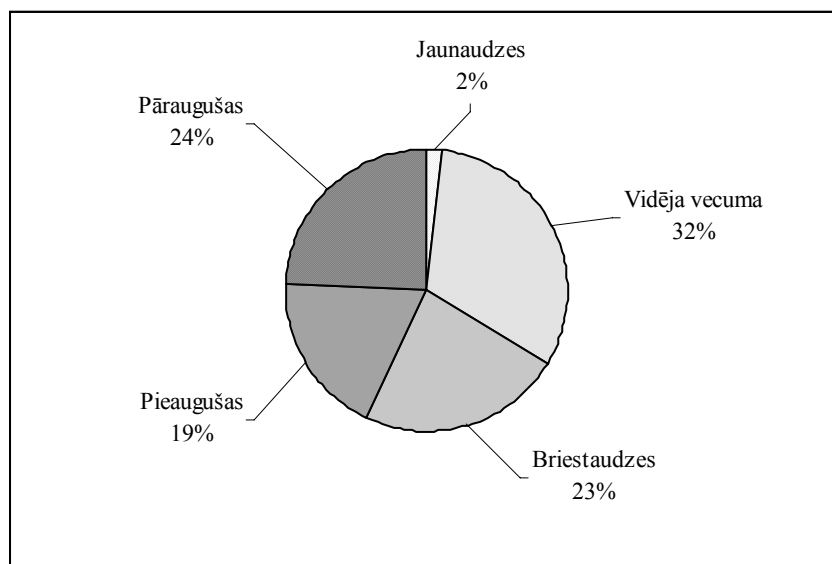
Kopplatība 218,3 ha.

Mērogs 1:4000

1.4.5. attēls. 1933. gada mežaudžu plāns dabas piemineklim „Marijas parks”

Emzes parka mežaudzes saimnieciski ir maz izmantotas. Par to liecina arī audžu vecuma struktūra (1.4.6. att.). Gandrīz pusi (43%) no mežaudžu kopplatības aizņem pieaugušas un pāraugušas audzes. Lielākais vecu audžu īpatsvars ir ozolam un apsei, katrai no šīm sugām 97% ir pieaugušas un pāraugušas audzes. Samērā liels vecu audžu apjoms ir arī osim (76%) un priedei (75%). Jaunaudžu parkā ir ļoti maz (2%), tās ir tikai divām sugām – eglei un osim, kas pieder pie sugām, kuras Latvijas mežos pašlaik visintensīvāk dabiski atjaunojas.

1.4.6. attēls. Emzes dabas parka audžu vecuma struktūra

Audžu vecuma struktūra un lielais sugu skaits kokaudzē liecina par to, ka Emzes parkā ir bioloģiski daudzveidīgas un vērtīgas audzes. Parkā 34.2 ha platībā ir aizsargājami dabisko mežu biotopi (skat. 2.2.1. tab., 6. pielikumu).

Lielākie traucējumi parka mežos pēdējos gadu desmitos ir vējgāžu un vējlaužu postījumi parka dienvidrietumu un ziemeļaustrumu daļā un nelikumīga kailcirte parka austrumu malā (1.6 ha, 24. nog.). Te nelikumīgi izcirsts viens no vērtīgākajiem egļu meža nogabaliem – egļu gārša, kur egles bija sasniegušas 70-100 gadu vecumu. Pašlaik izcirtums un vējgāžu platības aizeļ ar graudzālēm un citiem izcirtumu augiem, kā arī aizaug ar krūmiem un jauniem paaugas kokiem.

1.4.3.3. Citi biotopi

Citi biotopi: mežmalas un lauces, grāvji un grāvmalas, ruderalizēti nitrofilu augstzālāji un krūmāji ir fragmentāri un parkā aizņem relatīvi nelielu platību. Tie mozaīkveidā izkaisīti parka dažādās daļās. Tie dažādo ainavu un stipri palielina teritorijas bioloģisko (floras, faunas u.c.) daudzveidību.

Lielāko platību starp šiem biotopiem aizņem grāvji un grāvmalas. Grāvju tīkla kopgarums Emzes parkā ir ap 14 km, grāvju un grāvmalu platība ir ap 17 ha (ap 10 % no parka kopplatības). 70. gadu sākumā raktie grāvji ir plati, ar platām atbērtnes joslām. Grāvji un grāvju malas pēdējos gados ir attīrīti no biežā krūmu un koku apauguma un izplauti. Grāvjos ir grāvjiem raksturīgās higrofitu un hidrofitu augu sabiedrības, bet grāvju nogāžu un grāvmalu joslas biotopos ir raksturīgais pļavu, mežmalu un lauču, kā arī nezālieņu un ruderālu vietu sugu komplekss. Grāvji un grāvmalas ir mākslīgi

koridori, pa kuriem parka mežos ir iespējama augu un dzīvnieku sugu pārvietošanās (migrācija).

Pa vairāku grāvju malām iet takas, pa kurām regulāri pārvietojas cilvēki, pāri grāvjiem pēdējos gados ir uztaisīti 10 tiltiņi. Parkā saglabājušies arī daži šauri un sekli grāvji, kas rakti muižas laikos – 19. gs beigās un 20. gs. sākumā.

Parka vidienē jau ilgstoši ir pļaviņa (0,6 ha). Domājams, tā ir bijusi jau tad, kad sākusies parka veidošana. Senāk tā ir bijusi lielāka, tas redzams 1933. gada parka mežaudžu plānā (1.4.4. att.). Tā ir pļavas bitenes-dažādzaļu pļava ar nelielām krūmāju joslām; pļava periodiski tiek attīrīta no apauguma un nopļauta.

Parku šķērso vairāki meža ceļi, kas ir 3-4-5 m plati, gar tiem ir raksturīgie lentveida meža ceļu biotopi.

1.4.3.4. Bioloģiski vērtīgi un reti biotopi

Parkā vairākās vietās ir bioloģiski vērtīgi un reti meža biotopi. „Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācijas metodikā” noteiktās audzes struktūras īpatnības un dažu indikatorsugu sastopamība liecina, ka tie ir ilgstoši neapsaimniekoti un netraucēti meža biotopi (2.2.1. tab., 6. pielikums), kas atbilst aizsargājamiem dabiskiem meža biotopiem. Tie ir nosusināti platlapju meži (18., 30. nog.) un slapja melnalkšņu meža biotops (18. nog.) parka rietumu malā, egļu-lapu koku biotopi (27., 46., 56., 57. nog.) un apšu meži (43., 54., 55. nog.), kā arī vecs priežu mežs (52. nog.) parka dienvidaustrumu daļā. Parka ilgstoši nosusināto veco meža biotopu raksturs liecina par to tuvināšanos attiecīgajam sausieņu meža tipam.

Dabisko mežu biotopos, kuros ir daudz vecu apšu, sastopamas arī dažas ilgstoši netraucētu mežu indikatorsugas (rakstu ķērpis *Graphis scripta*, sūna gludā nekera *Neckera complanata*, sūna tievā gludlape *Homalia trichomanoides*; parka dienvidaustrumu daļas mežaudzē konstatēts arī trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*).

1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

Dabas piemineklis Emzes parks (166.8 ha) atrodas Gulbenes ziemeļaustrumu daļā un aizņem ļoti lielu daļu no pilsētas platības (ap 14 %) (kopā ar parkam piegulošo un ar Emzes parku cieši saistīto Spārītes parku šī daļa ir vēl lielāka); nevienā citā Latvijas pilsētā nav parka, kura relatīvā platība (no pilsētas kopplatības) būtu tik liela. Dabas piemineklis – Emzes parks nodrošina katram Gulbenes iedzīvotājam ap 160 m² lielu zaļo teritoriju.

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Parka teritorija ir neapdzīvota, bet tas atrodas pilsētā, un teritorija ap to ir apdzīvota (ziemeļu, rietumu un dienvidu (aiz Spārītes parka) pusē ir pilsētas mazstāvu apbūve, dienvidrietumos – daudzstāvu dzīvojamais kvartāls un sabiedriskās būves (pilsētas vidusskola un ģimnāzija). Gulbenē ir ap 10 000 iedzīvotāju, kas ir potenciālie parka apmeklētāji.

Parks kopš tā nonākšanas valsts un pašvaldības īpašumā 20. gs. 20. gados ir bijis pilsētas iedzīvotāju (kā arī iebraucēju) apmeklēta atpūtas vieta, kā arī masu brīvdabas

pasākumu (dziesmu svētki, koru koncerti, teātra izrādes, atpūtas vakari, zaļumballes u.c.) norises vieta. Pēdējā laikā, kopš parkā vairs nav estrādes, masu pasākumi te tiek rīkoti reti.

Parka dienvidaustrumu pierobežā ir pilsētas mazdārziņi, un siltajā sezonā parku regulāri caurstaigā mazdārziņu lietotāji.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Emzes parks pašlaik tiek izmantots neorganizētai, galvenokārt mazaktīvai stihiskai individuālai atpūtai: pastaigām, skriešanai, ogošanai, sēņošanai, makšķerēšanai (Emzes dīķī), nelieliem piknikiem (galvenokārt Emzes dīķa apkārtnē, retāk – arī pļavā parka vidienē). Bagātīgu ogu un sēņu vietu parkā nav, dīķī ir maz zivju, tāpēc ogošana, sēņošana un makšķerēšana nav masveidīga, un šīs darbības parku ietekmē maz. Ziemā parks ir diezgan iecienīta slēpošanas vieta. Neorganizētā atpūta parkā nav masveidīga.

Tūristi un pilsētas viesi dažreiz apmeklē parku, lai iepazītos ar kultūrvēsturisko mantojumu – lai redzētu barona Volfa veidoto un ar intriģējošiem nostāstiem saistīto interesantās formas Emzes (Marijas) dīķi un stādījumus ap to.

Pēdējos gados atsākta brīvdabas pasākumu rīkošana pie Emzes dīķa (izrādes, koncerti).

1.5.2.2. Mežsaimniecība

Dabas pieminekļi – Emzes parkā – likums (Likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, MK noteikumi “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”) nosaka mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus, un parka teritorijā tā ilgstoši ir bijusi stipri ierobežota. Kopš 2001. gada Emzes parks ir izslēgts no meža valsts reģistra un vairs nav meža zeme (Valsts meža dienesta 20.11.2001. rīkojums Nr. 238).

Pēdējos gados parka 48. un 47. nogabalā ir izstrādātas 2002.–2005. gada vējgāzes un vējlauzes. Kokaudze šajos nogabalos tagad ir skraja vai ir saglabājušies tikai atsevišķi koki. Šeit, kā arī citās parka vietās, kur veiktas nelielas sanitārās izlases un ainavas veidošanas circes, iegūtie kokmateriāli ir izlietoti parka labiekārtošanas vajadzībām. Pirms dažiem gadiem parka austrumu malā (24. nogabals, platība 1.6 ha) ir notikusi nelikumīga meža cirte; tagad šajā platībā ir izcirtums.

1.5.2.3. Medības

Parkā medības nav atļautas un nenotiek.

1.5.2.4. Citi teritorijas izmantošanas veidi

Gulbenes vidusskola un Gulbenes ģimnāzija Emzes parku periodiski izmanto sporta un fizikultūras nodarbībām, ziemās tās ir regulāras slēpošanas nodarbības (slēpo galvenokārt pa grāvju malām). Neregulāri parka teritorija tiek izmantota arī citām sporta nodarbībām (orientēšanās, kross).

II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS UN SOCIĀLEKONOMISKA VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dabas piemineklis Emzes parks ir netipisks un īpašs savas kategorijas – aizsargājami dendroloģiskie stādījumi – paraugs. Tas neatbilst parkam un dendroloģiskajiem stādījumiem to tradicionālā nozīmē, bet ir daudzfunkcionāla mežaina teritorija, kurā ainavu parks un stādījumi aizņem relatīvi nelielu platību. Emzes parkā pārstāvēta un organiski apvienojas:

- 19. gs. veidotā vēsturiskā parka ainava ar dendroloģiskiem stādījumiem, kurai ir interesanta, ar nostāstiem un spilgtām intriģējošām detaļām bagāta vēsture;
- plaša saimnieciski mazietekmēta (ja neskaita meliorāciju) mežaina daļa ar dabisku mežu biotopiem un ainavām; šajā mežainajā daļā tikai vietām ir dendroloģisku stādījumu joslas un aleju fragmenti.

Parks atrodas pilsētā un pilda gan parka, gan parkmeža un pilsētas meža funkcijas.

Cilvēka veidotā parka ainava ar dendroloģiskiem stādījumiem aizņem nelielu daļu no kopējās teritorijas, ap 20 ha teritorijas ziemeļdaļā, kā arī fragmentāras joslas dažās citās parka daļās (31., 39., 47., 49., 56., 61. nog.).

Ap 76% no parka teritorijas aizņem diezgan daudzveidīgi skujkoku, jaukti skujkoku-lapukoku un lapukoku meži (10 sauso, slapjo un meliorēto mežu tipi). Parks sākotnēji tika veidots zemā pārmitrā vietā, tāpēc gandrīz visa teritorija ir meliorēta, un parkā pārstāvēts plašs nosusināto, galvenokārt eitrofo meža biotopu spektrs.

Parkā vairākās vietās ir mežaudzes, kurām ir vecu, mazskartu dabisku mežu struktūra un raksturs, tajos sastopamas arī dažas dabisku (mazskartu) mežu indikatorsugas.

Parks savas dažādības un lielās platības dēļ var sekmīgi pildīt dažādas funkcijas, galvenās ir:

- ekoloģiskās funkcijas: būtiski uzlabot pilsētas vides stāvokli, sevišķi – gaisa kvalitāti;
- dažādot un bagātināt pilsētas vidi gan bioloģiski, gan ainaviski;
- nodrošināt pilsētas iedzīvotājiem un pilsētas viesiem daudzveidīgas rekreācijas iespējas dabiskā vidē;
- pildīt izglītojošas un audzinošas funkcijas, sniedzot iespēju iepazīties ar meža ekosistēmām, ar meža biotopu dažādību mazietekmētos Gulbenes novadam raksturīgos mežos, ar meža augu, putnu un dzīvnieku sugām dabiskos apstākļos, kā arī ar vēsturiskām parka ainavām un introducētām kokaugu sugām.

2.1.1. Ainaviskais novērtējums

Parks dažādo un bagātina Gulbenes pilsētas ainavu. Parka ainavas pamatelements ir saimnieciski mazietekmētu „tumšo” mežu (egļu, mistroti egļu-lapu koku un platlapu koku meži) ainava, kuru fragmentē platas meliorācijas grāvju joslas.

Biezo mežaudžu vāji caurskatāmās ainavas vizuāli ir slikti uztveramas. Vislabāk tās atklājas no meliorācijas grāvju malām; piemēram, skaista un interesanta vecu apšu mežu (apšu-egļu gārša un platlapju āreņi) ainava paveras no celiņa, kas iet pa grāvja malu 53., 55., 56. nogabalā, priežu meža ainava – 52. nogabalā, melnalkšņu meža – 26. nogabalā, kā arī no meža ceļiem un takām: boreāla rakstura egļu mežs redzams meža ceļa malā 44. nogabalā, apšu-platlapju mežs – 43., 54. nogabalā, melnalkšņu liekņas staigņājs – 19. nogabalā.

Atklātas ainavas parkā ir nelielā platībā. Ainaviski izteiksmīgākā un vēsturiski interesantākā ir kultūrvēsturiskā 19. gs. veidotā parka ainava teritorijas ziemeļu daļā ar dendroloģiskiem stādījumiem un ainaviski ļoti interesanto neparastas un unikālas (mākslinieciski veidota M burta veidā) formas Emzes dīķi. Sakoptas atklātās ainavas izteiksmīgs paraugs ir parka vidienes pļava (*c* nog.) un ozolu stādījumi tai līdzās (31. nog.). Lapegļu un baltegļu stādījumu grupas parka ziemeļu un dienvidrietumu daļā (2., 3., 68., 69., 47., 49. nog.) un stādītās ozolu alejas fragmenti (70. nog.) pašlaik ir neopti un aizauguši, tāpēc vizuāli ir slikti uztverami un nepilda savu funkciju – estētiski bagātināt ainavu.

2.1.2. Pozitīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai

Viens no galvenajiem pozitīvajiem faktoriem ir parka novietojums nelielas pilsētas malā, kur nav lielu rūpniecības un lauksaimniecības uzņēmumu vai transporta maģistrāļu un vide ir maz piesārņota. Svarīga nozīme ir arī tam, ka parka meži veido diezgan lielu vienotu masīvu.

Mežaudžu sinantropizācija un eitrofikācija, ko pavada mežiem neraksturīgu sinantropu sugu iespiešanās un izplatīšanās mežos un kas pašlaik ir raksturīga lielu pilsētu un piepilsētu mežiem, Emzes parkā vērojama tikai dažās vietās un nelielā apjomā. Gandrīz visās mežaudzēs (izņemot priežu mežus) apmierinoši norisinās to dabiskā atjaunošanās. Vietām vērojama arī introducēto kokaugu (Sibīrijas lapegle, baltegles u.c.) pašsēja un atjaunošanās (12. pielikuma 12., 13., 14. att.).

Rekreācijas slodzes parkā kopumā pašlaik ir nelielas. Meži ir biezi un pārvietošanos tajos apgrūtina biežais pamežs un kritālas, tāpēc cilvēku plūsmas ir piesaistītas esošajiem meža ceļiem un takām, neveidojas biezs taku tīkls un meži nav izmīdīti.

2.1.3. Negatīvie faktori dabas vērtību saglabāšanai

Platie izplūtie un no krūmājiem atbrīvotie meliorācijas grāvji fragmentē (sašķeļ) mežu masīvu; gar grāvjiem veidojas mežam neraksturīgi biotopi un teritorijā ienāk arī mežiem nepiederīgas sugas, t.sk. ruderālās sugas un nezāles; vairums no tām paliek grāvju joslā – grāvmalu biotopos, bet vietām iespiežas arī mežā, piemēram, sīkziedu sprigane *Impatiens parviflora*, krāšņā telēkija *Telekia speciosa*, lielā nātre *Urtica dioica*, podagras gārša *Aegopodium podagraria*, strutene *Chelidonium majus*, baltais grimonis *Swida alba*, arī Latvijā ļoti agresīvā svešzemju suga – Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi* u.c.

Parkam nav buferzonas, kas neutralizētu ārējās ietekmes, tāpēc vietās, kur tas tieši robežojas ar mazdārziņiem un privātmājām, parkā iekļūst piesārņojums un piegružojums, kā arī iespiežas minētās mežam neraksturīgās augu sugas.

Parka teritorija regulāri tiek izmantota caurstaigāšanai (daudzi staigā no dzīvojamām mājām uz dārzkopības sabiedrības dārziņiem); gar meža ceļiem un takām parks tiek piesārņots un piegrūžots ar sadzīves un dārza atkritumiem. Parkā ap Emzes dīķi regulāri uzturas cilvēki (pastaigājas, maksšķerē, rīko piknikus u.c.); šeit teritorija tiek piesārņota un piegrūžota, parka labiekārtojuma elementi (soliņi u.c.) regulāri tiek bojāti vai iznīcināti. Rekreācija parkā nenotiek plānoti un tiek vāji kontrolēta. Kopējais parka labiekārtojuma līmenis (stabils celiņu un taku segums, atkritumu urnas, tualetes, soliņi u.c.), pašlaik ir minimāls un nepietiekošs (Ir zināms un pierādīts – jo augstāks ir teritorijas labiekārtojuma līmenis, jo mazāka ir cilvēka klātbūtnes negatīvā ietekme uz dabu un apkārtējo ainavu).

Drendroloģiskie stādījumi un cilvēka veidotā parka ainava teritorijas ziemeļu daļā pie Emzes dīķa, kā arī alejas un stādījumi citās parka daļās ilgstoši nav kopti un veidoti, tie aizaug un zaudē sākotnējo vērtību, tāpēc parka ainava šajās vietās pašlaik ir degradēta. Introducēto kokaugu pašsēja un izplatīšanās parkā notiek stihiski un nekontrolēti. No stādījumiem dažas sugas, piemēram, baltais grimonis *Swida alba*, kalnu kļava *Acer pseudoplatanus* u.c. pārāk stipri izplatās un vietām veido biezu pamežu Emzes dīķa apkārtnē (12. pielikuma 15., 16., 17. att.).

Mežaudzes un stādījumus parka malās apdraud vējgāzes un vējlauzes. 2002.–2005. gada vētrās mežs stipri cietis vairākās vietās gan parka rietumu (19., 47., 48. nog.), gan austrumu (12., 3., 16. nog.) malā. Viegli pieejamās parka mežaudzes apdraud arī iespējamās nelikumīgas cirtes, piemēram, 24. nogabalā 1.6 ha platībā ir bijusi nelikumīga kailcirte.

Pie negatīviem, taču nemaināmiem, apstākļiem, jāuzskata arī parka atrašanās pilsētā (šis apstāklis prasa ieguldīt lielākas pūles un līdzekļus, lai saglabātu teritorijas dabas vērtības).

2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

2.2.1. Meža biotopi

2.2.1.1. Dabas aizsardzības vērtība

Mežs Latvijā ir viens no galvenajiem ekoloģiskās stabilitātes un bioloģiskās daudzveidības nodrošinātājiem. Emzes parka meži ir daudzveidīgi. Šeit ir pārstāvēti 10 dažādi meža tipi, visvairāk ir bioloģiski produktīvu nosusinātu mežu, kas producē lielu un dažādu biomasu.

Ar mežu ir saistītas daudzas augu, sēņu, dzīvnieku un citas sugas, kas citos biotopu tipos nav sastopamas. Emzes parka mežos ir pārstāvēts diezgan pilnīgs attiecīgo meža tipu sugu komplekss (ap 210 ziedaugu un paparžaugu sugu un citas sugas). Visām šīm sugām ir nozīme arī ģenētiskās daudzveidības saglabāšanā. Parkā ir atradnes 5 īpaši aizsargājamām un Sarkanās grāmatas augu sugām un dzīvotne 1 putnu sugai, kā arī 3 retām, dabiskiem mazskartiem mežiem raksturīgām ķērpju un sūnu sugām.

Parkā vairākās vietās ir reti meža biotopi un dabiski meža biotopi: vecas un saimnieciski mazietekmētas apšu, egļu, priežu, platlapu koku un mistrotas skuju un lapu koku mežaudzes (2.2.1. tab., 6. pielikums), kurās ir dabiskam mežam raksturīga struktūra un saglabājušās pret mežsaimniecisko darbību jutīgas sugas (skat. 2.3.2.

tab.). Tie ir dabiskie meža biotopi, kuru aizsardzību reglamentē Zemkopības ministrijas 09.11.2001. instrukcija Nr. 7 „Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”.

2.2.1. tabula. Dabiskie meža biotopi

Nr.	Biotops	Biotopa kods	Nogabals	Platība (ha)	Audzes vecums (gadi)
1.	Skujkoku (priežu) mežs	A.1. (SKUJ)	52	5.6	140
2.	Mistrots skujkoku (eļļu) – lapukoku mežs	A.2. (MIS)	27, 46, 56, 57	11.0	120-130
3.	Apšu mežs	B.2. (APS)	43, 54, 55	10.2	80-100
4.	Platlapju mežs	C.4. (SLAP-PLAT)	18,30	6.7	90-100
5.	Slapjš melnalkšņu mežs	C.1. (MELN)	19	0.8	110

2.2.1.2. Sociālekonomiskā vērtība

Meža biotopu galvenā sociālekonomiskā vērtība tradicionāli ir bijusi to producētā koksne. Pēdējā laikā aizvien saprotamāks kļūst arī modernais priekšstats par mežu ne vien kā koksnes ražotāju. Zinātniski pierādīta meža ekoloģiskā loma – mežs tiek novērtēts kā „neizvietojams biosfēras komponents” (P. Zālītis): ļoti nozīmīgs skābekļa producētājs un oglekļa gāzes akumulētājs, gaisa attīrītājs un dezinficētājs, dūmgāzu un cita atmosfēras piesārņojuma filtrētājs un uztvērējs u.c. Pēc P. Zālīša, vērtējot 10 ballu skalā, saimniecisko mežu ekoloģiskais nozīmīgums ir 1 balle, pilsētu zaļo zonu mežsaimnieciskiem mežiem – 4 balles, bet dabas pieminekļu mežiem – 9 balles.

Mežs ir arī viena no labākajām vietām, kur atpūsties, vienlaikus uzlabojot veselību (atpūta svaigā gaisā un meža vidē), relaksēties un izjust saikni ar dabu, kā arī saskatīt dabas daudzveidību, iepazīt komplicētas ekosistēmas uzbūvi (meža stāvokums, sugu sastāvs, atjaunošanās u.c.); sevišķi tas nepieciešams pilsētu iedzīvotājiem. Mežs dod iespēju atpūtu savienot arī ar dažādu meža produktu (ogas, sēnes, citi dabas materiāli) vākšanu. Emzes parka potenciālā rekreatīvā un izglītojošā vērtība, parku pareizi apsaimniekojot, ir ļoti liela.

2.2.1.3. Ietekmējošie faktori

Meža biotopus visvairāk ietekmē (un parasti noplicina) mežizstrāde. Mežizstrāde Emzes parkā nav atļauta, tāpēc parka mežus neietekmē. Tomēr, kā rāda pieredze, parkā ir iespējama nelikumīga meža vai atsevišķu koku ciršana. Meža biotopus var negatīvi ietekmēt dabas stihija, piemēram, vētra; pēdējos gados vētras parkā ir nodarījušas ievērojamus postījumus – vairākās vietās diezgan lielā platībā ir bijušas vējlauzes un vējgāzes.

Emzes parka nosusinātajos priežu mežos notiek mežaudžu transformācija. Veidojas priežu mežiem neraksturīgi bieza lapkoku (kļava, liepa) paauga, bet daudzviet

arī bieza egles paauga, kā arī ievas krūmāji, kas rada lielu noēnojumu un traucē priedes atjaunošanos, tāpēc priežu mežu biotopu izplatība parkā samazinās.

Mežos parka ziemeļu malā Emzes dīķa apkārtnē izplatās un biezu pamežu veido dažas ekspansīvas introducēto kokaugu sugas: baltais grimonis *Swida alba*, kalnu kļava *Acer pseudoplatanus*, pundura segliņš *Euonymus nanus* u.c., kas izkonkurē vietējās sugas (att. 18, 19, 20). Vietām mežos (pagaidām nelielā skaitā) parādās vārpainā korinte *Amelanchier spicata*, agresīva sinantropa suga, kas mēdz izplatīties piepilsētu mežos un veidot tajos biezu pamežu.

Meža biotopus negatīvi ietekmē to piegružošana un piesārņošana ar sadzīves atkritumiem; sevišķi – robežjoslā, kur parks robežojas ar privātmājām un mazdārziņiem, kā arī atpūtas vietās un gar meža ceļiem un takām.

Meža biotopus var negatīvi ietekmēt arī nekontrolētas pieaugošas rekreācijas slodzes, tāpēc jāveic parka labiekārtošana, kas palīdzētu novērst mežu izmīņāšanu un piesārņošanu. Vieglāk ievainojamie un jutīgākie pret izmīdīšanu ir slapjie un nosusinātie ošu un melnalkšņu meži un sausie priežu meži.

2.2.2. Grāvji

Meliorācijas grāvji ir būtiski ietekmējuši un ietekmē parka mežus (to biotopu un sugu sastāvu un sociālekonomisko vērtību). Pirms meliorācijas teritorijā dominēja pārmitri meži, kas tagad pārveidojušies par produktīviem nosusināto mežu biotopiem.

Grāvju un grāvmalu biotopi gan bagātina un dažādo parka bioloģisko daudzveidību un parka ainavu, gan arī veido migrācijas koridorus. Pa tiem meža biotopos iekļūst arī nepiederīgas sugas, starp tām arī agresīvas sinantropas sugas, piemēram, Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*, baltais grimonis *Swida alba*, sīkziedu sprigane *Impatiens parviflora* u.c.

Emzes parkā grāvju malas kā pārvietošanās ceļus izmanto gan cilvēki, gan arī dzīvnieki (gar grāvjiem iet takas, pāri grāvjiem ved tiltiņi).

Grāvju funkcionēšanu ietekmē to piesērēšana. Lai pa grāvmalām varētu ērti pārvietoties, tās regulāri jāattīra no apauguma.

2.2.3. Meža ceļi un takas

Meža ceļi un takas (tos lieto ne vien cilvēki, bet arī dzīvnieki) dod iespēju pārvietoties parkā, izmantojot vienu un to pašu pārvietošanās koridoru. Tas pasargā mežus no pārmērīgas izmīdīšanas; ja nav labiekārtotu (vai vismaz iestaigātu) un saprātīgi izvietotu ceļu un taku, stihiski veidojas neracionāli biezs pārvietošanās koridoru tīkls un tiek izmīdīta liela platība.

2.2.4. Meža pļavas un lauces

Meža pļavas un lauces palielina teritorijas bioloģisko daudzveidību. Emzes parkā uzskatāmi redzams, kā šādas, pat nelielas, nemeža platības bagātina teritorijas floru. Vērtīgākā ir pļavas bitenes-dažādzaļu meža pļava parka vidū, kurā dominē pļavu sugas, bet ir maz nezāļu un ruderālu sugu. Pļavā nelielā skaitā aug retas un aizsargājamas orhidejas – naktsvijoles *Platanthera sp.*; no vasaras otrajā pusē palikušajām augu daļām nebija iespējams noteikt naktsvijoles sugu, bet abas Latvijā sastopamās naktsvijolu sugas

(zaļziedu naktsvijole *Platanthera chloranta* un smaržīgā naktsvijole *P. bifolia*) ir īpaši aizsargājamas sugas (LR MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000., 1. pielikums). Atklātā nemeža platība ne vien palielina teritorijas bioloģisko daudzveidību (daļa pļavas sugu, citur parkā nav sastopamas), bet arī patīkami dažādo parka ainavu un palielina parka rekreācijas potenciālu (pļavā atklātā ainavā ir ierīkota atpūtas vieta ar galdiņiem, soliem un ugunskura vietu). Meža pļava nespēj pastāvēt bez cilvēka iejaukšanās, lai to saglabātu, tā jāpļauj.

2.2.5. Biotopi parka vēsturisko stādījumu joslās

2.2.5.1. Ozolu aleja un rindas

19. gs. 90. gados stādīto parasto ozolu *Quercus robur* aleja un rindas ap Marijas dīķi darbojas kā parka organizējošais faktors. Lūkojoties daudzās 20. gs. sākuma fotogrāfijās, kad ozoli bija 3-4 m gari kociņi (12. pielikuma 1. att.), parkā izveidotā ainava bija ļoti atšķirīga no 21. gs. sākuma ainavas (12. pielikuma 2. att.). 2007.gadā ozoli sniedzas pāri 20 m un to stumbru vidējais caurmērs ir 1,8– 2,3 m. Daļēji lielās noēnotības dēļ vainaga apakšējie zari nokaltuši, paauga neveidojas.

Ozolu aleja un rinda jāsakopj, lai tās būtu vizuāli uztveramas.

2.2.5.2. Grupu stādījumi

Dīķa perifērijā, kura veidojusies izlīdzinot izraktās smiltis, grupās stādīti introducenti. Lielākās grupas veidotas no Eiropas lapegles – *Larix decidua* Mill., kas sākotnēji bijušas ap 300 gab. 20. gs. 90. gados to skaits ir pāri 200 (10. pielikums). Eiropas lapegļu grupu stādījumus nedaudzās vietās pārtrauc platlapu liepu – *Tilia platyphyllos* var. *cordifolia* un Pensilvānijas ošu *Fraxinus pennsylvanica* var. *subintegerrima* nelielas grupas. Grupu stādījumos vietām ieauguši parastais bērzs, parastā kļava, parastā egle. Atsevišķi vietējās floras koki saglabājami, bet nenozīmīgākie izcērtami, jo noēnojums no simtgadīgiem kokiem ļoti liels un tie mazina ainavas kopvērtību.

Īpaši uzmanīgi apkopjamas lauces, kuras veidojas M burta liekumos, jo tur saglabājušies Sibīrijas baltegles – *Abies sibirica* Ldb. un balzāma baltegles – *Abies balsamea* L. vecie koki un šo koku sugu paauga, kas liecina par labo aklimatizāciju. Balteglu paauga būtu profesionāli attīrāma no vietējo sugu agresīvajiem sēņiem. Minēto koku un krūmu grupu izvietojumu skat. inventarizācijas plānā (10. pielikums).

2.2.5.3. Dīķis un lauces

Teritorija, uz kuras tika veidots dendroloģiskais parks 19. gs. 90. gados ir valnis, kas izveidojās izrokot slaveno Marijas dīķi (M burta veidā) Vilku gāršas ziemeļu daļā, netālu no dzelzceļa stacijas. Dīķim bija un ir liela nozīme stādījumu attīstībā, jo tam tek cauri grāvis ar divām aizvirtņu sistēmām, ar vienu var regulēt ūdens pieplūdi, ar otru – ūdens aizplūdi. Šī sistēma regulē tuvākās teritorijas gruntsūdens un mitruma līmeni parka teritorijā. Sākotnēji izveidotās būves darbojās nevainojami, jo tās tika koptas un uzraudzītas. Ūdens bija tīrs un dīķis nebija eitroficējies (12. pielikuma 9., 20a., 20b. att.). Pēdējo 60 gadu laikā dīķis nav tīrīts, ūdens ir duļķains, dīķis aizaudzis ar dažādiem ūdensaugiem, aļģēm. Dīķī samētāti dažādi sadzīves atkritumi. Dīķa krasti aizauguši ar kokiem un krūmiem, galvenokārt melnalkšņiem – *Alnus glutinosa* L., balto grimoni – *Swida alba* L. Šis apaugums traucē pieeju dīķim un kopējā ainavā zuduši daudzi skatu

punkti – uz dīķi izveidotām salīnām, mežā ieejošiem ceļiem, apkārtņē stādītām introducēto koku grupām. Grūti uztverama dīķa konfigurācija – burts M (12. pielikuma 20a., 20b., 21., 22. att.).

Dīķi un caurtekas sistēmu tuvākajā laikā vēlams rekonstruēt (atjaunot).

Dīķa krastos ir ruderalizētas lauces, vietām zemu krūmājus veido introducēto krūmu sugas, piemēram, pundursegliņš *Euonymus nana*.

2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

2.3.1. Dabas aizsardzības vērtība

Dažādie meža biotopi, starp kuriem ir ne mazums vecu un sugām bagātu mežaudžu, ir bioloģiski ļoti vērtīgi, jo dod iespēju eksistēt un attīstīties šādiem mežiem tipiskam sugu kompleksam: ļoti lielam skaitam mikroorganismu, augu, dzīvnieku, sēņu u.c. sugu (sākot ar mikroskopiskām sīkbūtnēm un beidzot ar lieliem kokiem un meža zīdītājdzīvniekiem). Teritorijā konstatētas pāri par 260 augu sugām, starp tām ir 5 Latvijā retas un aizsargājamas augu sugas; parka mežos ir arī 1 aizsargājama putnu suga (2.3.1. tab.). Retākā no augu sugām ir meža auzene, kas retumis sastopama lapkoku un jauktos mežos, galvenokārt Latvijas austrumu daļā, Latvijā tā ir tuvu areāla ziemeļu robežai. Parka mežos konstatētas arī vairākas dabisko meža biotopu indikatoraugu sugas (2.3.2. tab.).

2.3.1. tabula. Retās un īpaši aizsargājamās sugas

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	LSG	ĪAS	MIK	ES
Ziedaugu un paparžaugu sugas					
Meža auzene	<i>Festuca altissima</i> All.	3.	+	+	
Naktsvijole	<i>Platanthera</i> sp.	4.	+		
Gada staipeknis	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	4.	+		
Vālišu staipeknis	<i>Lycopodium clavatum</i> L.	4.	+		
Apdziras	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	4.	+		
Putnu sugas					
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylis</i> (Linnaeus, 1758)	3.	+		+

LSG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā (Andrušaitis, 2003)

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi N. 396, 14.11.2000, grozījumi 27.07.2004., 1. pielikums)

MIK – sugas aizsardzībai jāveido mikroliegumi (MK noteikumi N. 396, 14.11.2000, grozījumi 27.07.2004., 3. pielikums)

ES – Eiropas nozīmes aizsargājama suga (direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEK)

2.3.2. tabula. Dabisko meža biotopu indikatorsugas

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Biotops, kura indikators ir suga
Rakstu ķērpis	<i>Graphis scripta</i>	Mitri lapu koku un skujkoku meži
Īssetas nekera	<i>Neckera pennata</i>	Vecu platlapju, platlapju-skujkoku, apšu meži
Tievā gludlape	<i>Homalia trichomanoides</i>	Ilgstoši neskarti meži (ja suga lielā daudzumā)

2.3.2. Sociālekonomiskā vērtība

Galvenā sugu sociālekonomiskā vērtība ir dabas dažādības, t.sk. arī ģenētiskās daudzveidības saglabāšanā. Daudzo dažādo sugu eksistence parkā dod arī lielas iespējas cilvēku izglītošanai, kā arī novērojumu un zinātnisku pētījumu veikšanai. Daļai sugu ir ievērojama estētiskā vērtība.

Dažu augu sugu (meža zemenes, mellenes, brūklenes, kaulenes, irbenāji u.c.) ogas, kā arī ēdamās sēnes, var ievākt, tomēr ogu un sēņu resursi Emzes parkā ir nelieli. Mežā var iegūt eglītes un meijas, ievākt arī citus dabas materiālus dažādām vajadzībām (floristikai, dizaina elementiem u.c.).

Stādījumiem izmantoto introducēto koku un krūmu augšana un attīstība liecina par sekmīgu aklimatizāciju. Tas dod iespēju minētās sugas un to atvasinājumus veiksmīgi izmantot daiļdārzniecības vajadzībām šajā Latvijas reģionā.

Svešzemju koku stādījumu saglabāšanās parkā 100 gadu laikā nav vienāda visām sugām (10. pielikums).

- 1) *Larix decidua* Mill. – Eiropas lapegle. Pamatstādījums saglabājies labi, bet gar Marijas dīķi stādītās grupas veido tik lielu noēnojumu, ka jaunā paauga (dīgsti) nav spējīgi attīstīties, lai gan augsnes un mitruma apstākļi ir pietiekami labvēlīgi (14. pielikums 8. att.). Citāda aina ir meža kvartālos 47., 48., 49., 61., kur nesenā laikā ir izstrādātas vējgāzes un veikta pameža tīrīšana un pēdējos gados ir izveidojušies lielāki jaunie sējeņi.
- 2) *Abies sibirica* Ldb. – Sibīrijas baltegle. Vecie stādījumi, it īpaši ap Marijas dīķi, stipri nomākti, intensīvi dīķa krastiem aizaugot ar *Alnus glutinosa* L. – melnalkšņiem un pussalās agresīvi izsējušiem *Acer platanoides* – parastās kļavas, *Picea abies* L. – parastās egles sējeņiem, kuru augšanas ātrums ir daudz lielāks, kā introductentiem, tomēr vairākās pussalās atrodami dažāda vecuma Sibīrijas balteges sējeņi, kuri daudzos gadījumos neprasmīgas apkopes dēļ – bojāti (14. pielikums 9. att.).
- 3) *Abies balsamea* L. – balzama baltegle. Marijas dīķa rajonā vairāk nav atrodami lielie koki, bet paauga ir lieliska lielās ozolu alejas galā, kur sākas privātmāju sektors. Šeit gaismas un mitruma apstākļi ir pietiekoši, tā rezultātā izveidojušies no 25 līdz 5 gadu veci jaunstādi, kas liecina, ka mātes augi ir bijuši dzīvi vēl nesenā pagātnē (12. pielikuma 10., 11. att.).
- 4) *Euonymus nana* Bieb. – pundura segliņš. Vairākās vietās Marijas dīķa krastos saglabājies biežā noaugumā (12. pielikuma 12. att.).
- 5) *Acer pseudoplatanus* L. – kalnu kļava. Pieaugušus kokus nevienu neizdevās atrast, bet atvases lielos nogabalos. Šāda aina bija jau novērota 20. gs. 90. gados, kad veica parkā augošo koku un krūmu inventarizāciju. Mūsu

secinājums: šī suga nav spējīga veidot pieaugušus īpatņus šādos apstākļos (12. pielikuma 18. att.).

2.3.3. Ietekmējošie faktori

Ikvienas sugas eksistencei nepieciešama tai piemērota augtene/dzīvotne. Parka meža biotopos galvenais apdraudējuma faktors var būt nepārdomāta saimnieciskā darbība. Vairums meža biotopu Emzes parkā ir ēnaini un tajos izplatītas ēncietīgas (gan augu, gan dzīvnieku) sugas, tāpēc šajās vietās pat sanitārās izlases vai ainavu kopšanas cirtes ir jāveic uzmanīgi un pakāpeniski. Sugu skaitu un sastāvu meža biotopos var ietekmēt arī pārmērīga kritalu (sevišķi – liela izmēra kritalu) izvākšana.

Piepilsētas mežos un atpūtas mežos pret nomīdīšanu jutīgu sugu eksistenci nereti apdraud nekontrolētas un pārmērīgas rekreācijas slodzes. Tas jāņem vērā, plānojot atpūtas intensificēšanu Emzes parkā.

Parka teritorijā pašlaik apdraudēta parastās priedes un vairāku priežu mežaudzēm raksturīgo pameža un zemsedzes sugu pastāvēšana. Meliorācijas un citu apstākļu rezultātā ar krūmiem un lapukoku paaugu pieaugušajos ēnainajos parka mežos priedes dabiskā atjaunošanās vairs tikpat kā nenotiek. Normāla priedes paauga veidojas tikai dažās joslās, piemēram, grāvju malās vai laucēs.

Dzīvnieku, tai skaitā putnu (un sevišķi – retāko un jutīgāko sugu) eksistenci parkā var apdraudēt tādi traucējumfaktori kā cilvēka uzkrītoša klātbūtne: lielas cilvēku grupas, skaļa uzvedība u.c. Sevišķi nevēlams šāds traucējums ir putnu ligzdošanas laikā un laikā, kad zīdītājiem ir mazuļi.

2.4. CITAS VĒRTĪBAS

2.4.1. Zinātniskā vērtība

Emzes parka sākotnēji slapjie meži ilgstoši ir pakļauti nosusināšanai. Pirmie grāvji izrakti jau 19. gs. beigās un 20. gs sākumā, kad sāka veidot parku. 20. gs. 70-gadu sākumā veikta plaša meliorācija, kas būtiski ietekmē vielu apriti meža ekosistēmās un maina biotopu un sugu sastāvu. Tā kā meliorētās parka mežaudzes praktiski nav mežsaimnieciski izmantotas, tajās pilnā mērā atspoguļojas šīs diezgan ilgstošās nosusināšanas ietekme. Nelielajā parka teritorijā pašlaik ir liela nosusināto meža tipu dažādība, tāpēc parks var kalpot par labu modeļobjektu ilgstošas meža meliorācijas ietekmes novērošanai.

Līdz šim laikam parkā saglabājušies 16 dažādu taksonu introducētie koki, kuri 100 gadu garumā ļauj vērtēt aklimatizācijas pakāpi vienam vai otram taksonam šajā Vidzemes ziemeļaustrumu rajonā – Gulbenes valnī, ko savukārt var izmantot, ievācot sēklu materiālu no teicami aklimatizāciju izgājušiem augiem nākotnes praktiskiem daiļdārzniecības pasākumiem. Tas veido informatīvo materiālu par Latvijas – Baltijas klimatiskās joslās ilglaicīgu introductu izplatību.

2.4.2. Ainaviskā vērtība

Emzes parks ar tā mežaudzēm un stādījumiem būtiski bagātina un dažādo Gulbenes pilsētas ainavu spektru.

Parka mežos ainaviskā dažādība pašlaik nav visai liela. Izplatītas slikti pārskatāmas tumšas skujkoku, lapukoku un jaukto mežu ainavas ar biežām mežaudzēm un biezu vai vidēji biezu pamežu un paaugu, kas vizuāli ir slikti uztveramas. Tomēr tās ir raksturīgas mazietekmīgiem mežiem, sniedz pilnīgu priekšstatu par šādu mežu ainavām un dod iespēju ar tām iepazīties (meža ainavas pašlaik vizuāli vislabāk atklājas no grāvju malām un takām).

Kontrastējoša – atklāta un izkopta – ainava ir bijusi vēsturiskā ainavu parka un citu stādījumu platībās. Šo pašlaik daļēji aizaugušo joslu sakopšana un rekonstruēšana parka ainavas dažādos un teritorijas ainavisko vērtību palielinās.

2.4.3. Kultūrvēsturiskā vērtība

Parkā ir saglabāta 19. gs. otrajā pusē veidota parka ainava ar interesantas formas dīķi (un ar intriģējošu „stāstu” par tā veidošanas motīviem). Tā ir vērtīga kā 19. gs. ainavu parka un dendroloģisko stādījumu paraugs.

2.4.4. Vietējo sugu un introducentu ģenētiskā vērtība

Parka ilgstoši neizmantotie un aizsargātie meži glabā Ziemeļaustrumvidzemes reģiona vietējo kokaugu sugu ģenētiskos resursus. Šos resursus ir iespējams izmantot.

Parka dendroloģiskajos stādījumos iespējams ievākt sēklas un veģetatīvi pavairojamo materiālu no iepriekš minētajām koku sugām, kuras ir pilnīgi aklimatizējušās. Tas jādara tikai profesionāļiem. Materiālu kolekcionējot un tālāk ataudzējot iegūtais stādmateriāls izmantojams gan Emzes parka stādījumu atjaunošanai, gan pilsētas citu parku un skvēru vajadzībām.

2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU KOPSAVILKUMS UN PRETSTATĪJUMS

Dabas un sabiedriski nozīmīgu sociālekonomisko vērtību (2.5.1. tab.) saglabāšanu Emzes parkā sekmē tas, ka parkam ir viens īpašnieks – Gulbenes pašvaldība. Pašvaldība ir ieinteresēta šo vērtību uzturēšanā, harmoniski savienojot ilgtspējīgu mežaudžu un vēsturiskas kultūrainavas pastāvēšanu ar rekreācijas potenciāla pilnīgu izmantošanu.

2.5.1. tabula. Emzes parka dabas un sociālekonomiskās vērtības

Teritorijas dabas vērtības	Teritorijas sociālekonomiskās vērtības
Dabiski veidojušies dažāda vecuma (t.sk. 43 % ir veci meži) bioloģiski vērtīgi nosusināti meži ar saliktām kokaudzēm un šādiem mežiem tipisku sugu kompleksu visos mežaudzes stāvos. Diezgan liela meža biotopu daudzveidība. Austrumvidzemei un Gulbenes apkārtnē raksturīgi meža biotopi.	Liela ekoloģiskā vērtība pilsētvidē. Liela un daudzveidīga biomasa, t.sk. koksne. Vērtīgi vietējo un introducēto kokaugu ģenētiskie resursi. Daudzveidīgas atpūtas potenciāls.

Reti un aizsargājami meža biotopi – 5 DMB veidi (skat. 1.4.5. tab.), platība 34.2 ha. Vidēja un liela izmēra kritālas, dobumaini koki. Seni dendroloģiski stādījumi (vietējās sugas un intro-ducētas sugas) un veci koki tajos. Tipiskas Austrumvidzemes un Gulbenes apkārtnes dažādu meža tipu augu sugas. 5 retas un aizsargājamas augu sugas (2.3.1. tab.); t.sk. 5 ir ĪAS, viena LSG 3. kat. un četras 4. kat. sugas. Tipiskas meža putnu un sīko dzīvnieku sugas. Viena ĪAS, LSG (3. kat.) un ES putnu suga. Dendroloģisko stādījumu sugas, stādījumu vitalitāte un atjaunošanās spēja.	Vizuāli interesantas meža un parka ainavas. Zinātniskā vērtība (nosusinātu, bet saimnieciski mazizmantotu mežu dažādība, reti meža biotopi). Sens saglabāts parks – kultūr- vēsturiska vērtība un atpūtas teritorija. Dabas novērošanas un izziņāšanas potenciāls (izglītošanas, fotografēšanas, filmēšanas u.c. iespējas).
<i>Saīsinājumi:</i> kat. – kategorija ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga LSG – Latvijas Sarkanās grāmatas suga	DMB – dabiskais meža biotops ES – Eiropas nozīmes aizsargājama suga

III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA MĒRĶIS

Saglabāti Gulbenes reģionam raksturīgi meža biotopi (galvenokārt – nosusināto mežu biotopi) un tiem raksturīgais sugu komplekss; saglabāta kultūrvēsturiskā parka ainava un dendroloģiskie stādījumi; nodrošināta daudzfunkcionāla ilgspējīga parka izmantošana, optimāli sabalansējot dabas aizsardzības un rekreācijas funkcijas.

3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI (10 gadiem)

3.2.1. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

- Precizētas dabas pieminekļa robežas.
- Izstrādāti un pieņemti individuālie teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

3.2.2. Sugu un biotopu aizsardzība, bioloģiskās daudzveidības uzturēšana

- Nodrošināta meža biotopu un sugu daudzveidības saglabāšana, izveidojot dabas lieguma zonu (50.7 ha platībā, 30.4% no kopplatības, skat. 10. pielikumu).
- Nodrošināta reto un aizsargājamo augu sugu augtņu un dzīvnieku sugu dzīvotņu pastāvēšana.
- Tiek kontrolēta un bremzēta agresīvu svešzemju sugu spontāna izplatīšanās parka teritorijā.

3.2.3. Kultūrvēsturiskās ainavas uzturēšana un atjaunošana

- Ir izstrādāts Emzes dīķa apkārtnes rekonstrukcijas plāns.
- Emzes dīķa apkārtne veikta nepieciešamā minimālā labiekārtošana.
- Nodrošināta vērtīgāko introducentu saglabāšana un atjaunošana, kā arī to sējeņu un paaugas attīstība.

3.2.4. Atpūtas iespēju nodrošināšana un paplašināšana

- Izveidota rekreācijas veicināšanai paredzēta dabas parka zona un kultūrvēsturiskā zona.
- Ir radīta labāka vides pieejamība parkā.
- Rekreācijas veicināšana notiek plānveidīgi, ir izstrādāts racionāls labiekārtojuma projekts, kas nav pretrunā ar teritorijas dabas aizsardzības mērķiem.
- Notiek atpūtas infrastruktūras veidošana dabas parka zonā un kultūrvēsturiskajā zonā.

3.2.5. Sabiedrības izglītošana un informēšana, zinātniskā izpēte

- Nodrošināta plaši pieejama informācija par Emzes parka dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī par atpūtas iespējām parkā.
- Dabas lieguma zonā izveidota dabas izziņas taka, kas sniedz labas izziņas iespējas.
- Iekārtoti parauglaukumi pētījumiem un monitoringam.

IV DAĻA. TERITORIJAS ZONĒJUMS UN APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Apsaimniekošanas pasākumi parkā plānoti 10 gadiem – no 2008. gada līdz 2018. gadam; tie izriet no dabas piemineklim izvirzītajiem mērķiem.

4.1. TERITORIJAS FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

Parka teritorijas zonējums nepieciešams, ņemot vērā:

- dabas pieminekļa plašo teritoriju,
- būtiski atšķirīgu ainavu un biotopu grupu (dabiskie meži un kultūrvēsturisks parks un dendroloģiskie stādījumi) apvienojumu vienā objektā;
- dabas pieminekļa dažādās funkcijas: dabas vērtību saglabāšana, daļēji renovētas kultūrvēsturiskās ainavas saglabāšana, rekreācijas un dabas izziņas iespēju nodrošināšana un veicināšana.

Pamatojoties uz dabas aizsardzības plāna izstrādātāju pētījumu rezultātiem un apkopojot citu pieejamo informāciju par dabas daudzveidību teritorijā, dabas piemeklī ieteikts izdalīt 3 funkcionālās zonas, kurās ir atšķirīga aizsardzības pakāpe un atšķirīgi izmantošanas un apsaimniekošanas noteikumi: dabas lieguma zonu, dabas parka zonu, kultūrvēsturisko zonu (4.1.1. tab., 7. pielikums).

4.1.1. tabula. Emzes parka funkcionālās zonas

Zonas nosaukums	Nogabals	Platība, ha (%)
Dabas lieguma zona	6*.8., 18., 19., 20*, 26, 27., 30., 32., 40., 41.*, 43., 44*. 46*., 52., 53., 54., 55., 56*., 57., 58.	50.7 ha (30.4%)
Dabas parka zona	6., 7., 9., 11.– 17., 20*., 21. – 25., 28., 29., 33. – 36., 37.*, 38., 39*, 41*., 42., 44.*, 45., 46*, 47.*, 48.*, 49.*, 50., 51. 59., 60., 61.*, 62., – 67., c	88.6 ha (53.1%)
Kultūrvēsturiskā zona	1., – 5., 10., 31., 39.*, 47.*, 48.*, 49.*, 56.*, 61.*, 68., 69., a, b.	27.5 ha (16.5%)

* – daļa no nogabala

4.1.1. Dabas lieguma zona

Dabas lieguma zonā ir iekļauti aizsargājami dabiskie meža biotopi, kā arī raksturīgākās un strukturāli labāk izteiktās dažādu tipu mežaudzes, lai lieguma zona aptvertu parka mežu daudzveidību, kā arī nodrošinātu piemērotu augtņu un dzīvotņu saglabāšanu retām un aizsargājamām sugām (4.1.2. tab.).

Prioritāte šajā zonā ir dabas vērtību un daudzveidības saglabāšana, neiejaucoties meža biotopu dabiskajā attīstībā. Ir pieļaujama dabas izzināšana, pētniecība un individuāla atpūta.

Dabas lieguma zonā aizliegta jebkāda cita saimnieciskā darbība, izņemot šādas atļautās darbības:

- tīrīt un uzturēt meliorācijas grāvju tīklu;
- uzturēt esošās takas un meža celiņus;
- veikt minimālu nepieciešamo labiekārtojumu, gar takām izliekot atkritumu urnas, dažus solus, pāri grāvjiem taisot tiltiņus;
- veidot dabas izziņas taku un tai nepieciešamo infrastruktūru;
- izlikt nepieciešamās informācijas zīmes;
- cirst bīstamos kokus un veikt cirtes ārkārtas gadījumos.

4.1.2. tabula. Dabas lieguma zonas struktūra

Nogabals	Meža tips	Valdošās kokaudzes sugas (to vecums gados)	Galvenās kokaudzē piemistrotās sugas
8	Ap	A (63), E (47-63)	Os (63), M
18	Kp	Os (103)	M (53)
19	Grs	M (113), Os (113)	B (113)
26	Kp	M (53)	Os (53)
27	Ap	E (143)	B, M (143)
30	Kp	Os (98)	M (53-98), E (98)
32	Gr	E (68)	A, B (68)
40	Ap	Os (58)	M (58), A (58)
41*	Ap	E (53-78)	M,A,B (53)
43	Gr	A (73)	E (73)
44	Gr	E (73)	A (73)
46*	Ap	E (123), Os (123), M (78), A (78)	Oz (123)
52	Ks	P (143), E (143)	
53	As	E (53)	A (38)
54	Ap	A (103), E (133)	Os (103), M (103)
55	Gr	A (73),	Os (98)
56*	Ap	E (133)	B (133), A (93), Oz (133)
57	Gr	E (133)	P (133), Oz (133)
58	Gr	Os (23)	M (23), E (33)
6*, 20*			

* – daļa no nogabala

4.1.2. Dabas parka zona

Dabas parka zonā ir iekļauta lielākā daļa parka teritorijas. Prioritāte šajā zonā ir sabalansēta rekreācijas un dabas tūrisma attīstība, kas neapdraudētu meža ekosistēmu ilgtspējīgu pastāvēšanu.

Dabas parka zona paredzēta 88.6 ha platībā (4.1.1. tab., 7. pielikums). Šajā zonā atļauta meža kopšana, veidojot atpūtai piemērotāku ainavu, nekā tā ir pašlaik (mežu vietām padarot gaišāku, labāk caurskatāmu u.tml.) (9. pielikums). Atļauta pameža,

paaugas un II kokaudzes stāva retināšana, kritalu daļēja izvākšana, skatupunktu un skatu līniju veidošana. Atļauta un vajadzīga grāvju kopšana un uzturēšana, meža ceļu un taku uzturēšana un veidošana, teritorijas labiekārtošana rekreācijas vajadzībām, t.sk. nelielu būvju (lapenes, nojumes) celtniecība. Ieteicama dabas izziņas, sporta un tūrisma taku ierīkošana un speciāli aprīkotas aktīvās atpūtas un sporta joslu veidošana. Atļauta un ieteicama sporta pasākumu (slēpošana, skriešana, nūjošana, orientēšanās sports u.c.) organizēšana.

Priežu šaurlapju kūdrenī 51. nogabalā paredzēts veikt priežu mežaudzes saglabāšanas mēģinājumu.

4.1.3. Kultūrvēsturiskā zona

Kultūrvēsturiskajā zonā ir iekļautas vēsturiskā ainavu parka un dendroloģisko stādījumu platības. Lai tās atjaunotu, saglabātu un izkoptu, šai zonai jāizstrādā speciāls ainavas rekonstrukcijas projekts. Prioritāte šajā zonā ir vēsturiskās parka ainavas un vēsturisko stādījumu saglabāšana, kā arī atpūtas iespēju nodrošināšana.

4.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Apsaimniekošanas pasākumi sagrupēti 4.2.1. tabulā atbilstoši 3.2. apakšnodaļā izvirzītajiem īstermiņa mērķiem. Katram apsaimniekošanas pasākumam norādīta prioritāte: I-prioritārs; II-vajadzīgs, III-vēlams.

4.2.1. Apsaimniekošanas pasākumu apkopojums

4.2.1. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi

Pasākums	Prioritāte, izpildes laiks	Iespējamais izpildītājs*	Iespējamās izmaksas**	Izpildes rādītāji
A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi				
1. Dabas pieminekļa robežu precizēšana	I 2008.	VIDM, DAP, GP	Valsts, pašvaldības budžeta ietvaros	Precizētas dabas pieminekļa robežas: digitālais slānis ar robežām *.shp. faila formātā, robežas apraksts, robežpunktu koordinātu tabula; šie dati ir publiski pieejami
2. Individuālo teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde un pieņemšana	I 2008.	VIDM	Valsts budžeta ietvaros	Pieņemti un izsludināti individuālie teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi
3. Dabas pieminekļa precizēto robežu un individuālo teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumu iestrādāšana teritorijas plānojumos	I 2008.	GP	Pašvaldības budžeta ietvaros	Gulbenes plānojumos redzamas precizētas dabas pieminekļa robežas, kā arī iestrādāti teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumu nosacījumi
4. Dabas pieminekļa robežu iezīmēšana dabā atbilstoši noteiktajām prasībām	I 2008.	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Dabas pieminekļa robežas ir iezīmētas dabā ar speciālām labi saredzamām zīmēm
B. Dabas vērtību saglabāšana un apsaimniekošana				
1. Meliorācijas sistēmas uzturēšana un kopšana: grāvju attīrīšana no pielūžņojuma	II Visu laiku	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Parkā darbojas meliorācijas sistēma

2. Neiejaukšanās dabiskos procesos dabas lieguma zonas mežos (50,7 ha)	I Visu laiku	GDLI	Nav nosakāmas	Netraucēta ilgtspējīga mežaudžu attīstība dabas lieguma zonā, saglabāta bioloģiskā daudzveidība, saglabāti dabiskie meža biotopi, saglabātas tipiskās meža ainavas
3. Priedes mežaudzes atjaunošanas mēģinājums 51. nogabalā (1.7 ha joslā) pēc speciālistu ieteiktas metodes	II/III Visu laiku	GDLI, LUBI, VMD	Praktiskais darbs – pašvaldības budžeta ietvaros, metodes izstrāde – 100 Ls	Mežs izmēģinājuma joslā ir kļuvis gaišāks; ir redzams, vai ar šādu paņēmienu ir iespējams panākt priedes dabisko atjaunošanos audzē
4. Meža pļavas saglabāšana (c nogabals) (0.5 ha), to regulāri nopļaujot	II Visu laiku	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Uzturēta meža pļava 0.5 ha platībā ar tai raksturīgo veģetāciju un ainavu; saglabātas orhideju dzimtas augu atradnes
5. Agresīvu sinantropu sugu (Sosnovska latvānis, vārpainā korinte, kalnu kļava u.c.) izplatīšanās ierobežošana	II Visu laiku	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Saglabāts mežiem raksturīgais sugu sastāvs, novērsta sinantropizācija
6. Bebru ietekmes novēršana: nepieļaujot bebru ieviešanos parkā	II/III Visu laiku	GDLI	Nav nosakāmas	Saglabāts esošais gruntsūdens un virszemes ūdeņu līmenis, neizmainīti funkcionē meža meliorācijas sistēma
7. Teritorijas piesārņojuma un piegružojuma mazināšana: regulāra atkritumu urnu iztukšošana, teritorijas periodiska safīrīšana, vainīgo sodīšana, sabiedrības audzināšana	II Visu laiku	GDLI , policija, sab. organizācijas, brīvprātīgie	Pašvaldības budžeta ietvaros	Nepiesārņota un sakopta teritorija, mazināta dabisko biotopu eitrofikācija un sinantropizācija
8. Cilvēka klātbūtnes noplicinošās ietekmes mazināšana dabas lieguma zonā, sakārtojot takas un teritoriju minimāli labiekārtojot	II 2008-2012	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Sakārtots taku tīkls dabas lieguma zonā, cilvēki pārvietojas pa takām; mežs netiek izmīdīts , mazināta dabisko biotopu eitrofikācija un sinantropizācija

C. Kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un apsaimniekošana				
1. Vēsturiskā ainavu parka un dendroloģisko stādījumu rekonstrukcijas projekta izstrādāšana, ņemot vērā shēmā dotos priekšlikumus (13. pielikums)	I 2008-2010	Konkur-sā izrau-dzītas FJP	Saskaņā ar cenu aptauju	Izstrādāts un apstiprināts vēsturiskā ainavu parka un dendroloģisko stādījumu rekonstrukcijas projekts
2. Pakāpeniska ainavu parka un dendroloģisko stādījumu rekonstrukcija saskaņā ar projektu speciālista dendrologa uzraudzībā (25.7 ha platībā)	I 2008-2018	GDLI, konkur-sā izrau-dzītas FJP	Praktiskais darbs – pašvaldības budžeta ietvaros; dendrologa uzraudzība – 200 Ls	Pēc projekta rekonstruēta parka ainava un sakopti stādījumi, izveidotas mazās arhitektūras formas, uzbūvēta estrāde ar skatītāju sēdvietām pie Emzes dīķa
D. Rekreācijas, sporta un izklaides iespēju nodrošināšana un veicināšana				
1. Atpūtas un sporta infrastruktūras projekta izstrādāšana dabas parka zonai, paredzot veidot: 1) pirmajā kārtā dabai draudzīgu minimālu labiekārtojumu, 2) otrajā kārtā – dabai draudzīgu optimālu labiekārtojumu un speciālu aktīvās atpūtas un sporta infrastruktūru	I 2008-2011	GDLI, konkur-sā izrau-dzītas FJP	Saskaņā ar cenu aptauju	Izstrādāts, apspriests un akceptēts teritorijas labiekārtošanas projekts (paredzētas 3 atpūtas vietas, taku tīkls, aktīvās atpūtas josla) (11. pielikums)
2. Pirmās kārtas īstenošana: galveno taku sakārtošana, 3 informācijas stendu, atkritumu urnu, solu izlikšana, tualesu ierīkošana	I/II 2008-2010	GDLI	Taku, tualesu ierīkošana saskaņā ar cenu aptauju, pārējais – pašvaldības budžeta ietvaros	Racionāls un ērts meža ceļu un taku tīkls ar minimālu labiekārtojumu, pie takām 10 atkritumu urnas, 5 soli, 3 informācijas stendi, 2 atpūtas vietas, ir pieejama tualete

3. Otrās kārtas īstenošana: visu taku sakārtošana, atpūtas infrastruktūras papildināšana (soli, nojumes, 3. atpūtas vietas izveidošana) un speciālu aktīvās atpūtas un sporta taku un joslu (sporta rīki, laukumi) ierīkošana saskaņā ar projektu	II/III 2010-2018	GDLI, konkur-sā izraudzī-tas FJP	Saskaņā ar cenu aptauju un pašvaldības budžeta ietvaros	Optimāls labiekārtojums visā parkā, ir trīs atpūtas vietas, ir speciāli aprīkotas aktīvās atpūtas joslas un sporta takas dabas parka zonā. Ir nodrošinātas aktīvas atpūtas iespējas dabas parka zonā, neapdraudot mežu pastāvēšanu un attīstību
4. Mežaudžu kopšana dabas parka zonā: ainavu veidošanas un sanitārās izlases cirtes joslās gar takām un atpūtas vietu tuvumā (16.4 ha platībā)	II/III Visu laiku	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Dabas parka zonā saglabājas mežs; tajā ir gan dabiskas meža ainavas, gan atpūtai piemērotas gaišākas meža ainavas, labas rekreācijas iespējas
5. Meliorācijas grāvju malu, pa kurām iet takas, regulāra pļaušana (17 ha, 14 km)	II Visu laiku	GDLI	Pašvaldības budžeta ietvaros	Pa grāvju malām var ērti pārvietoties, parka ainava ir vizuāli pārskatāmāka
6. Atpūtas un sporta pasākumu (orientēšanās sports, kross, nūjošana, slēpošana u.c.), kā arī individuālas aktīvās atpūtas veicināšana, izmantojot esošos ceļus un takas	II/III Visu laiku	GP, mācību iestādes u.c.	Nav nosakā-mas	Regulāri aktīvās atpūtas un sporta pasākumi, individuāla aktīvā atpūta dabas parka un kultūrvēsturiskajā zonā, nekaitējot dabas vērtību saglabāšanai
E. Informatīvie, izglītojošie pasākumi, dabas novērojumi				
1. Sabiedrības informēšana par dabas un kultūrvēsturiskām vērtībām un atpūtas iespējām Emzes parkā (informācijas sagatavošana un izplatīšana). Informācijas stendu izgatavošana un izlikšana.	II 2008-2010	Gulbene s dome, prese, radio, TV, GDLI, LUBI, NBD	Buklets Ls 200-300; pārējais pašvaldības budžeta ietvaros	Plaši pieejama informācija par Emzes parku: plāni, bukleti, apraksti, informācija internetā u.c. Parkā izvietoti 3 informācijas stendi

2. Dabas izziņas takas veidošana, takas apraksta sagatavošana, takas aprīkošana, gidu sagatavošana	II 2008-2010	GDLI, LUBI, NBD	Ls 400-500	Pieejama dabas izziņas taka un apraksts, iespējama takas apmeklēšana gida pavadībā
3. Interesentu (skolēnu u.c.) iesaistīšana dabas novērojumos, nodrošinot iespējas tos veikt	III Visu laiku	GDIKS K, mācību iestādes	Nav nosakāmas	Interesenti apguvuši dabas novērojumu iemaņas. Dokumentēti novērojumi dažādās parka vietās, novērojumu dati saglabāti datu bāzēs
F. Zinātniski pētījumi un monitorings				
1. Nodrošināt un sekmēt iespējas veikt meža monitoringu un zinātniskus pētījumus mežos dabas lieguma zonā un kultūrainavas zonā	II/III Visu laiku	GDLI, LUBI, NBD u.c.	Saskaņā ar cenu aptauju	Monitoringa parauglaukumi un novērojumi (intervāls 2–3 gadi) galvenajos meža biotopu tipos (3–5) un dendroloģisko stādījumu teritorijā (1–2), dati saglabāti datu bāzēs
2. Rekreācijas slodžu ietekmes monitorings	II Visu laiku	LUBI u.c.	Saskaņā ar cenu aptauju	Monitoringa parauglaukumi (2–5) intensīvas atpūtas joslās dabas parka zonā; novērojumu intervāls 2-3 gadi

* *Saīsinājumi:* VIDM – Latvijas Republikas vides ministrija, GP – Gulbenes pašvaldība, GDLI – Gulbenes domes labiekārtošanas iestāde, DAP – Dabas aizsardzības pārvalde, FJP – fiziskas un juridiskas personas, LUBI – Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, NBD – Nacionālais botāniskais dārzs, VMD – valsts meža dienests; GDIKSK – Gulbenes domes izglītības, kultūras un sporta komiteja, pašv. – pašvaldības, sab. – sabiedriskas,

** Lielākai daļai pasākumu izmaksas pašlaik nav iespējams novērtēt; visas minētās izmaksas ir ļoti aptuvenas, jo tās ir atkarīgas no pašlaik neprognozējamām lielām cenu svārstībām valstī.

4.2.2. Apsaimniekošanas pasākumu apraksts

A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

1., 3. Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā secināts, ka dabas pieminekļa „Emzes parks” robežas neatbilst 2001. gadā ar likumu noteiktajām robežām (MK 2001.03.20. noteikumi Nr. 131 „Par aizsargājamiem dendroloģiskiem stādījumiem”, 26. pielikums). Plānu izstrādājot, robeža ir precizēta, tā jāiestrādā Gulbenes teritorijas plānojumos, kā arī citos reģistros un dokumentos, lai tie nebūtu pretrunā ar dabas aizsardzības plānu.

2., 3. Daudzfunkcionālajai aizsargājamai teritorijai „Emzes parks” ir nepieciešami individuāli teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Ir sagatavots to projekts (5.4. nod.), tas jāapstiprina un individuālie noteikumi jāpieņem. Paredzētais funkcionālais zonējums jāiestrādā Gulbenes teritorijas plānojumos, kā arī citos reģistros un dokumentos.

4. Dabas pieminekļa robežas jāiezīmē dabā, izvietojot galvenajos robežpunktos un pie galvenajiem ieejas ceļiem informatīvās zīmes. Zīmes jānoformē atbilstoši MK noteikumu Nr. 415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 1. pielikumam (balta ozollapa uz zaļa fona, ieteicamais izmērs 150x150 mm) (13. pielikums). Zīmes regulāri jāpārbauda un jāatjauno.

B. Dabas vērtību saglabāšana

1. Viens no galvenajiem faktoriem, kas pašlaik nosaka biotopu sastāvu Emzes parkā ir pastāvīgs hidroloģiskais režīms, kas veidojies pēc teritorijas nosusināšanas 20. gs. 70. gadu sākumā. Lai saglabātu esošo mežu raksturu (produktīvi nosusināti meži lielā platībā, sausieņu meži un nelieli slapjo mežu nogabali) un novērstu to, ka teritorija atkal sāk pārpurvoties, jānodrošina meliorācijas sistēmas normāla darbība. Pēc meža meliorācijas speciālistu (P. Zālītis) domām galvenais ir meliorācijas grāvju gultnes regulāri attīrīt no piedrazojuma, pielūžņojuma un kritālām, kas traucē ūdens plūsmi. Apauguma likvidēšana grāvju nogāzēs un grāvju malās, kā arī to izplaušana meliorācijas sistēmas ekspluatācijas laiku nepagarinot un darbību neuzlabojot.

2. Lai panāktu ilgtspējīgu mežaudžu attīstību, saglabātu tām raksturīgo bioloģisko daudzveidību (tipisko sugu kompleksu, t.sk. retās un aizsargājamās sugas), kā arī tipiskās šādu mežu ainavas, jānodrošina dabisko procesu netraucēta norise un maksimāli jāierobežo cilvēka ietekme dabas lieguma zonā 50.7 ha platībā (7. pielikums).

Šajā zonā nav atļautas cirtes, arī atsevišķu koku ciršana. Izņēmums ir atsevišķu nokaltušu, sagāztu vai aizlauztu koku ciršana taku un meža ceļu tuvumā, ja tie apdraud cilvēku dzīvību (bīstamie koki pēc nociršanas jāatstāj mežaudzē); taku attīrīšana no kritālām, koku ciršana, kas nepieciešama ugunsgrēka, bīstamas kaitēkļu invāzijas vai bīstamu slimību izplatības ierobežošanai.

Nav atļauta jaunu ceļu un taku ierīkošana (izņemot, ja tas nepieciešams dabas izziņas takas veidošanai). Esošām takām un meža ceļiem vajadzīga minimāla uzturēšana (skat. 8 punktu). Svarīgi ir likvidēt slapjos un bedrainos taku posmus (tos aizberot, izlīdzinot u.tml.) un regulāri atbrīvot takas no kritālām, jo stihiski apejot kritālas, kā arī nelīdzenas un slapjas vietas veidojas papildus takas. Pie takām jāizliek atkritumu urnas,

atļauta dažu solu novietošana pie takām, ieteicams izlikt informatīvas zīmes, kas aicina saudzēt dabu. Taku aprīkojumam maksimāli jāizmanto kokmateriāli.

Pavasārī un vasaras sākumā parka apmeklētājus (sevišķi – dabas izziņas taku apmeklētājus) jānudina neuzvesties trokšņaini, lai netraucētu putnus, kas ligzdošanas laikā ir sevišķi jutīgi pret traucējumfaktoriem.

3. Lai noskaidrotu, vai ir iespējama priedes mežaudžu saglabāšana parkā, 51. nogabalā šaurlapju kūdrenī (kokaudzes I stāvā ir 140 gadus vecas priedes ar egles piemistrojumu, II stāvā dominē egle, ir bieza paauga un pamežs), jāveido izmēģinājumu josla (1.7 ha, 9. pielikums), kurā tiktu mākslīgi stimulēta priedes atjaunošanās. Šajā joslā pakāpeniski jāretina biežais pamežs, egles paauga un egles II stāvs, lai mežs kļūtu gaišāks, kā arī vietām jānoņem meža zemsega un jāatkailina augsnes virskārta, kur ieaukt priedes sējeņiem (metodi izstrādā speciālisti – mežkopji). Pēc 10-15 gadiem būs redzams, vai šādi pasākumi ir efektīvi.

4. Lai nemazinātu biotopu un bioloģisko daudzveidību parkā, ieteicams saglabāt meža pļavu parka vidū (platība 0.5 ha, c nogabals), kas tur ir jau sen. Pļava regulāri jāpļauj (vismaz reizi 2 gados). Jāpļauj vasaras otrajā pusē, kad lielākajai daļai augu (t.sk. orhideju dzimtas augiem) ir ienākušās sēklas, nopļautā zāle jāaizvāc.

5. Lai mežos neiespiestos un neizplatītos agresīvas sinantropas augu sugas, šo sugu augi ir jāiznīcina, regulāri izpļaujot vai izcērtot. Mežos parka ziemeļu malā Emzes dīķa apkārtnē jāierobežo ekspansīvo introducēto kokaugu sugu (baltais grimonis *Swida alba*, kalnu kļava *Acer pseudoplatanus*, pundura segliņš *Euonymus nanus* u.c.) izplatīšanās un iespīšanās mežaudzēs. Jāseko, lai mežos neveidotos vārpainās korintes *Amelanchier spicata* pamežs mežaudzēs (korintes viegli pamanīt rudenī, kad tām lapas kļūst sārtas). Sistemātiski jāapseko teritorija un jāiznīcina Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*, kas pašlaik retumis satopams grāvju malās.

6. Lai saglabātu funkcionējošu meliorācijas sistēmu, nedrīkst pieļaut bebru *Castor fiber* ieviešanos parkā un bebru dambju veidošanu parka grāvjos (vai Emzes dīķī) tāpēc parka tuvākajā apkārtnē jākontrolē bebru skaits (vajadzības gadījumā tos atšaujot) un jānojauc bebru dambji.

7. Jānovērš parka piesārņojums un piegružojums. Apdraudētākās zonas ir: parka malas (galvenokārt vietas, kur parks robežojas ar mazdārziem un privātmājām), Emzes dīķa apkārtnē, parka dienvidrietumu stūris, taku joslas. Teritorija regulāri jākopj (sabiedrību var iesaistīt, organizējot talkas), kā arī jāveic audzinoši (izskaidrošana, stimulēšana u.c.) un represīvi pasākumi (piesārņotāju publiska nopelšana, administratīva sodīšana u.c.). Jāizliet atkritumu urnas un tās regulāri jāiztukšo.

8. Lai mazinātu degradējošu un noplicinošu ietekmi uz dabiskajiem meža biotopiem, kas saistās ar cilvēku uzturēšanos teritorijā, dabas lieguma zonā jāsakārto esošās takas un meža ceļi, nolīdzinot virskārtu un aizberot bedres (ar granti, šķembām, kokmateriāliem u.c.), kā arī izzāģējot vajadzīgā platuma posmus pār takām pārkritušajiem kokiem (kritalas un izzāģētie posmi jāatstāj mežā). Svarīgi ir to darīt regulāri, lai neveidojas papildus takas.

Jāuztur uzbūvētie un jāizbūvē 1-2 jauni tiltiņi, pie takām jāizliet informatīvas brīdinājuma zīmes ar lūgumu saudzēt dabu, jāizliet un regulāri jāiztukšo atkritumu urnas. Taku aprīkojumam maksimāli jāizmanto kokmateriāli.

C. Kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana

1. Vēsturiskā ainavu parka un dendroloģisko stādījumu teritorijai jāizstrādā rekonstrukcijas projekts. Tajā jāparedz esošo ceļu izbūve, Emzes dīķa, pievadgrāvju un slūžu rekonstrukcija, automašīnu stāvlaukuma izbūve ārpus parka teritorijas, brīvdabas estrādes atjaunošana un nepieciešamā labiekārtojuma izveidošana (tualetes, atkritumu tvertnes, soliņi, uzraksti un informācijas stendi) Emzes dīķa pussalā (12. pielikums 10. att.), dīķa un saliņu iztīrīšana, lapu koku sējeņu un pieaugušo koku izciršana (it īpaši uz saliņām un pussalām), stādījumu atjaunošana uz saliņām un tiltiņu izbūve, vērtīgāko introducentu saglabāšana un atjaunošana. Iai veidotos pārskatāma parka ainava, kāda tā bija senāk (12. pielikums 3., 5., 6., 7. att.).

Izstrādājot plānu, vēlams ņemt vērā “Emzes parka” kultūrvēsturiskajā shēmā atzīmētos priekšlikumus (11. pielikums).

- Ozolu aleja un ozolu grupu stādījumi, lai rastos kārtības un tīrības sajūta un šie varenie simtgadīgie ozoli būtu kā liels akcents.
- Marijas dīķī mākslīgās saliņas attīrāmas no nevajadzīgā apauguma; saliņas savienojamas ar krastu, izveidojot krāšņus tiltiņus; uz abām saliņām vēlams atjaunot lapenes, kurās lieliski papildināt ar krāšņi ziedošo krūmu stādījumiem.
- Marijas dīķa krasti, kuri aizauguši ar pašizsējas kokiem un krūmiem, attīrāmi, tā lai veidotos parkiem tik nepieciešamie skatu punkti un ainaviskā perspektīva, būtu uztverama M burta konfigurācija.
- Grupu stādījumos ieaugušie pašizsējas koki daļēji izzāģējami vadoties pēc iepriekš izstrādātā rekonstrukcijas plāna un dendrologa priekšlikumiem.
- Īpaši uzmanīgi apkopjamas lauces, kuras izveidojušās M burta liekumos. Šajās laucēs saglabājušās Sibīrijas un Balzāma baltegles un izveidojusies jaunā paauga īpaši saudzējama.
- Marijas dīķis iztīrāms no sadzīves atkritumiem, aļģēm, ūdenszālēm. Vēlams uzticēt šo darbu profesionāliem ūdensbaseinu speciālistiem.
- Lielajā pussalā, kas iestiepjas Marijas dīķī, atjaunot sēdvietas un vietu koncertu norisei.

2. Profesionālu ainavu arhitektu un daiļdārznieku vadībā jāveic izstrādātā rekonstrukcijas plāna realizācija. Vietās, kur veidojas introducēto koku un krūmu paauga (parka ziemeļu un dienvidrietumu daļā), jāizgatavo koka laipas un sētiņas, lai netraucētu sējeņu attīstību.

D. Rekreācijas, sporta un izklaides iespēju nodrošināšana un veicināšana

1. Dabas parka zonai jāizstrādā labai draudzīgas rekreācijas infrastruktūras projekts (pieaicinot ainavu arhitektu, atpūtas aprīkojuma dizaineru u.c.), paredzot labiekārtošanu 2 kārtās. Pirmajā kārtā jāparedz vismaz minimāla taku uzturēšana un jāveido nepieciešamais minimālais labiekārtojums (sīkāk, skat. D2 punktu) pie esošajām takām un esošajās atpūtas vietās (8. pielikums). Otrajā kārtā labiekārtojums jāpapildina un labiekārtotā teritorija jāpaplašina, paredzot izveidot jaunu atpūtas vietu un speciāli aprīkotas aktīvās atpūtas un sporta joslas dabas parka zonā (sīkāk, skat. D3 punktu).

Taku un celiņu segumam drīkst izmantot granti, šķembas, kokmateriālus, nedrīkst izmantot asfaltu, betonu u.tml. Citiem atpūtas un sporta infrastruktūras elementiem jāizmanto galvenokārt kokmateriāli. Atļauts izbūvēt tikai šādus objektus: 1 estrāde ar skatītāju sēdvietām kultūrvēsturiskajā zonā, 1 kiosks kultūrvēsturiskajā zonā, stacionāras un pārvietojamās tualetes, ugunsкура vietas, nojumes, tiltiņi, soli, galdi, atkritumu urnas, bērnu rotaļu rīki, sporta rīki (baļķi, sienas, šķēršļu joslas, virves u.tml.), cita būvniecība nav atļauta. Aprīkojumam maksimāli jāizmanto kokmateriāli. Atpūtas vietā minimālais aprīkojums ir tualete, ugunsкура vieta, atkritumu urna, 2-3 soli, 1 galds.

2. Lai mazinātu negatīvo ietekmi uz dabu, kas saistās ar cilvēku uzturēšanos parka teritorijā, līdz pilnīga labiekārtošanas projekta īstenošanai jāveido vismaz minimāls (pamatlīmeņa) labiekārtojums. Jāsakārto esošās takas un meža ceļi, tos nolīdzinot un aizberot bedres (ar granti, šķembām un kokmateriāliem) un regulāri attīrot no pārkritušajiem kokiem. Jāizliek 3 informatīvie stendi, atkritumu urnas, nedaudzi soli, jāuztur uzbūvētie tiltiņi. Atpūtas vietās pie Emzes dīķa un meža plāvā jābūt šādam aprīkojumam: tualete, ugunsкура vieta, atkritumu urna, soli; vēlams arī galds.

3. Saskaņā ar izstrādāto projektu pakāpeniski jāīsteno II kārtas labiekārtojums – jāveido atpūtai optimāla un dabai draudzīga atpūtas infrastruktūra parkā, būtiski palielinot aktīvās atpūtas un sporta iespējas. Jāpapildina labiekārtojums gar visām takām dabas parka un kultūrvēsturiskajā zonā (atkritumu urnas, soli, nojumes, informācijas zīmes). Parka dienvidrietumu daļā (47., 48., 60. nogabals), kur koku stāvs pēc vējgāzēm ir retināts, jāveido aktīvās atpūtas un sporta takas un laukumi pēc projekta (skat. D1 punktu). Parka dienvidrietumu stūrī jāiekārto trešā atpūtas vieta. Noslogotākajos taku un meža ceļu posmos jāveido mākslīgs segums (piemēram, grants, baļķu, dēļu, zaru, skaidu, segums).

4. Dabas parka zonā atļauta mežaudžu kopšana, lai meža ainavu padarītu caurskatāmāku, vizuāli pievilcīgāku un vieglāk pieejamu, lai veidotu skatu līnijas u.c. Joslās gar meža ceļiem un takām un gar grāvjiem, pa kuru malām iet takas, atpūtas vietās un atpūtas vietu apkārtnē ieteicamas ainavu veidošanas cirtes un sanitārās izlases cirtes. Šeit atļauta pakāpeniska pameža un paaugas retināšana (atstājot pameža un paaugas grupas un atsevišķus krūmus un kokus) un atsevišķu II stāva koku izciršana. Atļauta kritālu izvākšana, ja to stumbra caurmērs resnākajā vietā nepārsniedz 25cm. Ciršanu nedrīkst veikt no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam. Ainavu veidošanu un sanitārās cirtes jāparedz sākt taku joslās un parka dienvidrietumu malā (16.4 ha platībā, 9. pielikums). Platībās, kas atrodas dziļāk mežā – nostāk no takām, atpūtas vietām un aktīvās atpūtas un sporta joslām, vēlams cirtes neveikt.

5. Sadarbībā ar mācību iestādēm ieteicams organizēt aktīvās atpūtas un sporta pasākumus (slēpošana, orientēšanās sports, kross, nūjošana), kā arī popularizēt individuālas aktīvās atpūtas iespējas dabas parka zonā un kultūrvēsturiskajā zonā, nekaitējot dabas videi. Atļauta slidošana uz Emzes dīķa ledus.

E. Informatīvie, izglītojošie pasākumi, dabas novērojumi

1. Jāsagatavo sabiedrībai pieejama populāra un populārzinātniska informācija (apraksti, bukleti, informācija interneta vidē, raksti un raidījumi plašsaziņas līdzekļos u.c.) par dabas un kultūrvēsturiskām vērtībām un atpūtas iespējām Emzes parkā, kā arī par noteikumiem un ierobežojumiem, kas jāievēro, tur uzturoties.

Jāsagatavo un jāizliek 3 informācijas stendi (8. pielikums) ar parka robežām, zonējumu, zonu raksturojumu, noteiktajiem ierobežojumiem.

2. Sabiedrības (lielākā mērķauditorija – skolēni) izglītošanai dabas lieguma un dabas parka zonā jāizveido 4 km gara dabas izziņas taka (8. pielikums), kurā var iepazīties ar dabisko meža biotopu un citu parkam raksturīgo biotopu struktūru, sugu sastāvu u.c. Jāsagatavo takas apraksts, jāizvieto informācijas zīmes un stājstendi, jāpasagatavo gidi. Takas apskate ir iespējama gida pavadībā vai individuāli.

3. Sadarbībā ar dabas zinātņu priekšmetu skolotājiem jārada iespējas parkā veikt dabas novērojumus (skolām un citiem interesentiem), un jāparedz vietas, kur tos veikt. Novērojumu rezultātus dokumentē un saglabā datu bāzēs.

F. Zinātniski pētījumi un monitorings

1. Jāparedz iespējas veikt zinātniskus pētījumus mežos dabas lieguma zonā un kultūrvēsturiskajā zonā: dabas lieguma zonā vēlams iekārtot 3-5 meža monitoringa parauglaukumus galvenajos meža biotopu tipos (ošu, apšu, egļu un priežu mežos) un 1-2 parauglaukumus kultūrvēsturiskajā zonā dendroloģisko stādījumu teritorijā; novērojumu intervāls 2-3 gadi, dati tiek saglabāti datu bāzēs.

2. Jāparedz monitorings rekreācijas ietekmei uz dabas vidi dabas parka zonā, iekārtojot 2-5 parauglaukumus vietās, kur ir lielākās rekreācijas slodzes; novērojumos vēlams iesaistīt skolniekus, novērojumu intervāls 2-3 gadi, dati tiek saglabāti datu bāzēs.

V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI

Dabas aizsardzības plāna pilnīgai ieviešanai ir nepieciešams finansējums, kā arī kultūrvēsturiskās ainavas rekonstrukcijas projekts un atpūtas un sporta infrastruktūras projekts dabas parka zonai. Daļu no dabas aizsardzības plānā paredzētajiem pasākumiem – neiejaukšanos dabiskajā attīstībā dabas lieguma zonas meža biotopos – var nodrošināt gandrīz bez finansējuma.

Tā kā dabas pieminekļa pārvaldīšanai nav izveidota administrācija, dabas aizsardzības plāna ieviešana jāveic, sadarbojoties ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA

Dabas aizsardzības plāna atjaunošana paredzēta ik pēc 10 gadiem. Iespējama dabas aizsardzības plāna ātrāka atjaunošana, ja tas nepieciešams neparedzētu apstākļu dēļ vai ja monitoringa rezultāti liecina, ka plānā paredzētie apsaimniekošanas pasākumi ir nelietderīgi un ir pretrunā ar teritorijas izveidošanas mērķiem.

5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS

Teritorijas plānojumos jāievieš izmaiņas, kas saistītas ar dabas pieminekļa robežas precizēšanu un funkcionālo zonējumu.

5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS

Projektā īpaši aizsargājamo teritoriju vispārējo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu prasības dotas, lietojot burtu veidu *Times New Roman (Normal)*, bet individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu prasības – *Times New Roman (Italic)*; vispārējo noteikumu prasības, kas aizstātas ar individuālo noteikumu prasībām vai nav teritorijai piemērotas, ir šādi pārsvītrotas: ~~nepieļaut šķērsot.~~

I. Vispārīgie jautājumi

Dabas pieminekļi „Emzes parks” ir noteiktas 3 funkcionālās zonas: dabas lieguma zona, dabas parka zona un kultūrvēsturiskā zona.

Dabas lieguma zona 50.7 ha platībā izveidota lai saglabātu ilgtspējīgu bioloģiski daudzveidīgu mežu, aizsargājamus biotopus un sugas. Lieguma zonā iekļautas retas un aizsargājamas mežaudzes, kā arī parka galveno meža biotopu paraugi. Šajā zonā jānodrošina apstākļi meža iespējami dabiskai attīstībai; atļautā saimnieciskā darbība ir ļoti ierobežota, saistīta tikai ar dabas izziņu taku veidošanu un esošo taku uzturēšanu.

Kultūrvēsturiskā zona 27.5 ha platībā izveidota lai saglabātu vēsturiskās parka ainavas un dendroloģisko stādījumu platības. Šai zonai jāizstrādā speciāls ainavas rekonstrukcijas projekts.

Dabas parka zona 88.5 ha platībā izveidota, lai paplašinātu rekreācijas iespējas un uzlabotu atpūtas kvalitāti parkā. Atpūtas iespēju nodrošināšanai, jāveic teritorijas labiekārtošana, veidojot arī aktīvās atpūtas joslas, mežos pieļaujamas sanitārās izlases cirtes un ainavu veidošanas cirtes.

1. Noteikumi nosaka ~~īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (turpmāk – aizsargājamās teritorijas)~~ *dabas pieminekļa dendroloģisko stādījumu „Emzes parks” (turpmāk tekstā – dabas pieminekļis)* ~~vispārējo~~ *individuālo* aizsardzības un izmantošanas kārtību, lai saglabātu *teritorijas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības*, tajā skaitā pieļaujamus un aizliegtos darbības veidus ~~aizsargājamās teritorijās~~ *dabas pieminekļi*, kā arī *funkcionālo zonējumu, kas nodrošina vērtīgu un aizsargājamu sugu un biotopu aizsardzību, kultūrvēsturisko vērtību aizsardzību un teritorijas izmantošanu atpūtai un izglītošanai.* ~~aizsargājamo teritoriju~~ Noteikumi nosaka *dabas pieminekļa* apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.
2. Noteikumi attiecas uz ~~tām aizsargājamām teritorijām, kurām nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu.~~ *Aizsargājamās teritorijās ir spēkā arī citos normatīvajos aktos noteiktās vides aizsardzības prasības.* *Dabas pieminekļa teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.*
3. *Dabas pieminekļa platība ir 166,8 ha; tā funkcionālo zonu shēma ir noteikta šo noteikumu 1. pielikumā, funkcionālo zonu robežas – 2. pielikumā.*
4. ~~Aizsargājamās teritorijas~~ *Dabas pieminekļa robežas* dabā apzīmē ar speciālām informatīvām zīmēm, kuru paraugs un lietošanas kārtība noteikti šo noteikumu 3. pielikumā. Informatīvo zīmju izveidošanu (sagatavošanu) un izvietojumu

nodrošina aizsargājamās teritorijas administrācija vai, ja tādas nav, attiecīgā Gulbenes pašvaldība sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

5. Ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem lēmumu, ka kādai darbībai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz ~~aizsargājamo teritoriju~~ *dabas pieminekli*, ~~tās tā~~ ekosistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar ~~aizsargājamās teritorijas~~ *dabas pieminekļa* izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem, šo darbību veikt aizliegts.
6. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti *dabas pieminekļa attiecīgās aizsargājamās teritorijas* dabas aizsardzības plānā (turpmāk – dabas aizsardzības plāns) un paredzēti *dabas pieminekļa aizsargājamās teritorijas* apskatei.
7. Informāciju par ~~aizsargājamās teritorijas~~ *dabas pieminekļa* īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ~~ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas administrācijas vai, ja tādas nav,~~ ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.
8. *Dabas pieminekļi ir noteiktas trīs funkcionālās zonas:*
  - 8.1. *dabas lieguma zona,*
  - 8.2. *dabas parka zona,*
  - 8.3. *kultūrvēsturiskā zona.*
9. *Visā dabas pieminekļa teritorijā aizliegts:*
  - 9.1. ~~4.1.~~ ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves, *piegružot un piesārņot teritoriju;*
  - 9.2. ~~4.3.3.~~ izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju (licenci);
  - 9.3. ~~16.1.~~ veikt jebkādas darbības, par kurām saskaņā ar šo noteikumu 5. punktu pieņemts lēmums, ka tām ir vai var būt:
    - 9.3.1. ~~16.1.1.~~ būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;
    - 9.3.2. ~~16.1.2.~~ negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to *augtenēm un dzīvotnēm;*
  - 9.4. ~~16.2.~~ pārvietoties ar *motorizētu ūdenstransportu*: ūdens motocikliem, un motorjahtām, *motorlaivām u.c.*, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus;
  - 9.5. ~~16.4.~~ plānot virzienā no ~~lauka~~ *plāvu, lauču malām uz centru;*
  - 9.6. *medīt, izņemot, ja tas nepieciešams bebru (Castor fiber) ierobežošanai;*
  - 9.7. *veidot un uzturēt medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, ierīkot medījamo dzīvnieku barotavas;*
  - 9.8. ~~16.8.~~ dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ~~ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav,~~ ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi;

- 9.9. ~~16.9.~~ cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;
- 9.10. ~~16.14.~~ nobraukt no ceļiem un pārvietoties, izņemot pārvietošanos pa *Emzes ielu un Asarupes ielu*, ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, *t.sk. kvadricikliem, mopēdiem, motorolleriem, kā arī ar pajūgiem un zirgiem pa parku (ieskaitot meža ceļus, takas un grāvju malas) pa mežu un lauksaimniecības zemēm*, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
- 9.11. ~~16.17.~~ rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
- 9.12. ~~16.18.~~ ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
- 9.13. ~~16.19.~~ izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;
- 9.14. ~~16.20.~~ uzstādīt vēja generatorus;
- 9.15. ~~16.21.~~ pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot ~~medības un valsts robežas apsardzību~~ *polīcijas darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību*;
- 9.16. ~~16.25.~~ veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
- 9.17. *iznīcināt vai bojāt esošās hidrotehniskās būves (meža meliorācijas sistēmu, Emzes dīķi);*
- 9.18. ~~16.26.~~ ierīkot jaunas iežogotas vai neiežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas;
- 9.19. ~~16.27.~~ celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto *renovācijas darbu veikšanai Emzes dīķī biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi*;
- 9.20. ~~16.28.8.~~ ierīkot jaunas un paplašināt esošās motorizēta ūdenstransporta līdzekļu bāzes;
- 9.21. ~~17.~~ *Būvniecība dabas liegumā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plānā (ja tāds ir) noteikto kārtību un ierobežojumus. veikt jebkādu būvniecību, izņemot to, kas paredzēta dabas aizsardzības plānā (4.2.2. nod. D 1.punkts);*
- 9.22. ~~23.1.~~ veikt jebkādu saimniecisko vai cita veida darbību, kuras rezultātā tiek vai var tikt bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā nozīme;
- 9.23. ~~23.2.~~ iegūt derīgos izrakteņus;
- 9.24. ~~23.3.~~ ierīkot atpūtas vietas un nometnes, celt teltis un kurināt ugunsķurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;
- 9.25. ~~23.4.~~ bez rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas (kurā ietilpst dabas pieminekļa teritorija) administrāciju vai, ja tādas nav, ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi:

- 9.25.1. ~~4.3.1.~~ veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;
- 9.25.2. ~~4.3.2.~~ veikt arheoloģiskās izpētes darbus;
- 9.25.3. ~~16.28.2.~~ veikt ceļu (~~arī sliežu ceļu~~), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju (*t.sk. hidrotehnisko būvju*) restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
- 9.25.4. ~~16.28.4.~~ atjaunot un ieaudzēt mežu;
- 9.25.5. ~~16.28.6.~~ vākt dabas materiālus kolekcijām;
- 9.25.6. ~~16.28.7.~~ veikt zinātniskos pētījumus *un meža monitoringu*;
- 9.25.7. ~~16.28.8.~~ ierīkot ~~jaunas un paplašināt esošās~~ *nemotorizēta ūdenstransporta līdzekļu bāzes*;
- 9.25.8. *veikt bebru (Castor fiber) skaita un izplatības regulēšanu*;
- 9.25.9. ~~23.4.1.~~ ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus, *izņemot tos, kas paredzēti dabas aizsardzības plānā un šajos individuālajos noteikumos (4.2.1., 4.2.2. nod.)*;
- 9.25.10. ~~23.4.2.~~ veikt dabas pieminekļu apsaimniekošanas pasākumus to turpmākai aizsardzībai un saglabāšanai, ja šie pasākumi nav paredzēti dabas aizsardzības plānā *un šajos individuālajos noteikumos*;
- 9.26. ~~10.6.23.4.4.~~ mainīt zemes lietošanas ~~mērķi~~ *veidu*;
- 9.27. ~~10.5.-28.2.~~ veikt zemes transformāciju.

II. Dabas lieguma zona

- 10. *Dabas lieguma zona izveidota, lai saglabātu dabiskos meža biotopus, īpaši aizsargājamas sugas, kā arī meža biotopu daudzveidību dabas pieminekļi.*
- 11. *Dabas lieguma zonā, ir aizliegta jebkāda saimnieciskā un cita darbība izņemot šādas darbības:*
  - 12.1. *bīstamo koku noņemšana;*
  - 12.2. *meža ugunsdrošības pasākumu īstenošana;*
  - 12.3. *kritalu novākšana no meža ceļiem un takām un izvākšana no grāvjiem;*
  - 12.4. *dabas izziņas takas veidošana un aprīkošana;*
  - 12.5. *esošo meža ceļu un taku, tos nepaplašinot, uzturēšana un meliorācijas grāvju uzturēšana;*
  - 12.6. *atkritumu urnu un dažu solu izvietojumu pie takām un meža ceļiem, tiltiņu ierīkošanu pāri grāvjiem;*
  - 12.7. *teritorijas apmeklēšana pa izveidotām takām;*
  - 12.8. *slēpošana, skriešana, nūjošana pa meliorācijas grāvju malām;*
  - 12.9. *zinātnisko pētījumu veikšana;*
  - 12.10. *vides monitoringa veikšana.*

III. Dabas parka zona

12. Dabas parka zona izveidota, lai radītu daudzveidīgas atpūtas iespējas un, veidojot dabai draudzīgu atpūtas infrastruktūru, nodrošinātu esošo mežu un nemeža biotopu saglabāšanu.

12.1. Dabas parka zonā aizliegts:

12.1.1. cirst kokus, izņemot:

12.1.1.1. sanitāro izlases cirti un ainavu veidošanas cirti;

12.1.1.2. koku ciršanu, kas pēc speciālistu izstrādātas metodes nepieciešama priedes mežaudzes saglabāšanai 51. nogabalā;

12.1.2. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces;

12.1.3. veikt būvniecību, izņemot

12.1.3.1. esošo meža ceļu un taku uzturēšanu un labiekārtošanu (8. pielikums), jaunu taku veidošanu pēc saskaņošanas ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi;

12.1.3.2. atkritumu urnu, solu, nojumju ierīkošanu pie takām un meža ceļiem, tiltiņu ierīkošanu pāri grāvjiem;

12.1.3.3. atpūtas vietu iekārtošanu un aprīkošanu (tualetes, ugunsкура vietas, soli, galdi, nojumes);

12.1.3.4. sporta taku un laukumu ierīkošanu un aprīkošanu (4.2.2 nod. D 1. punkts);

12.1.4. ~~18-13.~~ bez rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi:

12.1.4.1. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku, izņemot slēpošanu, skriešanu, nūjošanu pa meliorācijas grāvju malām;

12.1.4.2. ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus izņemot tos, kas paredzēti dabas aizsardzības plānā (4.2.2 nod. D 1. punkts).

IV. Kultūrvēsturiskā zona

13. Kultūrvēsturiskā zona izveidota, lai saglabātu dendroloģiskos stādījumus, vēsturisko parka ainavu un nodrošinātu atpūtas iespējas tajā.

13.1. Kultūrvēsturiskajā zonā aizliegts:

13.1.1. ~~28-3.~~ atjaunot dendroloģiskos stādījumus bez saskaņošanas ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi, izņemot stādījumu atjaunošanu atbilstoši dabas aizsardzības plānam (.

13.1.2. veikt būvniecību, izņemot būvniecību, kas paredzēta ainavu parka rekonstrukcijas plānā (4.2.2. nod. C.1.).

INFORMĀCIJAS AVOTI

- Andrušaitis G.** (galv. red.) **2003.** *Latvijas Sarkanā grāmata. 3.sēj.*
- Anon. 1988.** *Īpaši aizsargājami dabas objekti Latvijas PSR teritorijā*, 50.lpp. Rīga.
- Anon.** *Gulbenes pilsētas teritoriālpilānojums 1998 - 2010.*
- Anon.** Saraksts par aizsargu mežiem, parkiem, dabas pieminekļiem. *Valdības vēstnesis*: 1923. g. janv.
- Anon. 1992.** *Gulbenes pilsēta. Meža apsaimniekošanas projekts no 1992. līdz 2001. gadam.* Salaspils: Latvijas Valsts mežierīcības uzņēmums, Rokraksts.
- Anon. 2003.** *Gulbenes raj. Gulbene Emzes iela 4 (zemes kad. Nr. 50010030026) meža apsaimniekošanas plāns no 2003. līdz 2012. gadam.* Salaspils: Meža īpašnieku konsultatīvais centrs, Rokraksts.
- Āboltiņš O. 1995.** Gulbenes paugurvalnis – Latvijas Daba. Enciklopēdija. **2.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 131-132.
- Āboltiņš O. Brangulis A.J. (redaktori), 2002.** Latvijas ģeoloģiskā karte, mērogs 1:200 000, 44.-45.-54. lapa – Alūksne-Viļaka-Valka, Paskaidrojuma teksts un kartes. Rīga: Valsts ģeoloģijas dienests, 64 lpp.
- Bells S., Nikodemus O. 2000.** Meža ainavas plānošanai un dizainam. Rīga: McĀbols, 75. lpp.
- Bice M. u.c. 1996., 2000.** *Gulbenes rajona parku inventarizācijas materiāli.*
- Bojāre D., Gailis J., Kabucis I., Kalniņš M., Lārmanis V., Petriņš A., Priednieks A., Rudzīte M., Vilka I. 2006.** *Sugu un biotopu aizsardzība mežā.* Dabas aizsardzības pārvalde. Rīga, 96 lpp.
- Cinovskis R. 1989.** *Gulbenes rajonā konstatētie koki un krūmi.* LatZTIZPI.
- Dāboliņš M. 2005.** *Meža skandālista memuāri.* V. elements. Rīga, 253 lpp.
- Dundure S. 1997.** *Gulbenes rajons – ceļvedis.* Gulbene: Gulbenes bibliotēka, 200 lpp.
- Gavrilova G., Šulcs V. 1999.** *Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts.* Rīga: Latvijas Akad. b-ka. 135 lpp.
- Kabucis I (red.). 2001.** Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96 lpp.
- Kabucis I. 1995.** Ģeobotāniskie rajoni. – Latvijas Daba. Enciklopēdija. **2.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 136.
- Kabucis I., 2000.** Biotopu rokasgrāmata. Rīga: LDF, 160 lpp.
- Kalniņa A. 1995.** Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas Daba. Enciklopēdija. **2.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 245-246.
- Karšu pielikums. 1998.** – Latvijas Daba. Enciklopēdija. **6.** Rīga: Preses Nams, 598 lpp.
- Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. 2000.** Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Rīga, Valsts Meža dienests: 127 lpp.
- Latvijas ģeogrāfijas atlants** (red. Krūmiņš). **1999.** Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 39 lpp.
- Liepa L.** Ko zinām par Gulbenes parkiem? *Dzirkstele*: 16. jūnijs, 1970.

- Liepa L. 1970.** *LU Bioloģijas fakultātes diplomdarbs par Gulbenes parkiem.*
- Martinsons K.** Skaistā Gulbene. *Brīvās zemes ilustrētais pielikums*, Nr. 20.1935.
- Miezīte L. 2006.** Emzes un Spārītes parka daļas labiekārtošana. Diplomprojekts. Rokraksts, 70 lpp. un pielikumi.
- Račinska I. 2002.** Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga: Ulma, 96 lpp.
- Brīvība N. 2007.** *Personīgi ziņojumi.*
- Zālītis P. 2007.** *Personīgi ziņojumi.*
- www.lva.gov.lv - Latvijas vides aģentūras mājas lapa
- www.lvm.gov.lv - VAS "Latvijas valsts meži" mājas lapa
- www.vdm.gov.lv – Latvijas republikas Vides ministrijas mājas lapa

PIELIKUMI

1. pielikums. **Sanāksmju protokoli**

Sanāksme par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas Emzes parkam

Protokols Nr.1

VADA: Māra Bondare (Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa)

PROTOKOLĒ: A. Dekšne (Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos)

PIEDALĀS: V. Krauklis – Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks, I. Bodnieks – Dabas aizsardzības pārvaldes vecākais referents, I. Sedleniece – Madonas reģionālās vides pārvaldes Piesārņojuma kontroles daļas vadītāja vietniece, E. Gargurnis – SIA „Druvenieki – J” valdes loceklis, I. Cipurītis – SIA „Druvenieki – J” valdes loceklis, L. Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, A. Caunītis – Ziemeļaustrumu virsmežniecības virsmežziņa vietnieks, N. Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, M. Laiviņš – LU Bioloģijas institūta profesors, R. Strolčūns – NBD Dendrofloras nodaļa.

1. M. Bondare informē par to, ka tiks veikta Dabas aizsardzības plāna izstrāde Emzes parkam, kas atrodas Gulbenes pilsētas teritorijā.
2. N. Brīvība izsaka viedokli par dendroloģisko retumu saglabāšanas nepieciešamību, veidojot ap tiem aizsargjoslas. Rodas jautājums par ekspertiem, kas noteiks trīspirkstu dzeņa atrašanās vietu un noteiks aizsargjoslu ap to. Nolemts pārbaudīt dendroloģiskos stādījumus ar mērķi noteikt jaunus dendroloģiskos retumus, kas izveidojušies laika gaitā.
3. A. Caunītis izsaka vēlmi saglabāt Emzes parku kā pastaigu parku ar celiņiem, atjaunot vecās koku alejas un veidot parkā gan vairāku stāvu audzes, gan brīvās audzes ar vienu augšējo stāvu bez pameža. Parkā veikt meža cirtes izlases veidā, kā arī nodrošināt kopšanas darbus, tādējādi atsedzot vērtīgākās ainavas. Izsaka viedokli par transporta kustību parkā. Kopā ar visiem klātesošajiem vienojas, ka parka teritorijā neatļaut transporta kustību, izņemot glābšanas dienestus un administratīvajām vajadzībām nepieciešamos transporta sakarus. Kopā ar M. Laiviņu un M. Bondari tiek spriests par Emzes parka koku taksācijas plānu iespējamajām atrašanās vietām un parka koku stādīšanas laiku – 19. gs. pēdējo ceturksni.
4. L. Miezīte atbalsta Emzes parka saglabāšanu pilsētas iedzīvotāju pastaigai un atpūtai. Spriež par mācību taku veidošanu parka teritorijā, kā arī slēpošanas trases izveidi pa novadgrāvju uzbērumu teritorijām.
5. V. Krauklis izsaka viedokli par sadarbības uzturēšanu ar uzņēmējiem, lai spētu saglabāt un uzturēt Emzes parkā kārtību, kā arī sabalansēt dabas pamatni ar plānotajiem izklaides objektiem. Izsaka viedokli par parka izmantošanas veidu konkretizāšanu.
6. I. Sedleniece atbalsta esošo parka vērtību sabalansēšanu un saglabāšanu. Izsaka ierosinājumu par patruļu izveidi, kas pasākumu laikā nodrošinātu parkā kārtību, kā arī Gulbenes pilsētas

bērnu un jauniešu iesaistīšanu parka labiekārtošanas darbos, kas mazinātu parka izpostīšanas un izdemolēšanas risku. No vides piesārņojuma viedokļa ierosina turpināt kontroli Emzes parka teritorijā.

7. I. Bodnieks interesējas par parka apsaimniekošanu pēc plāna izstrādes.
8. E. Gargurnis iepazīstina klātesošos ar galvenajiem plānotajiem parka labiekārtošanas virzieniem – estrādes būvniecību, kempinga mājiņu būvniecību, slēpošanas trases, pastaigu taciņu un atpūtas laukumu izveidi. Kopā ar M. Bondari vienojas rast kompromisu jautājumos par attiecīgā objekta novietni, iespējamo pārvietošanu un pielāgošanos izvērtējot attiecīgo parka situāciju. Kopā ar M. Bondari apspriež piebraucamo ceļu un celiņu vienotas struktūras izveidi, kā arī plānojamo autostāvvietu novietni. Tiek pārrunāts arī apgaismojuma izvietojums parkā.
9. Tiek nolemts sasaukt nākamo sanākumi par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas Emzes parkam augusta beigās vai septembra sākumā, kā arī apstiprināts uzraudzības grupas sastāvs.

Sēdi vadīja

Protokolēja

 M. Bondare
_____ A. Deksne

Sanāksme par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas

Emzes parkam

Protokols Nr.2

2007. gada 6. septembrī

Gulbenē

SANĀKSMI VADA: I. Bodnieks – Dabas aizsardzības pārvaldes vecākais referents

SANĀKSMĒ PIEDALĀS: G.Stucka - Gulbenes pilsētas domes izpilddirektors, V. Krauklis – Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks, Ināra Bondare - Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa, A.Supe - Madonas reģionālās vides pārvaldes inspektore, E. Gargurnis – SIA „Druvenieki – J” valdes loceklis, I.Cepurītis - SIA „Druvenieki – J” valdes loceklis, L. Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, A.Caunītis – Ziemeļaustrumu virsmežniecības virsmežziņa vietnieks, N.Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, M. Laiviņš – LU Bioloģijas institūta profesors, S.Laiviņa – Dabas aizsardzības plāna izstrādātāju pārstāve, L.Liepa - bijusī Gulbenes vidusskolas bioloģijas skolotāja.

SANĀKSMI PROTOKOLĒ: A.Deksne (Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos)

I. Bondare informē par Emzes parka apsekošanu, uzsverot, ka galvenie objekti šajā parkā ir Marijas dīķis un, no Emzes parka vēsturiski atdalītais, Spārītes parks. Izsaka viedokli, ka tieši šis dalījums traucē uztvert šos abus parkus kopumā, kā vienotu Vecgulbenes muižas parku sistēmu, gan arī apgrūtina šī kompleksa kopīgu mērķu un uzdevumu saskatīšanu.

I. Bondare atkārtoti uzsver, ka parka dekoratīvākā daļa ir Marijas dīķa apkārtnē. Šī mākslīgi stādītā daļa apsekota vairāk kārt 90 – tajos gados.

I. Bondare informē, ka apsekojot Emzes parku, jāsecina, ka izmaiņas augu ziņā ir ļoti mazas, savukārt Spārītes parkā, iespējams gan dabas stihiju rezultātā, gan arī nemākulīgas uzkopšanas rezultātā, trūkst daudz 90 – tajos gados inventarizācijas laikā apsekotā materiāla, it sevišķi introducētās sugas. Runājot par Emzes parka daļu, I. Bondare uzsver, ka šeit vietējās sugas saglabājušās tās pašas, no introducētajām sugām trūkst dažu tālo ceriņu, aizgājis bojā arī kāds koks no alejām un solitārajiem stādījumiem. Uzsver, ka šī parka daļa ir ļoti aizaugusi un piesārņojusies ar ekstensīvajām koku sugām, kas pie šīm klimata dīvainībām ir ļoti savairojušās pašizsējas ceļā un nomāc introducēto sējeņus.

I. Bondare izsaka savus priekšlikumus un vēlmi redzēt gan Spārītes, gan Emzes parkus sākotnējā izskatā, saglabājot to vēsturisko uzdevumu, funkciju un vīziju.

I. Bondare informē par Emzes parka pozitīvajām pārmaiņām, kas veidojušās laika gaitā, kā arī izsaka savu viedokli par parka atjaunošanas darbiem, kuru veiksmīgai realizācijai būtu nepieciešams pieaicināt gan arhitektu, gan dendrologu. Vēlreiz uzsverot nemākulīgo apsaimniekošanu, kas bijusi līdz šim, I. Bondare izsaka savas bažas par turpmāko parka vērtīgo sugu un pašizsējas introducēto sugu bojāeju, ja netiks veikta parka saprātīga un apdomīga apsaimniekošana.

I. Bondare atzīst, ka rekonstrukcijas rezultātā būtu patīkami redzēt, ka augu grupas un vēsturiskās alejas tiktu sakārtotas, iztīrītas.

I. Bondare runā par estrādi, kas parādījusies parka teritorijā 30 – tajos gados. Uzsver, ka viņai nebūtu iebildumu pret estrādes rekonstrukciju tās vēsturiskajā vietā, taču aicina rūpīgi izvērtēt autotransporta plūsmu un mašīnu novietni, ko būtu ieteicams atstāt ārpus parka teritorijas.

I. Bondare informē, ka iepazinusies ar potenciālo apsaimniekotāju vēlmēm un atbalsta ideju par laivu izbraucieniem pa Marijas dīķi, taču nepiekrīt laivu novietnes vietai, jo tā pašreiz plānota vietā, kur ir visvairāk Sibīrijas baltegles sējeņu.

I. Bondare informē, ka plāno uzskaitīt koku skaitu parka daļā.

I. Bondare uzsver, ka nevajadzētu bojā gājušo koku vietā stādīt jaunus, jo parkā valda liels noēnojums un šie jaunie koki tikai nīkuļos un to attīstība būs ļoti vāja. Izsaka viedokli, ka šajās vietās piemērotāks risinājums būtu izveidot soliņu novietni, jo šajā parka daļā nav vietas, kur atpūsties.

I. Bondare aicina domāt par celiņu rekonstrukciju un sakārtošanu, par labierīcībām.

I. Bondare informē, ka vēlas parka daļā ieviest mikroliegumus.

I. Bondare uzsver, ka šāds parks ar diviem mākslas darbiem, ļoti daudzām eksotiskām augu sugām, Latvijā ir vienīgai un Gulbene var būt lepna, ka pilsētas teritorijā atrodas šāds liels zaļās zonas masīvs.

N. Brīvība jautā par dīķa tīrīšanas iespējām un kopā ar I. Bondari un M. Laiviņu diskutē par tīrīšanas variantiem, kā arī slūžu stāvokli, ko nepieciešams rekonstruēt. I. Bondare uzsver, ka tīrīšanas darbi jādara ļoti uzmanīgi.

M. Laiviņš informē par to, kas uz šo brīdi ir izdarīts. Atzīst, ka ir gandarīts par iespēju apskatīt Emzes parku. Izsaka viedokli, ka šis mežs ir kā rezervāts.

M. Laiviņš stāsta par mežaudzēm, kas saglabājušās parkā, izdala 3 svarīgākās lietas, uz kurām nepieciešams vērēt uzmanību: 1) cik daudz un kā saglabāt mežu tā dabiskajā attīstībā un veidolā, 2) cik daudz un kā saglabāt tās vietas, kur ir introducētie augi, 3) cik daudz ļaut cilvēkiem šajā mežā „ieiet” - veidot nelielas celtnes, atpūsties.

M. Laiviņš informē, ka ir savākti 50 kvalitatīvi apraksti.

M. Laiviņš uzsver parka īpatnību – 80 % no Emzes kopplatības ir susināti. Ar augsnes susināšanu ir uzlabojusies augsnes auglība.

M. Laiviņš informē, ka Emzes parkā ir atrodami 50 % no visiem mežu tipi, tādējādi šeit ir ļoti liela biotopu daudzveidība. Koku sugu sastāvs – 50 % skujkoki, daudz sīklapju sugu, daudz platlapju sugu. Tendence, ka platlapju sugas aizvien vairāk nostiprina savas pozīcijas.

M. Laiviņš informē, ka ir izskatīti daudz vēsturiskie materiāli, rāda 30. gada taksācijas plānu.

M. Laiviņš informē, ka Talsu lauksaimniecības muzejā ir 4 sējumi par Emzes parku.

M. Laiviņš akcentē, ka parkā atrastas divas retas sugas: meža auzene un īssetas nekera. Demonstrē uz kartes, kur parkā atrodamas šīs sugas. Pārrunā informāciju par trīspirkstu dzeņa atrašanos parka teritorijā.

M. Laiviņš stāsta par biotopiem, kas sastopami Emzes parkā. Informē, ka ir izveidojušies divi dabisko mežu masīvi, kurus nepieciešams saglabāt neskartus, un kuros nevajadzētu iejaukties ar saimniecisko darbību. Šos masīvus varētu izmantot, kā mācību zonas – veidojot mācību takas.

M. Laiviņš informē par diviem biotopiem - vecajiem priežu mežiem – 52 nogabals un apšu mežiem. Parka robežjoslā pārstāvēti egļu meži. Atzīmē, ka parka daļā, kur tas robežojas ar mazdārziņiem, iedzīvotāji met atkritumus un šai problēmai nepieciešams risinājums.

M. Laiviņš informē, ka otrs masīvs, ko nepieciešams saglabāt neskartu, ir 26., 27. nogabals. 27. nogabals ir egļu meža masīvs ar 120 – 140 gadus veciem kokiem. Pārējos parka teritorijā esošos meža masīvus pēc pašreizējiem apskates datiem var izmantot atpūtai.

M. Laiviņš demonstrē kartē, kurās vietās parka teritorijā ir jāpievērš lielāka uzmanība koku aizsardzībai. Diskutē ar N. Brīvību par 18. un 19. nogabala aizsardzības nepieciešamību un buferzonas saglabāšanu egļu meža masīvam 27. nogabalā.

I. Bondare ierosina diskusiju par grāvju aizaugšanas problēmām un to tīrīšanas nepieciešamību, kā arī par to malu izmantošanu ceļu vajadzībām. M. Laiviņš piekrīt, ka grāvji ļoti aizaug ar vietējām sugām, uzsverot, ka tas nepieciešams, lai varētu veikt parka nosusināšanu. Diskutē ar N. Brīvību par slēpošanas trases izveidošanas iespējām pa grāvju malām un apgaismojuma nepieciešamību.

S. Laiviņa informē par zonējuma plāna nepieciešamību, kur būtu norādītas teritorijas ar atļauto izmantošanu, neitrālo zonu, aizsardzības zonu, ierobežotas darbības zonu.

M. Laiviņš spriež par 12., 13. nogabala – bērzu mežu, likteni.

Notiek diskusija par neitrālo zonu parka teritorijā.

I. Bondare izsaka vēlmi dzirdēt potenciālo apsaimniekotāju domu par autotransporta plūsmu un novietni pie parka. E. Gargurnis informē par ideju atstāt transportu ārpus parka.

Notiek diskusija par apgaismojumu Emzes ielā.

S. Laiviņa un E. Gargurnis diskutē par trošu ceļa izveidi. S. Laiviņa informē, ka nosusinātos mežos ir koku sakņu sistēma seklāka un līdz ar to šīs atrakcijas izvide var būt apgrūtinoša. Apspriež peintbola laukuma izveidi un kaitējuma apmēru augošajiem kokiem.

I. Bodnieks atgādina par plāna nodošanas termiņu un procedūrām, kas jāizdara pirms nodošanas.

Notiek diskusija par koku paaudžu nomaiņu.

S. Laiviņa uzsver, ka nepieciešams nodrošināt iespēju tūristiem apskatīt šo ekskluzīvo parku.

I. Bondare izsaka neapmierinātību ar saaugušajiem brikšņiem uz Marijas dīķa salīnām, ko nepieciešams sakopt un pieļauj iespēju novietot uz tām kādu lapenīti, kā arī veidot uz tām dekoratīvos stādījumus un tiltnes piekļūšanai. Uzsver arī nepieciešamību tīrīt aizaugušās alejas.

I. Bondare izsaka uzskatu, ka pašlaik lielākā uzmanība pilsētai jāvelta Spārītes parkam un nepieciešamību atjaunot šo parku ar dekoratīvajiem stādījumiem.

I. Bodnieks informē par procesuālo darbību plāna izstrādei.

I. Bondare informē, ka lūgs V. Krauklim plāna izstrādes termiņa pagarinājumu, jo nebija rēķinājusies, ka iepriekš noliktajā termiņā jāiekļauj arī sabiedriskā apspriešana. V. Krauklis informē, ka ļaus pagarināt plāna izstrādes termiņu.

Sanāksmi vadīja:

I. Bodnieks

Protokolēja:

A. Deksne

Sanāksme par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas

Emzes parkam

Protokols Nr.3

2007. gada 2.oktobrī

Gulbenē

SANĀKSMI VADA: I. Bodnieks – Dabas aizsardzības pārvaldes vecākais referents.

SANĀKSMĒ PIEDALĀS: G.Stucka - Gulbenes pilsētas domes izpilddirektors, I.Bondare - Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa, A.Supe - Madonas reģionālās vides pārvaldes inspektore, L.Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, A.Caunītis – Ziemeļaustrumu virsmežniecības virsmežziņa vietnieks, N.Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, M.Laiviņš – LU Bioloģijas institūta profesors, S.Laiviņa – Dabas aizsardzības plāna izstrādātāju pārstāve, R.Strelčūns – NBD Dendrofloras nodaļa.

SANĀKSMI PROTOKOLĒ: A.Deksne – Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos.

Tiek pagarināts dabas aizsardzības plāna izstrādes Emzes parkam līguma termiņš.

Emzes parka dabas aizsardzības plāna izstrādātāji nolemj sākt sēdi ar vispārīgu apskatu par paveikto darbu.

M.Laiviņš informē, ka ir izstrādāts zonējuma projekta variants, kurā izdalītas: dabas lieguma zona, dabas parka zona, ainavu aizsardzības zona un neitrālā zona. M.Laiviņš uzsver, ka strādājot pie dabas aizsardzības plāna Emzes parkam nākas saskarties ar vairākiem aspektiem. No vienas puse teritorija ir ļoti liela – vairāk nekā 150 ha, no otras puses dendroloģiskie stādījumi šajā teritorijā ir ļoti niecīgā platībā, piedevām tie ir saglabājušies ne sevišķi labā stāvoklī, tāpēc visu laiku paliek aktuāls jautājums – cik daudz būtu nepieciešams saglabāt dendroloģiskos objektus.

M.Laiviņš uzstāda jautājumu par to, ko darīt ar šo mežu, un kāda ir pilsētas nostāja šajā jautājumā. Paliek aktuāls jautājums - cik tālu atļaut izmantot un cik tālu vajadzētu izmantot šo parku. Nepieciešams precizēt, cik lielas platības vajadzētu saglabāt neskartā veidā.

I.Bondare papildina M.Laiviņu, piebilstot, ka Emzes parkā pirmajā vietā izvirzās sports un tūrisma aktivitātes, parka dendroloģiskajām vērtībām nav vairs zinātniski pētnieciska rakstura. Parks galvenokārt var kalpot kā izklaides objekts. I.Bondare atzīmē, ka Emzes parka stādījumi nevar kalpot kā sēklu iegūšanas avots. I.Bondare izsaka viedokli, ka ļoti liela problēma ir tā, ka parkam nav konkrēts apsaimniekotājs. Nav atsevišķas organizācijas vai dārznieka, kas nodarbotos ar parka dendroloģisko retumu apzināšanu un saudzīgu to apsaimniekošanu. I.Bondare uzsver, ka arī piedāvātajā projektā nav risināta šī apsaimniekošanas problēma.

I.Bondare, raksturojot Emzes parka pašreizējo stāvokli, atzīmē, ka tas nav sakopts un netiek izmantots ne atpūtai, ne rekreācijai. Atzīmē, ka M.Laiviņš un S.Laiviņa izdarījuši milzīgu darbu taksējot meža nogabalus.

S.Laiviņa atzīmē, ka pats galvenais plāna izstrādē ir zonējuma kartes sagatavošana, kas paredz izmantošanas zonas. S.Laiviņa informē, ka dabas lieguma zonā ietverti retie biotopi un meža nogabali, kas aptver visus parkā esošos biotopus. Ainavu aizsardzības zona izveidota, lai tiktu aizsargāta kultūrvēsturiskā ainava. Dabas parka zonā var tikt apvienotas divas funkcijas - esošās dabas

aizsardzības funkcija un sporta un rekreācijas attīstība. Apsaimniekošana šajā zonā rūpīgi jāpārdomā un savstarpēji jāsabalansē abas šīs funkcijas. Dabas parka zonā pēc vajadzības var tikt veiktas kopšanas circes. Emzes parka neitrālā zona, veidota ar domu, ka šeit var veidot aktīvās atpūtas tūrisma objektus. S.Laiviņa ierosina diskutēt par zonu izvietojumu.

M.Laiviņš stāsta par dabas lieguma zonu. Atzīmē, ka šajā zonā ir ļoti blīvs nosusināšanas grāvju tīkls. Var novērot, kā mežs ir pats dabiski attīstījies un, no šāda viedokļa skatoties, dabas lieguma zonā ietvertie nogabali ir saglabājami. M.Laiviņš atzīmē, ka te var rīkot mācību un izziņu takas, taču negribētos lai šajā zonā aktīvi tiktu veiktas mežsaimniecības darbības.

I.Bondare uzsver, ka slēpošanas trase gar grāvju malām varētu tikt izmantota arī turpmākajā parka apsaimniekošanā.

M.Laiviņš uzsver, ka dabas lieguma zonā noteikti vajadzētu izslēgt kailcirces.

Notiek diskusija par grāvju atjaunošanas nepieciešamību.

I.Bondare, runājot par projektu, uzsver, ka maksimāli jāizmanto dabīgie materiāli – šķelda, mulča, ko iegūst tīrot šos pašus meža kvartālus. Viņsprāt, pareizākais būtu maksimāli izmantot koksnes materiālu.

A.Caunītis izsaka viedokli, ka daļai celiņu tomēr jābūt ar cieto segumu, jo pa tiem jāpārvietojas gan māmiņām ar bērnu ratiņiem, gan arī apkalpojošajam transportam. Atzīmē, ka neiztikt bez bruģētiem un šķembu celiņiem.

Notiek diskusija par kempinga mājiņām, to izvietojumu un nepieciešamību. A.Caunītis uzsver, ka laukumus šo mājiņu novietnei var iegūt veicot parkā ainavu circes.

I.Bondare izsaka viedokli, ka varētu šīs kempinga mājiņas izvietot ārpus parka. I.Bondare atkārtoti uzsver, ka parkam nepieciešams dārznieks.

M.Laiviņš ierosina diskusiju par dabas lieguma zonas lielumu. Savstarpēji apspriežoties dabas aizsardzības plāna Emzes parkam sanāksmes dalībnieki vienojas, ka šī zona nav par lielu un šādu zonas izvietojumu varētu atstāt plāna gala variantā.

I.Bondare izsaka viedokli, ka estrādes vēsturisko izvietojumu noteicis akustikas jautājums.

Notiek diskusija par stāvlaukumu veidošanu un mašīnu novietni ārpus parka robežām.

I. Bondare uzsver, ka nevajadzētu bojā gājušo koku vietā stādīt jaunus, jo parkā valda liels noēnojums un šie jaunie koki tikai nīkuļos un to attīstība būs ļoti vāja. Izsaka viedokli, ka šajās vietās piemērotāks risinājums būtu izveidot soliņu novietni, jo šajā parka daļā nav vietas, kur atpūsties. I. Bondare izsaka neapmierinātību ar saaugušajiem brikšņiem uz Marijas dīķa salīnām, ko nepieciešams sakopt un pieļauj iespēju novietot uz tām kādu lapenīti, kā arī veidot uz tām dekoratīvos stādījumus un tiltiņus piekļūšanai. Uzsver arī nepieciešamību tīrīt aizaugušās alejas.

Atkārtoti notiek diskusija par kempinga mājiņu izvietojumu ārpus parka teritorijas. Pilsētas domes pārstāvji informē, ka gar parka robežu pārsvarā ir privātmāju sektors, un tur nav pašvaldības piederošas zemes. Sanāksmes noslēgumā dalībnieki vienojas par nākamās sanāksmes norises laiku, t.i. š.g. 8.novembri.

Sanāksmi vadīja:

I. Bodnieks

Protokolēja:

A. Deksne

Sanāksme par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas

Emzes parkam

Protokols Nr.4

2007. gada 13.novembrī

Gulbenē

SANĀKSMI VADA: I. Bodnieks – Dabas aizsardzības pārvaldes vecākais referents.

SANĀKSMĒ PIEDALĀS: V.Krauklis – Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks, G.Stucka - Gulbenes pilsētas domes izpilddirektors, I.Bondare - Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa, A.Supe - Madonas reģionālās vides pārvaldes inspektore, L.Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, N.Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, S.Laiviņa – Dabas aizsardzības plāna izstrādātāju pārstāve, I.Cepurītis – SIA „Druvenieki J” valdes loceklis, D.Putniņa – Gulbenes pilsētas galvenā arhitekte.

SANĀKSMI PROTOKOLĒ: A.Deksne – Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos.

I.Bodnieks informē, ka Emzes parka dabas aizsardzības plānu var nodot sabiedriskajai apspriešanai.

I.Bondare uzsver, ka 2007.gada 11.decembrī jānotiek sabiedriskajai apspriešanai. Pirms tam nepieciešams ievietot sludinājumu par sabiedriskās apspriešanas vietu un laiku, kā arī informāciju par vietu, kur līdz sabiedriskajai apspriešanai var iepazīties ar Emzes parka dabas aizsardzības plānu. Sludinājums ievietojams „Latvijas Vēstnesī” un vietējā laikrakstā divas nedēļas pirms sabiedriskās apspriešanas sanāksmes.

I.Bondare informē par problēmām ar Emzes parka robežām. Uzsver nepieciešamību veikt Emzes ielai pieguļošās parka daļas uzmērīšanu un reģistrēšanu zemesgrāmatā, lai varētu izstrādāt dabas aizsardzības plānu visai Emzes parka teritorijai.

Tiek apspriesta dabas parka aizsardzības plāna izstrādāšanu regulējošā likumdošanu. A.Supe informē, ka Emzes parkam ir bijis izstrādāts meža apsaimniekošanas plāns. I.Bondare atkārtoti uzsver, ka Emzes parks ir dendroloģiskais stādījums. S.Laiviņa apspriež ar likumdošanu saistītos plāna izstrādes jautājumus. Informē, ka MK noteikumos iekļauta prasība izstrādāt parka individuālos noteikumus.

Emzes parka dabas aizsardzības plāna izstrādes sanāksmes dalībnieki nolemj, ka šo plānu vajag apstiprināt ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

A.Supe sniedz informāciju par tālāko procesuālo gaitu Emzes parka izmantošanā, ja pašvaldībā pieņemti saistošie noteikumi.

V.Krauklis ierosina visiem Emzes parka dabas aizsardzības plāna izstrādes sanāksmes dalībniekiem iepazīties ar šo plānu un līdz 16.novembra pēcpusdienai sniegt atzinumus un priekšlikumus, tos nosūtot uz e-pastu: sniedze.laivina@inbox.lv.

I.Bodnieks precizē, ka dabas aizsardzības plāns tā izstrādātājiem jā sagatavo 12 eksemplāros.

Sanāksmes dalībnieki vienojas par sabiedriskās apspriešanas vietu un laiku, kā arī laikrakstos „Latvijas Vēstnesis” un „Gulbenes Vēstnesis” ievietojamā sludinājuma tekstu:

Valsts aģentūra "Nacionālais botāniskais dārzs" izsludina projekta "Dabas aizsardzības plāna izstrāde Gulbenes pilsētas Emzes parkam", līguma Nr.GPD 2007-35 sabiedrisko apspriešanu 2007.gada 11.decembrī, Gulbenē, Gulbenes pilsētas domes ēkā, Ābeļu ielā 2 plkst.15.00 2.stāva zālē. Ar plāna projektu un citiem dokumentiem var iepazīties no š.g. 26.novembra Gulbenes pilsētas domē 1.kabinetā. Vēlams iesniegt rakstiskus priekšlikumus. Tāpat ar minēto projektu ir iespējams iepazīties internetā sekojošās mājas lapās: www.gulbene.lv, www.nbd.gov.lv.

Tika nolemts, ka Emzes parka dabas aizsardzības plāna izstrādātājiem materiāli sabiedriskajai apspriešanai jāiesniedz Gulbenes pilsētas domē līdz š.g. 26.novembrim

Sanāksmi vadīja:

I. Bodnieks

Protokolēja:

A. Deksne

**Sabiedriskās apspriešanas par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes
pilsētas Emzes parkam sanāksme**

Protokols Nr.5

2007. gada 10.decembrī

Gulbenē

SANĀKSMI VADA: I.Bondare - Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa

SANĀKSMĒ PIEDALĀS: V.Krauklis – Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks, L.Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, N.Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, S.Laiviņa – Dabas aizsardzības plāna izstrādātāju pārstāve, M. Laiviņš – LU Bioloģijas institūta profesors.

SANĀKSMI PROTOKOLĒ: A.Deksne – Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos.

I.Bondare rezumē Dabas aizsardzības plāna Gulbenes pilsētas Emzes parkam izstrādes laikā paveikto. Atzīst, ka aizsardzības plāna izstrādes laikā nonākts pie secinājuma, ka darbs pie Emzes parka izpētes ir grūtāks un sarežģītāks nekā sākumā plānots. Atzīmē, ka vēl joprojām precīzi nav zināma Emzes parka platība, kas arī tiks atzīmēts projekta rakstiskajā daļā.

I.Bondare izsaka lielu pateicību Mārim un Sniedzei Laiviņiem par ieguldīto darbu projekta izstrādē. Sniedze un Māris Laiviņi veica Emzes parka biotopu izpēti un sagatavoja aprakstošo daļu.

I.Bondare aicina S.Laiviņu iepazīstināt sabiedriskās apspriešanas sanāksmes dalībniekus ar Dabas aizsardzības plānu Gulbenes pilsētas Emzes parkam.

S.Laiviņa informē sanāksmes dalībniekus par nesakritībām robežu jautājumā. Emzes parkam atšķiras MK noteikumos noteiktā platība un robežu shēma no Dabas aizsardzības pārvaldei pieejamajiem datiem.

Sanāksmes dalībnieki diskutē par Sārītes un Emzes parka nepieciešamo apvienošanu.

Tiek demonstrētas diagrammas un Emzes parka zonējuma kartes.

I.Bondare izsaka viedokli par parka tiltiņu formu un atpūtas organizēšanu parka teritorijā.

V.Krauklis izsaka viedokli, ka būtu patīkami, ja Gulbenes pilsēta spētu realizēt dabas aizsardzības plānā Emzes parkam ietvertos priekšlikumus dabā.

Sanāksmes dalībnieki vienojas par nākamās uzraudzības grupas sēdi, kas notiks 2008.gada 3.janvārī plkst.11.00 Gulbenes pilsētas domē.

I.Bondare aicina paust savu viedokli visiem sanāksmes dalībniekiem.

N.Brīvība izsaka viedokli par informācijas stendu nepieciešamo izvietojumu parka teritorijā. Kā arī ar L.Miezīti diskutē par grāvju tīrīšanu un šīs darbības nepieciešamību.

L.Miezīte atzīmē, ka pilsētā pastāv izdemolēšanas risks.

Sanāksmes noslēgumā notiek diskusija par Dabas aizsardzības plāna izstrādes Gulbenes pilsētas Emzes parkam nepieciešamo eksemplāru skaitu.

Sanāksmi vadīja:

I. Bondare

Protokolēja:

A. Dekсне

Sanāksme par Dabas aizsardzības plāna izstrādi Gulbenes pilsētas

Emzes parkam

Protokols Nr.6

2008. gada 3.janvārī

Gulbenē

SANĀKSMI VADA: I. Bodnieks – Dabas aizsardzības pārvaldes vecākais referents.

SANĀKSMĒ PIEDALĀS: V.Krauklis – Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks, I.Bondare - Nacionālā botāniskā dārza dendroloģijas nodaļa, A.Supe - Madonas reģionālās vides pārvaldes inspektore, L.Miezīte – Gulbenes pilsētas domes labiekārtošanas iestādes vadītāja, A.Caunītis – Ziemeļaustrumu virsmežniecības virsmežziņa vietnieks, N.Brīvība – Ziemeļaustrumu virsmežniecības vides aizsardzības daļas vadītājs, I.Cepurītis – SIA „Druvenieki J” valdes loceklis.

SANĀKSMI PROTOKOLĒ: A.Deksne – Gulbenes pilsētas domes speciāliste zemes jautājumos.

I.Bodnieks informē, ka šī ir pēdējā Emzes parka dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas sanāksme. Ar I.Bondari precizē nepieciešamos labojumus rakstiskajā daļā.

Uzraudzības grupas dalībnieki un plāna izstrādātāji diskutē par Emzes parka dabas aizsardzības plānu un tā izstrādes gaitu.

I.Bondare un V.Krauklis vienojas par atzinuma sniegšanu Salaspils botāniskā dārza izstrādātā dendroloģiskā stādījuma "Emzes parks" dabas aizsardzības plānam.

Sanāksmi vadīja:

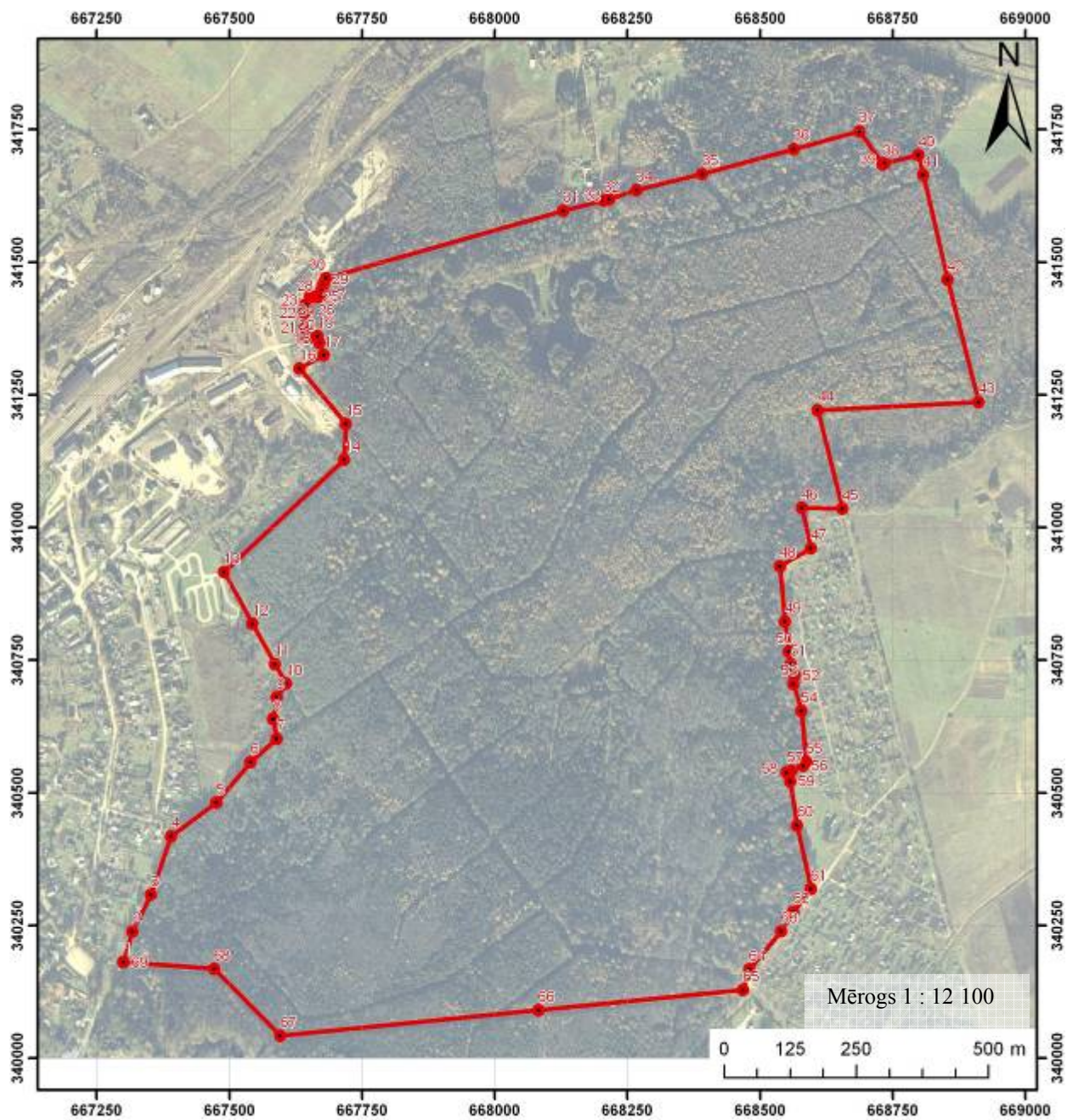
I. Bodnieks

Protokolēja:

A. Dekсне

2. pielikums. Dabas pieminekļa „Emzes parks” shēma, robežu apraksts un robežpunktu koordinātas

1. lapa

Apzīmējumi

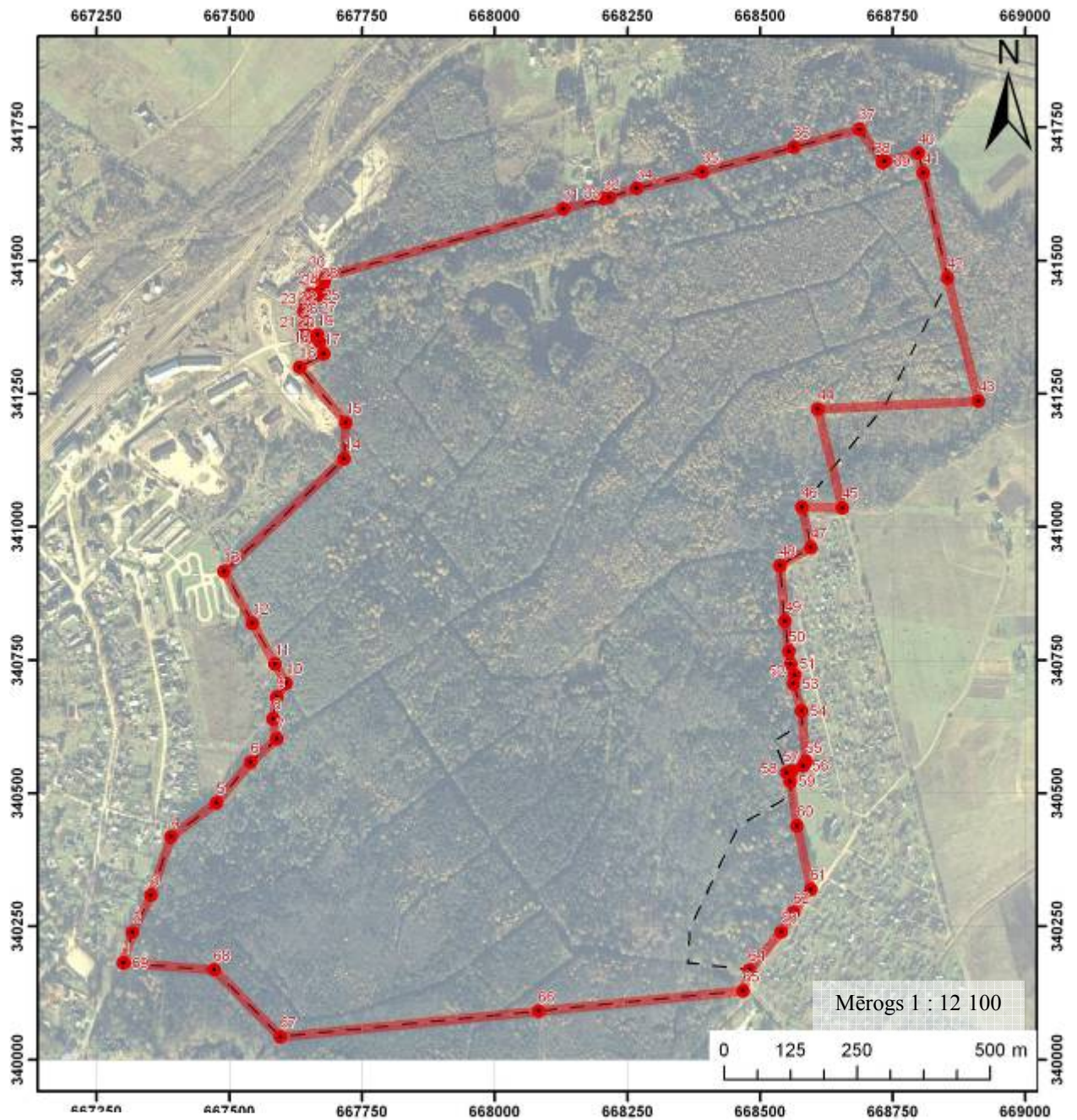
- Parka robežpunkti
- ▭ Parka robeža

2. lapa

Robežpunktu koordinātas

Nr.	X	Y	Nr.	X	Y	Nr.	X	Y
1	667300	340182	24	667653	341437	48	668537	340928
2	667318	340240	25	667661	341435	49	668547	340823
3	667353	340309	26	667668	341435	50	668554	340767
4	667390	340419	27	667672	341438	51	668557	340743
5	667476	340482	28	667675	341449	52	668565	340722
6	667540	340558	29	667678	341461	53	668563	340705
7	667589	340602	30	667682	341470	54	668578	340655
8	667583	340640	31	668129	341597	55	668586	340559
9	667589	340681	32	668205	341616	56	668581	340552
10	667607	340706	33	668216	341619	57	668559	340542
11	667586	340743	34	668267	341635	58	668550	340539
12	667544	340819	36	668563	341713	59	668556	340522
13	667490	340916	37	668687	341747	60	668570	340439
14	667717	341128	38	668731	341684	61	668595	340320
15	667720	341195	39	668735	341687	62	668563	340276
16	667633	341299	40	668798	341701	63	668540	340240
17	667678	341325	41	668807	341664	64	668480	340168
18	667669	341349	42	668853	341467	65	668468	340129
19	667667	341360	43	668911	341236	66	668082	340091
20	667647	341356	44	668609	341221	67	667596	340043
21	667643	341377	45	668655	341036	68	667472	340169
22	667641	341404	46	668579	341037	69	667300	340182
23	667644	341421	47	668595	340961			

3. pielikums. Dabas pieminekļa „Emzes parks” robežu precizēšana

Apzīmējumi

- Parka precizētā robeža
- 2000. gadā MK noteiktā parka robeža

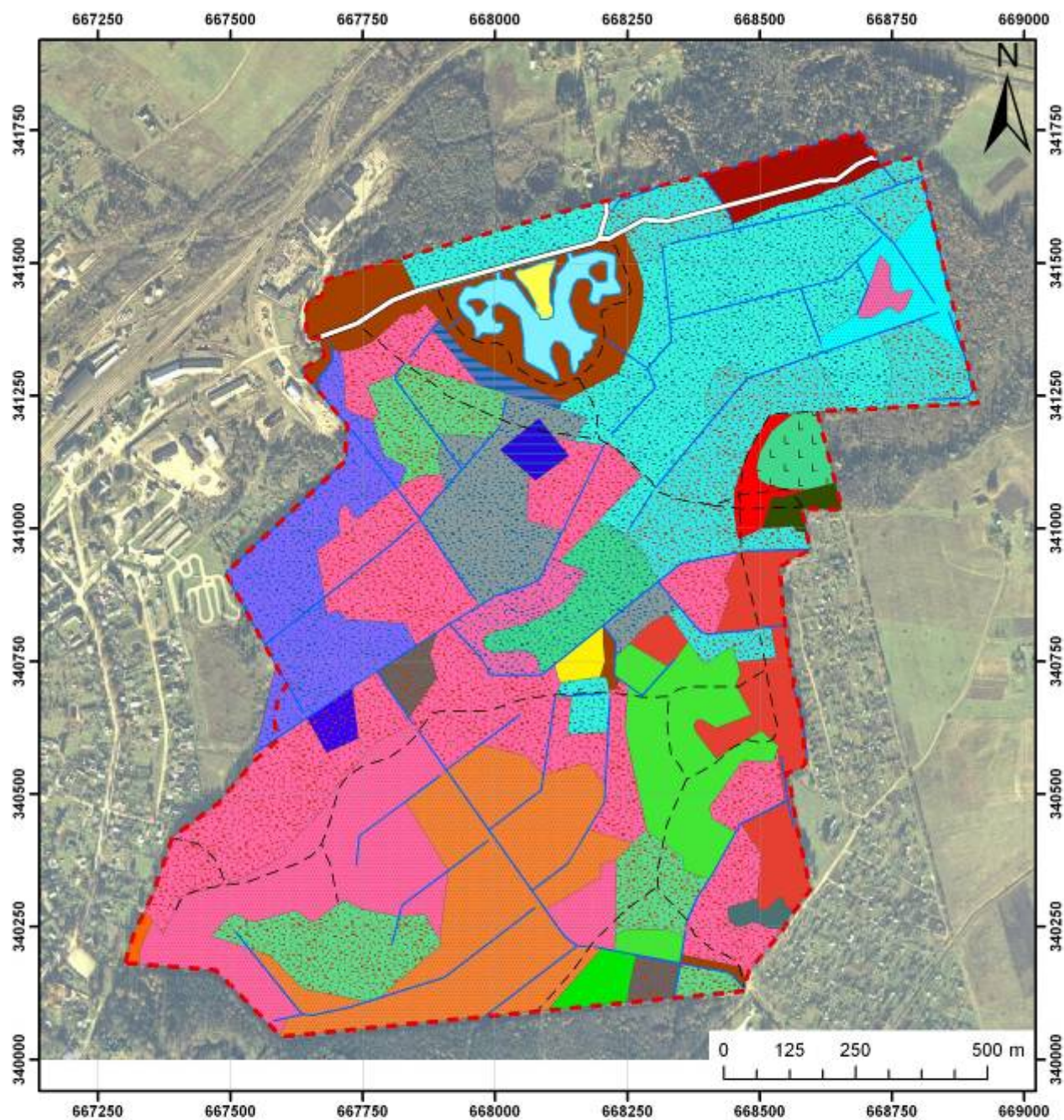
4. pielikums. Nogabalu numerācijas shēma dabas pieminekļi
 “Emzes parks”

1-70 meža nogabali
 (zem daļsvītras – nogabala platība)

a-c nemeža nogabali

5. pielikums. Biotopi dabas piemeklī “Emzes parks”

Apzīmējumi

Parka robeža

Biotopi

Apšu gāršas

Apšu vēri

Baltalkšņu gāršas

Bērzu platlapju kūdreņis

Bērzu platlapju āreņis

Bērzu šaurlapju kūdreņis

Egļu gāršas

Egļu platlapju kūdreņi

Egļu platlapju āreņi

Egļu vēri

Egļu šaurlapju kūdreņi

Egļu šaurlapju āreņi

Izcirtumi auglīgos sausieņu mežos

Jauktu koku damakšņi

Jauktu koku liekņa

Jauktu koku platlapju kūdreņi

Jauktu koku platlapju āreņi

Lauces parkos

Melnalkšņu platlapju kūdreņi

Melnalkšņu platlapju āreņi

Melnalkšņu slapjās gāršas

Ozolu gāršas

Ošu gāršas

Ošu platlapju kūdreņi

Ošu platlapju āreņi

Parku dīķi

Priežu damakšņi

Priežu šaurlapju kūdreņi

Pļavas bitenes *Geum rivale* pļavas

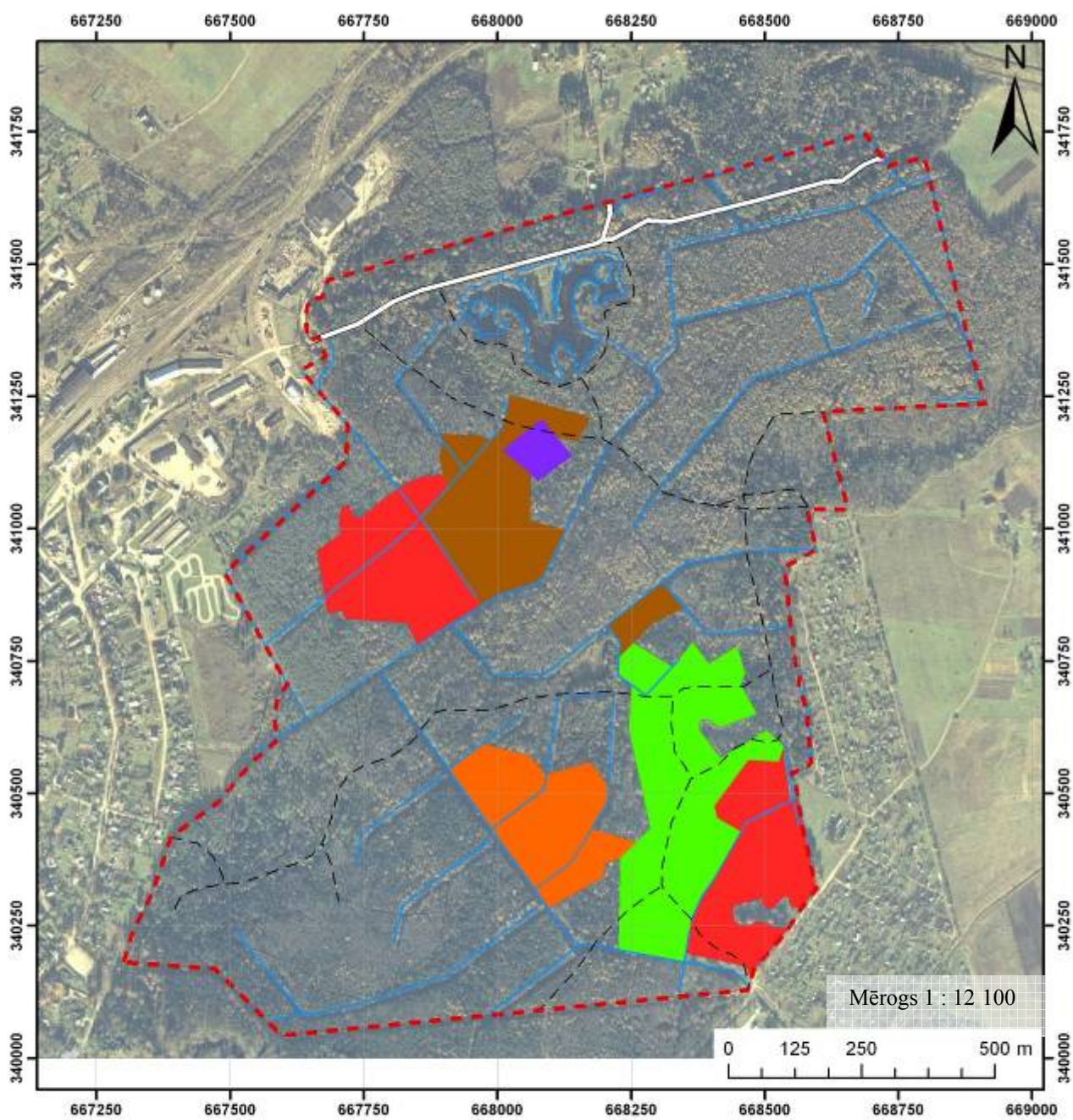
Ceļi un ielas

Meža ceļi un takas

Grāvji un grāvmalas

6. pielikums. Dabiskie meža biotopi dabas pieminekļī “Emzes parks”

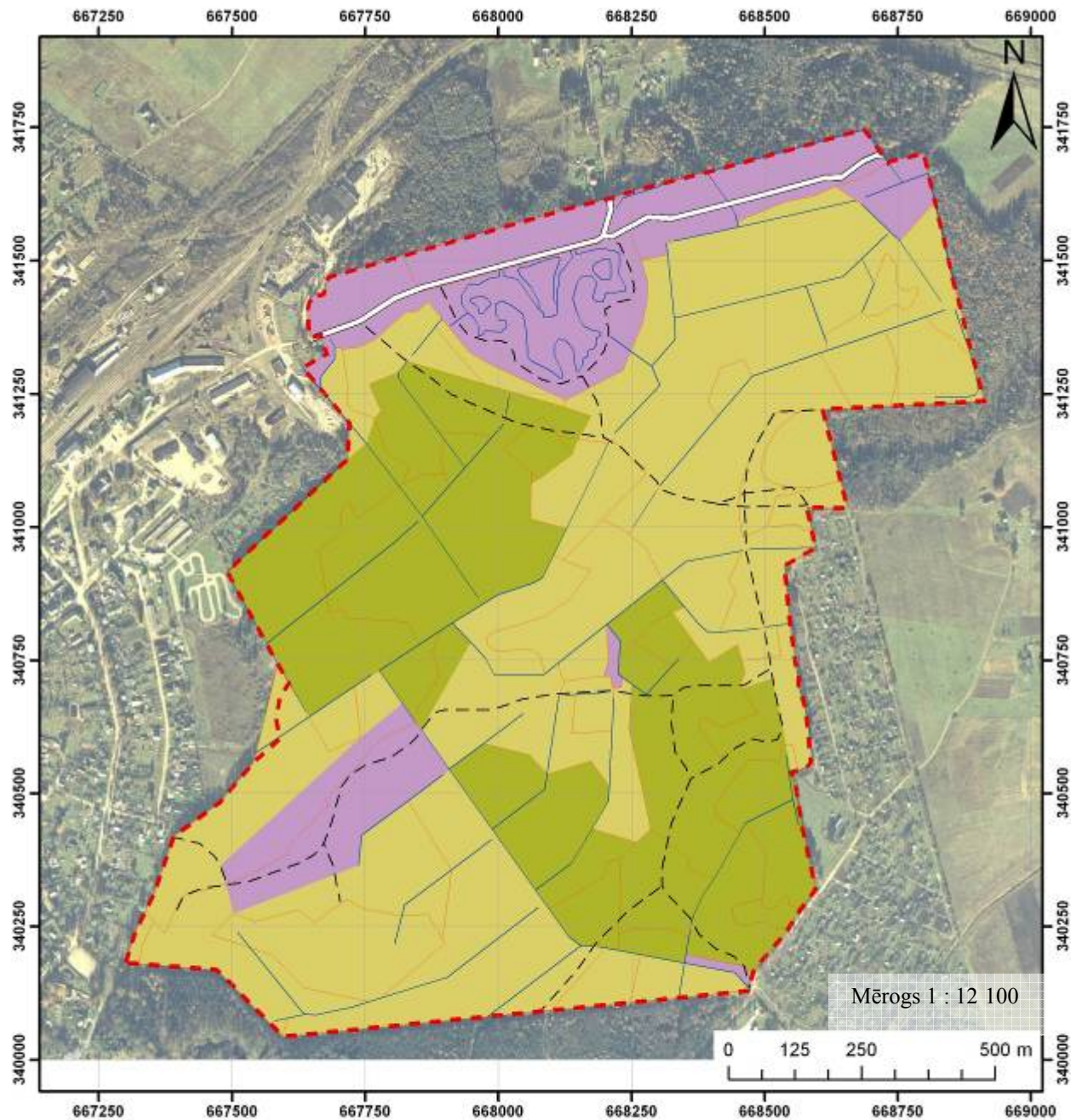

Apzīmējumi

Parka robeža	Dabiskie biotopi
Ceļi un ielas	Apšu mežs
Meža ceļi un takas	Mistrots skuju - lapu koku mežs
Grāvji un grāvmalas	Skuju koku mežs
	Slapjš melnalkšņu mežs
	Slapjš platlapju mežs

7. pielikums. Funkcionālās zonas dabas pieminekli "Emzes parks"

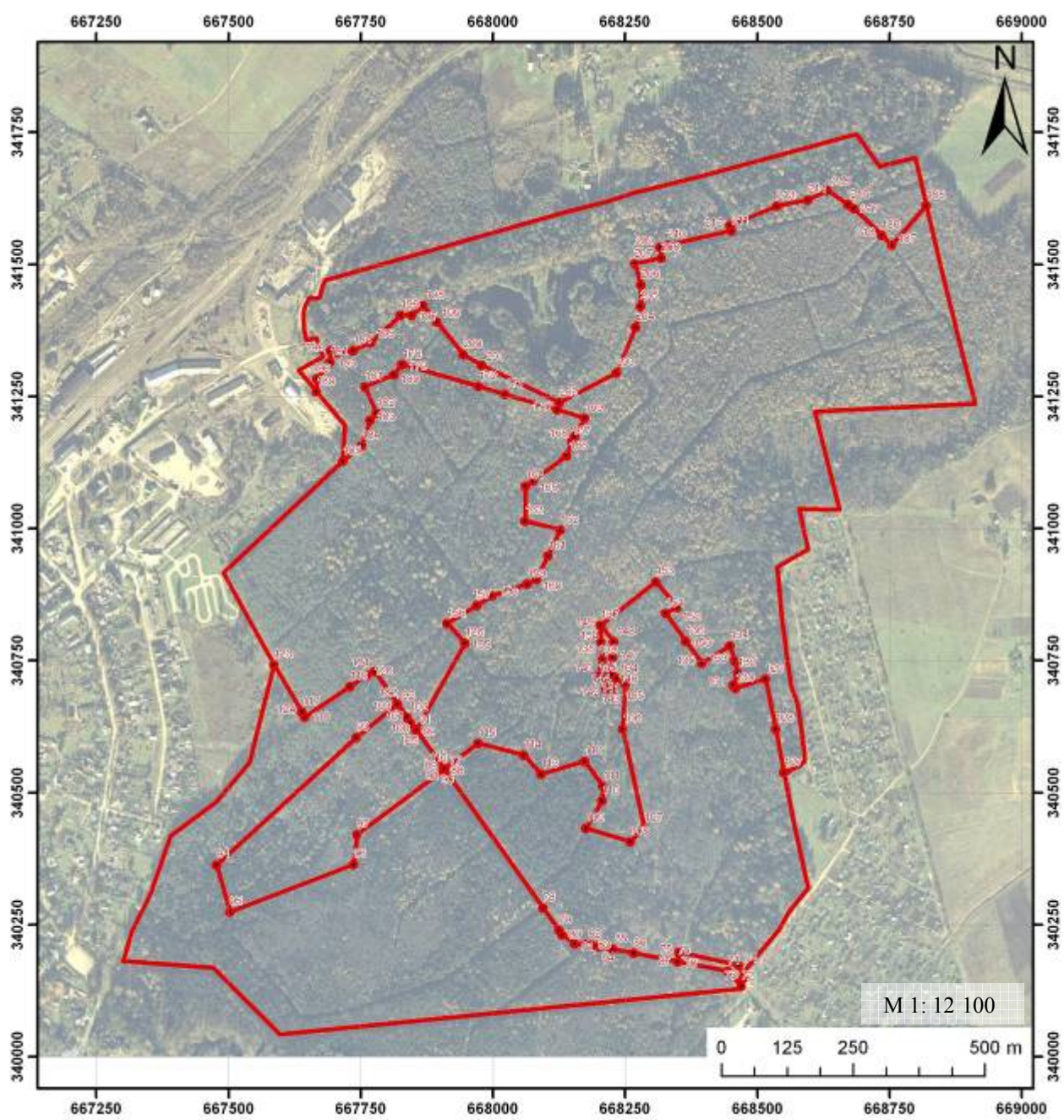
1.lapa. Zonu izvietojums

Apzīmējumi

Parka robeža	Funkcionālās zonas
Ceļi un ielas	Dabas lieguma zona
Meža ceļi un takas	Dabas parka zona
Grāvji un grāvmalas	Kultūrvēsturiskā zona
Biotopi	

2.lapa. Zonu robežpunkti

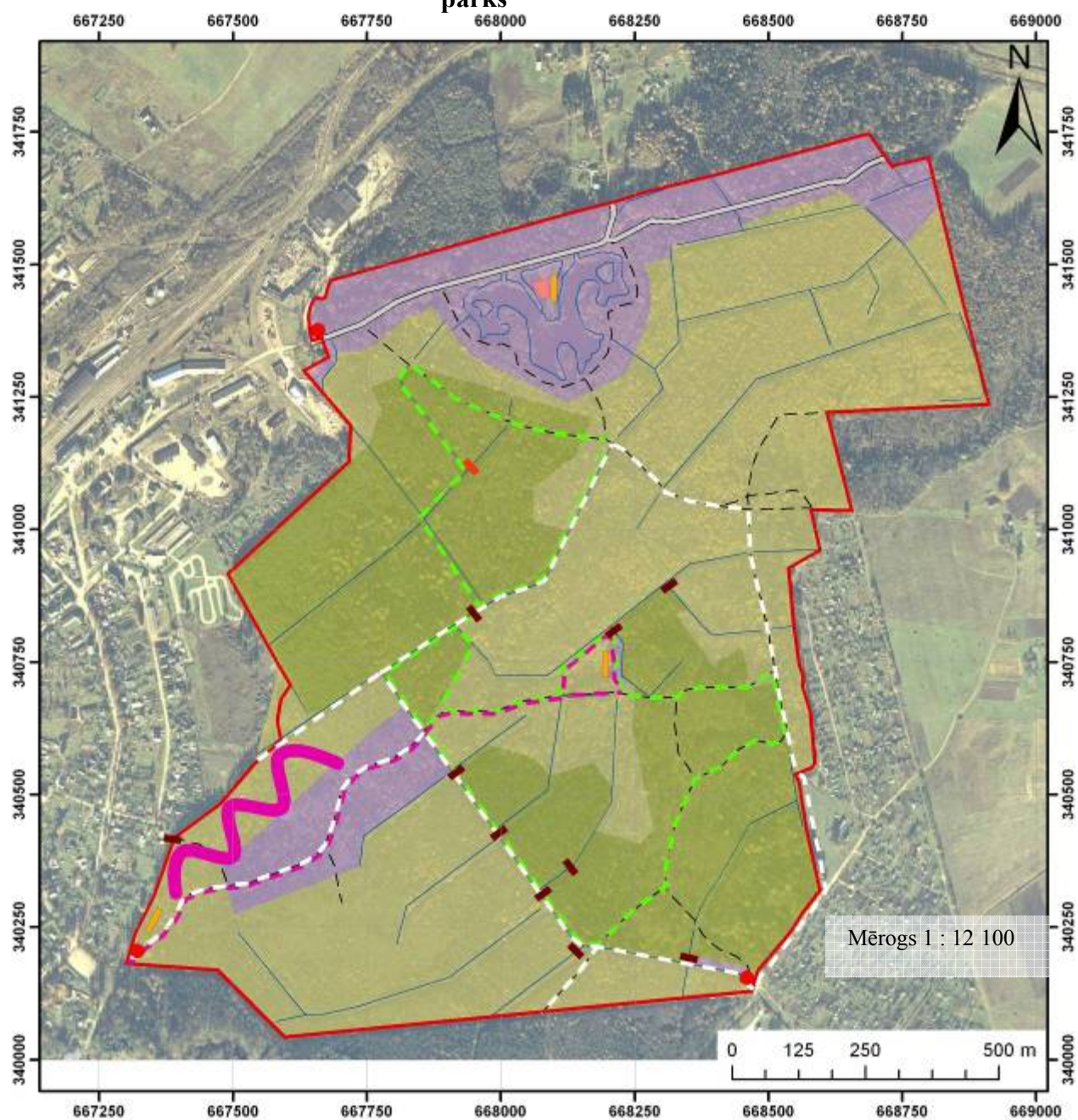
Apzīmējumi

- Funkcionālo zonu robežpunkti
- ▭ Funkcionālās zonas

3. lapa. Robežpunktu koordinātas

Nr.	X	Y	Nr.	X	Y	Nr.	X	Y
70	668349	340181	120	667762	340723	170	668104	341181
71	668444	340163	121	667777	340730	171	668098	341182
72	668469	340134	122	667820	340668	172	668061	341190
73	668474	340150	123	667586	340743	173	668035	341196
74	668464	340174	124	667639	340653	174	668013	341205
75	668352	340198	125	667855	340620	175	667996	341212
76	668349	340181	126	667948	340784	176	667911	341249
77	667908	340545	127	668550	340539	177	667878	341277
78	668095	340283	128	668534	340621	178	667830	341310
79	668125	340240	129	668515	340716	179	667828	341311
80	668131	340232	130	668458	340698	180	667813	341291
81	668155	340214	131	668454	340705	181	667758	341268
82	668176	340213	132	668463	340727	182	667780	341218
83	668187	340212	133	668457	340749	183	667768	341205
84	668201	340209	134	668449	340779	184	667752	341157
85	668226	340205	135	668395	340746	185	667717	341128
86	668266	340197	136	668365	340787	186	668735	341555
87	668349	340181	137	668204	340818	187	668754	341537
88	667908	340545	138	668204	340786	188	668819	341611
89	667908	340546	139	668207	340751	189	667667	341259
90	667908	340546	140	668198	340720	190	667667	341284
91	667855	340620	141	668212	340719	191	667692	341315
92	667820	340668	142	668214	340698	192	667693	341337
93	667741	340605	143	668229	340698	193	667707	341334
94	667478	340364	144	668235	340717	194	667736	341337
95	667504	340275	145	668235	340717	195	667770	341353
96	667737	340365	146	668225	340724	196	667826	341404
97	667744	340422	147	668227	340757	197	667847	341404
98	667908	340545	148	668228	340786	198	667868	341423
99	667855	340620	149	668204	340818	199	667894	341391
100	667854	340621	150	668365	340787	200	667944	341330
101	667845	340633	151	668326	340840	201	667978	341309
102	667837	340644	152	668348	340851	202	668126	341239
103	667820	340668	153	668308	340900	203	668234	341295
104	668235	340717	154	668204	340818	204	668270	341381
105	668250	340706	155	667948	340784	205	668279	341421
106	668245	340621	156	667914	340820	206	668280	341461
107	668286	340434	157	667970	340855	207	668268	341501
108	668260	340408	158	667999	340873	208	668318	341512
109	668176	340433	159	668065	340895	209	668316	341533
110	668206	340485	160	668082	340905	210	668330	341537
111	668208	340513	161	668104	340948	211	668451	341563
112	668173	340560	162	668128	340998	212	668448	341574
113	668091	340536	163	668061	341015	213	668536	341611
114	668058	340572	164	668061	341081	214	668596	341623
115	667972	340594	165	668076	341091	215	668632	341640
116	667908	340546	166	668139	341138	216	668671	341614
117	667639	340653	167	668149	341165	217	668682	341606
118	667645	340644	168	668155	341175	218	668735	341555
119	667730	340701	169	668143	341176			

8. pielikums. Atpūtas un tūrisma infrastruktūra dabas pieminekļi „Emzes parks”

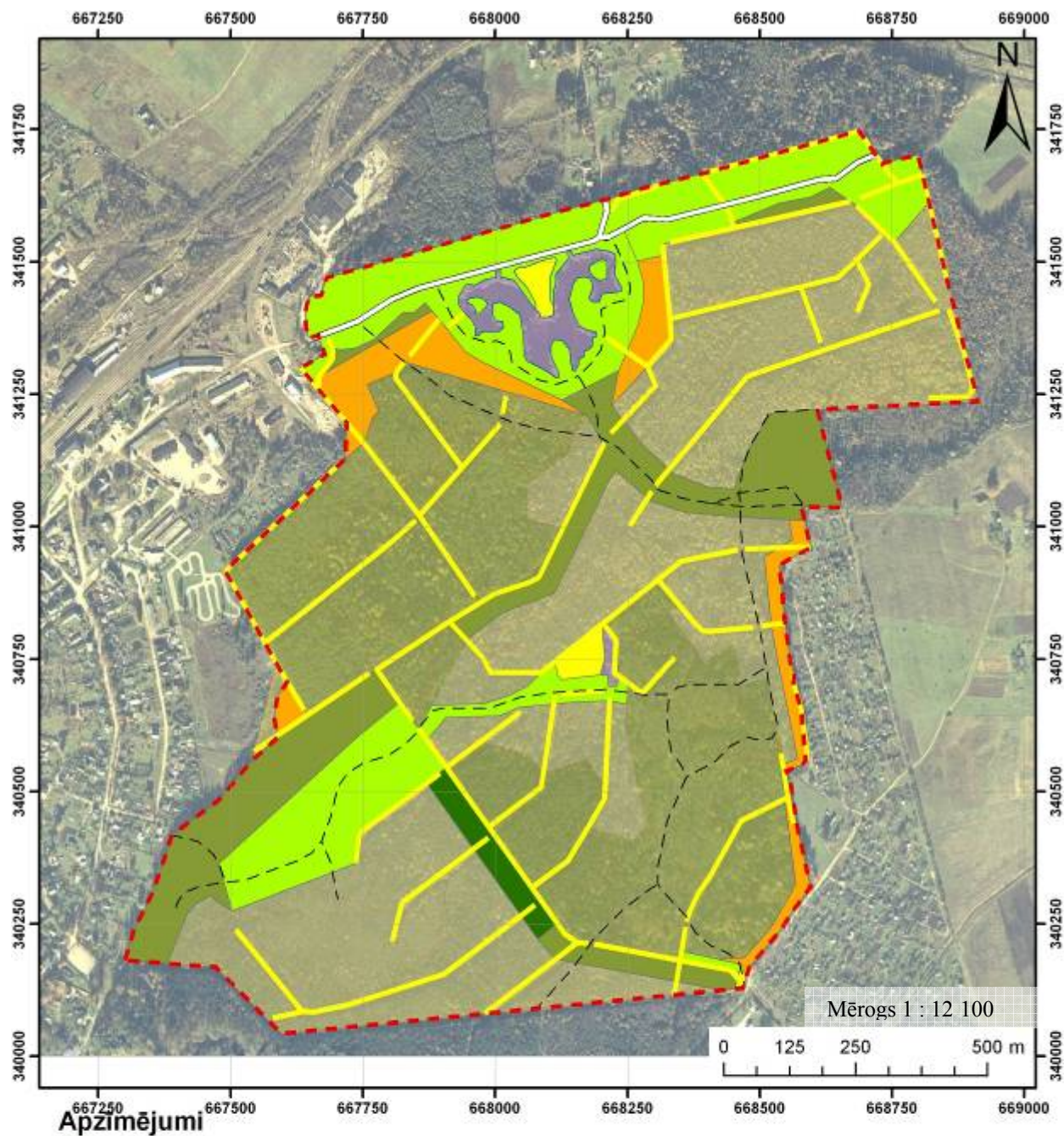
Apzīmējumi

Parka robeža	Dabas izziņas taka
Ceļi un ielas	Slēpošanas, nūjošanas, skriešanas taka
Meža ceļi un takas	Sporta taka
Grāvji un grāvmalas	Sporta josla
Esošie tiltiņi	Paredzētie tiltiņi
Atpūtas vieta	Brīvdabas estrāde
Informācijas stends	

Funkcionālās zonas

Dabas lieguma zona
Dabas parka zona
Kultūrvēsturiskā zona

9. pielikums. Apsaimniekošanas pasākumi dabas pieminekļī „Emzes parks”

Apzīmējumi

Parka robeža

Ceļi un ielas

Meža ceļi un takas

Grāvji un grāvmalas

Apsaimniekošanas pasākums

Ainavu cirtes un dendroloģisko stādījumu kopšana dendrologa uzraudzībā

Ainavu un sanitārās cirtes

Priedes mežaudzes atjaunošana

Pļavu pļaušana

Sinantropo un mežam neraksturīgo sugu iznīcināšana

Biotopi

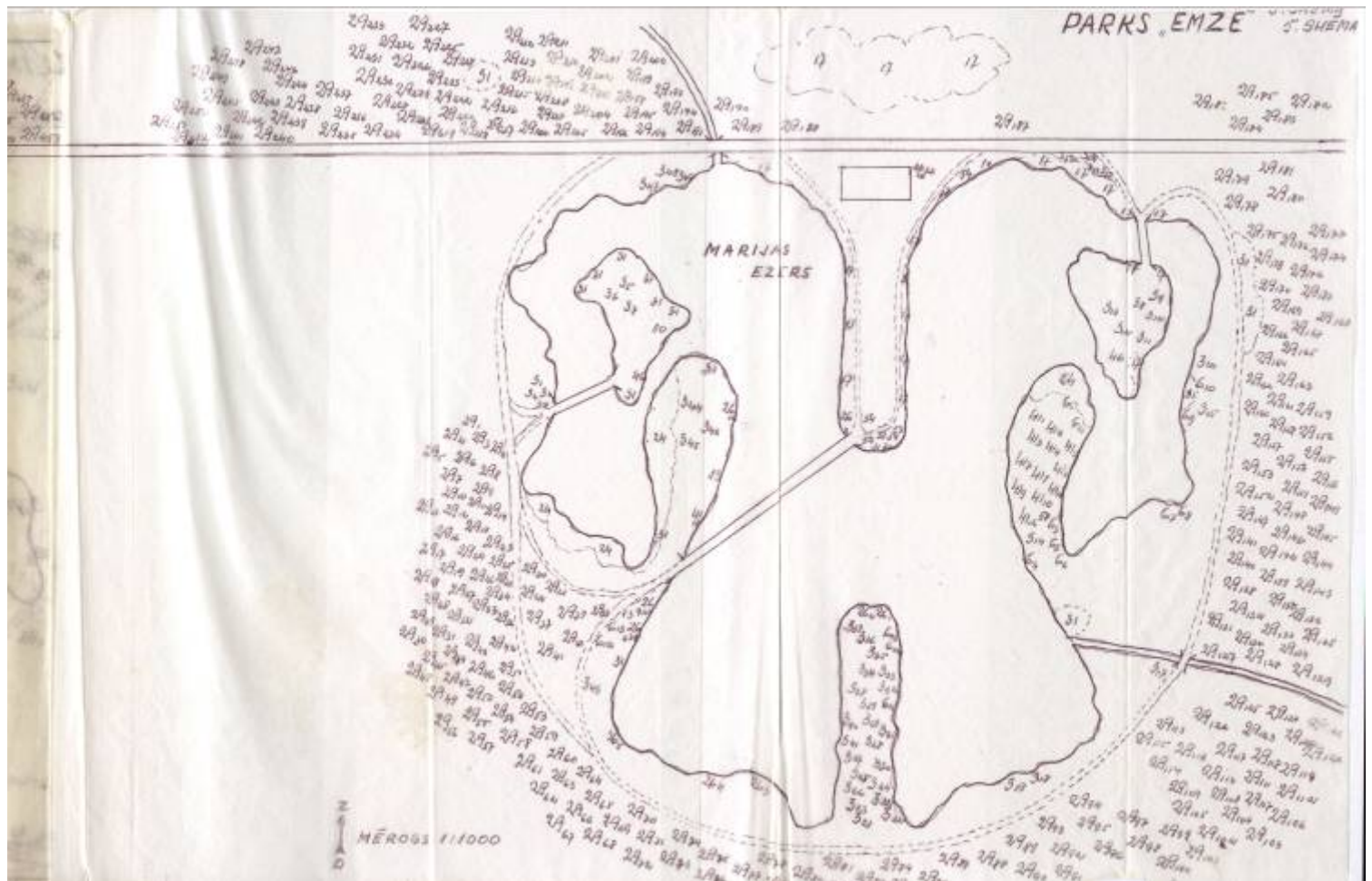
Funkcionālās zonas

Dabas lieguma zona

Dabas parka zona

Kultūrvēsturiskā zona

10. pielikums. Koku uzskaites plāns ainavu parka joslā pie Emzes diķa
(L. Liepas uzskaitē 1970-os gados)

12. pielikums. **Fotoattēli** (1-22 attēls)

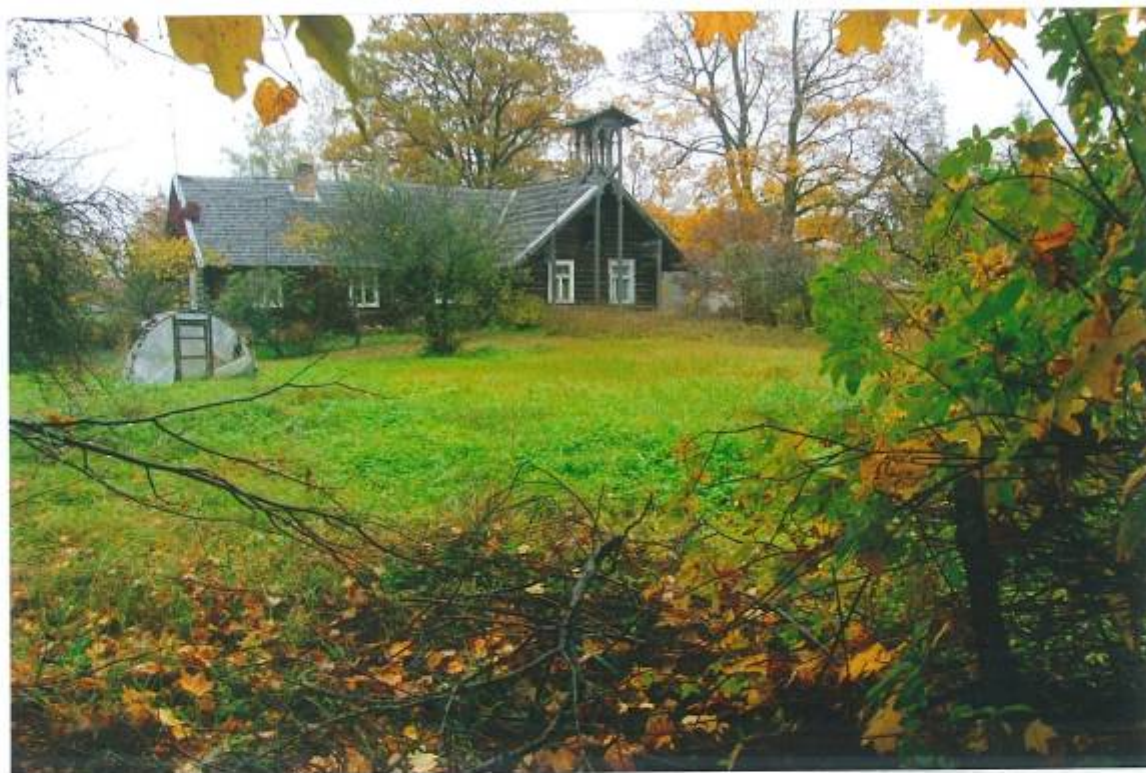
Att.1. Stādītā aleja (19.gs. beigas – 20 gs. sākums).

Att. 2. Aleja tagad, pēc vairāk kā 100 gadiem.

Att. 3. Viena no Marijas parka romantiskām ainām pirms 100 gadiem.

Att. 4. Dārznieka nams Ozolu ielā 4.

Att. 5., 6., 7. Marijas parka ainas pirms 100 gadiem

Att. 8. *Larix decidua* – Eiropas lapegles (2007.g. oktobris).

Att. 9. Parka ainaviskā daļa pirms 100 gadiem

Att. 10. Parka ainaviskā daļa 2007.g. oktobrī

Att. 11. *Alnus glutinosa* – melnalkšņi dīķa malā 2007.g. oktobrī.

Att. 12., 13.
Abies balsamea –
balzāma baltegles
sējeņi
2007.g. oktobrī

Att. 14. *Abies sibirica* – Sibīrijas baltegles sējeņi 2007.g. oktobrī

Att. 15. Marijas dīķa Austrumu krastā

Att. 16. *Alnus glutinosa* – melnalkšņi Marijas dīķa dienvidaustrumu krastā

Att. 17.
Acer platanoides –
parastās kļavas,
Corylus avellana –
parastās lazdas,
Picea abies –
parastās egles
Marijas dīķa
dienvidu krastā

Att. 18. *Acer pseudoplatanus* – kalnu kļavas paauga Marijas dīķa dienvidu krastā

Att. 19., 20. *Euonymys nana* – pundursegliņš Emzes parkā 2007.g. oktobrī.

Att. 20a. Skats uz Marijas dīķi pirms 100 gadiem.

Att. 20b. Tā Marijas dīķis izskatās 2007.g. oktobrī.

Att. 21., 22. Marijas dīķa slūžas un novadgrāvis 2007.g. oktobrī.

13. pielikums. Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība (1. pielikums Ministru kabineta 2003.gada 22.jūlija noteikumiem Nr.415)

1. Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzīslējums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE 3425C* vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2.apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

Vides ministrs

R.Vējonis